

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Veritates Christianæ Qvæ Modvm Exhibent Benè Vivendi
Et Benè Moriendi**

Balde, Hendrik

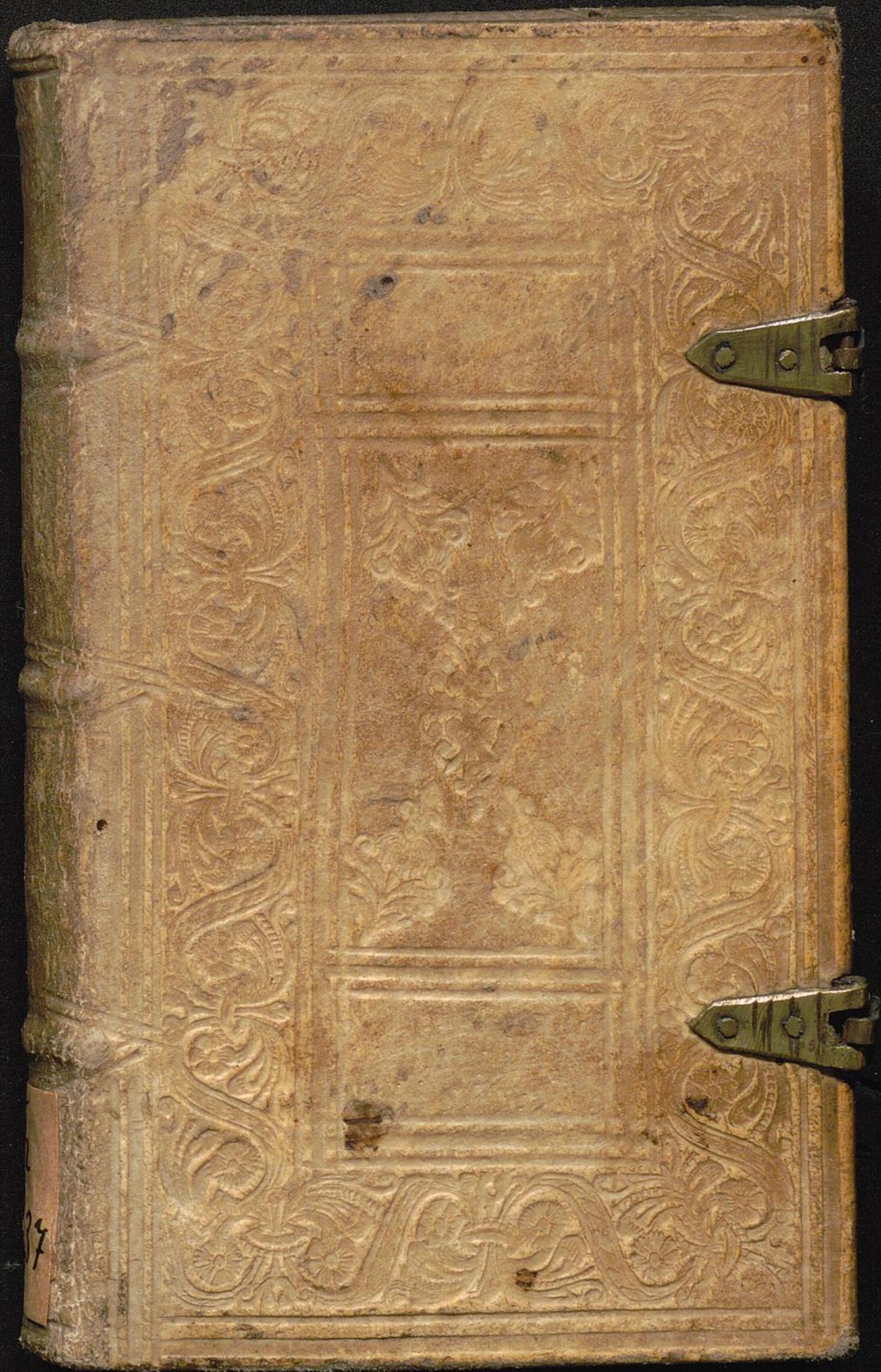
Ipris, 1689

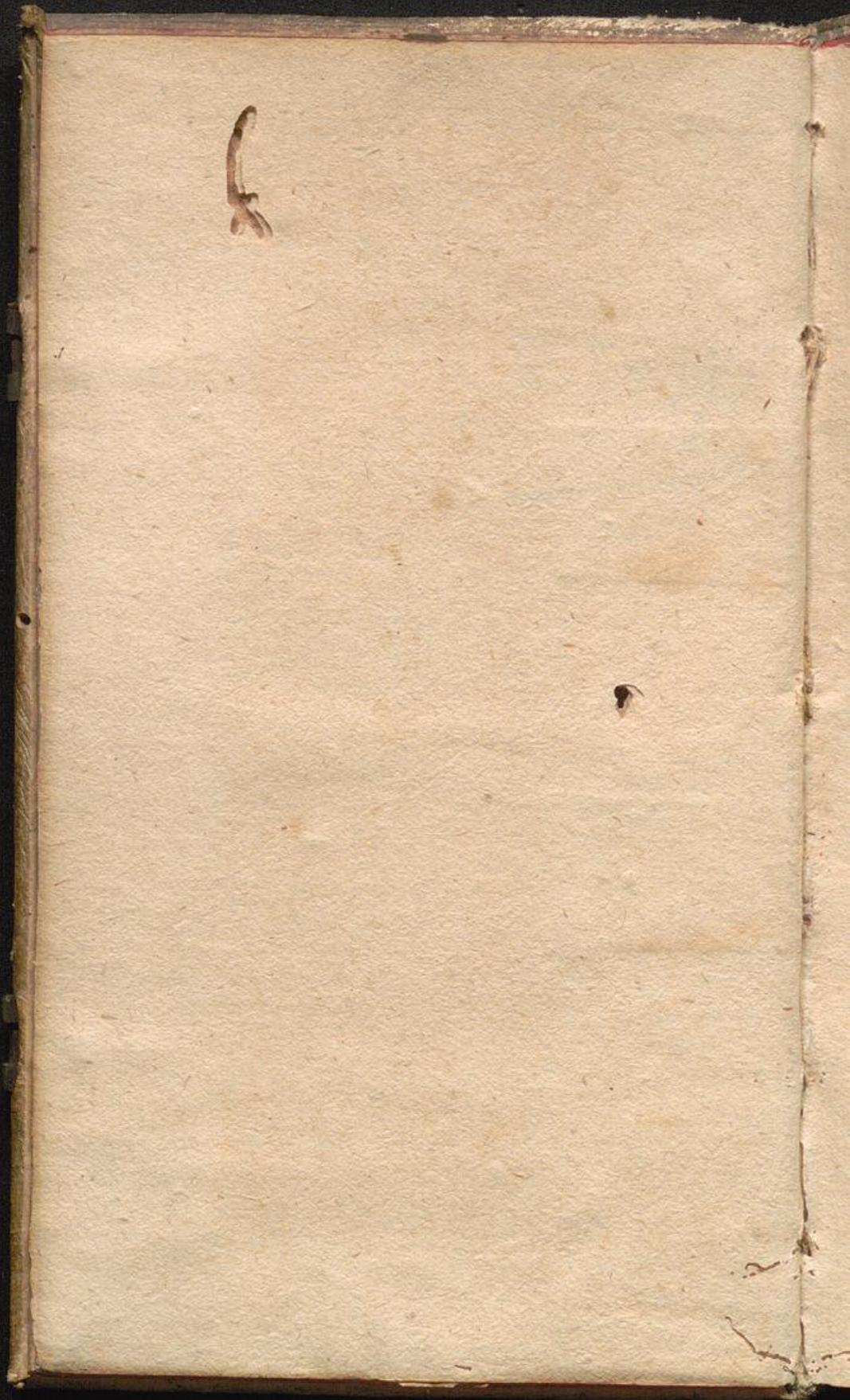

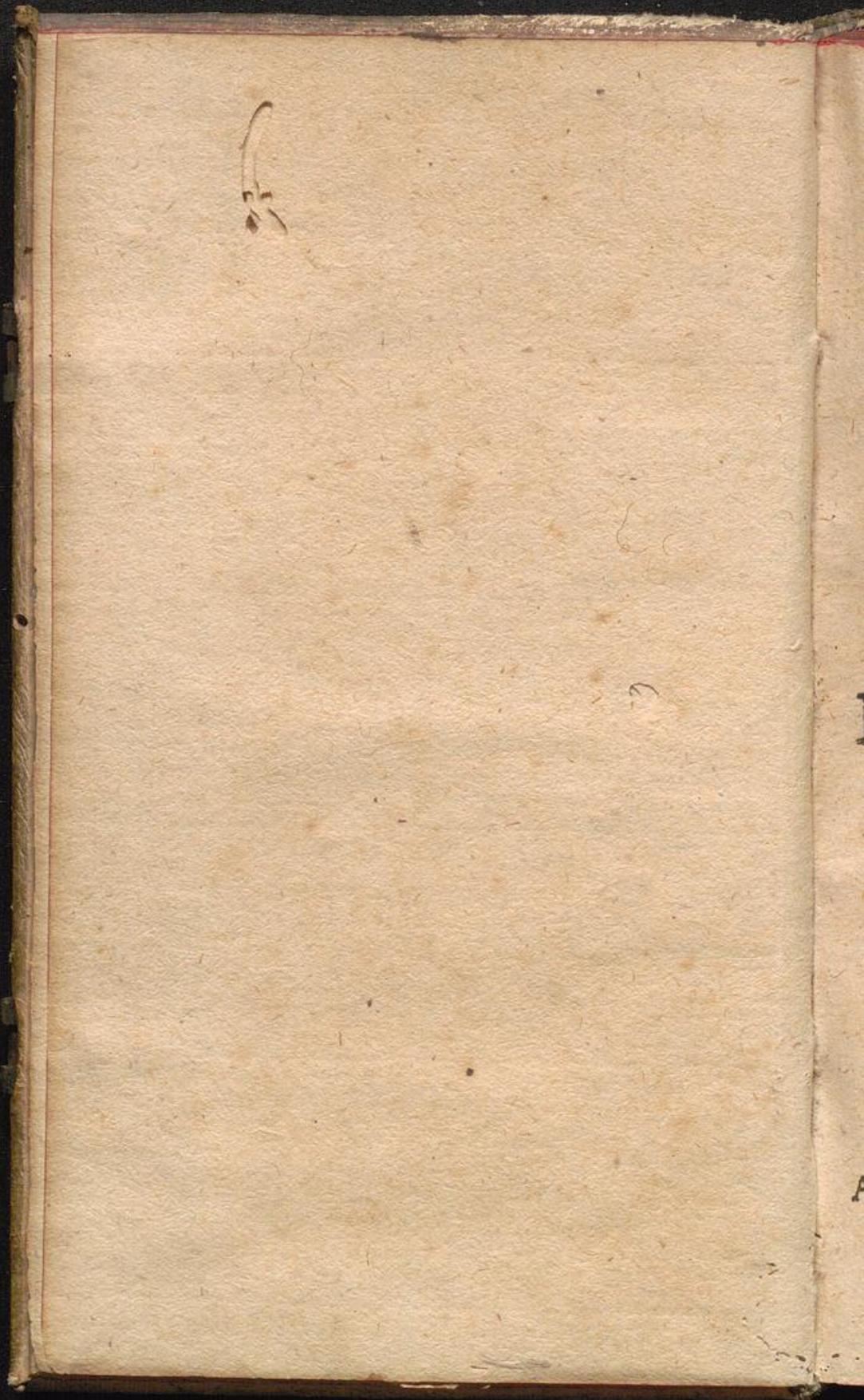
Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56447](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56447)

VERITATES
CHRISTIANÆ
QUÆ MODVM EXHIBENT
BENÈ VIVENDI

ET
BENÈ MORIENDI

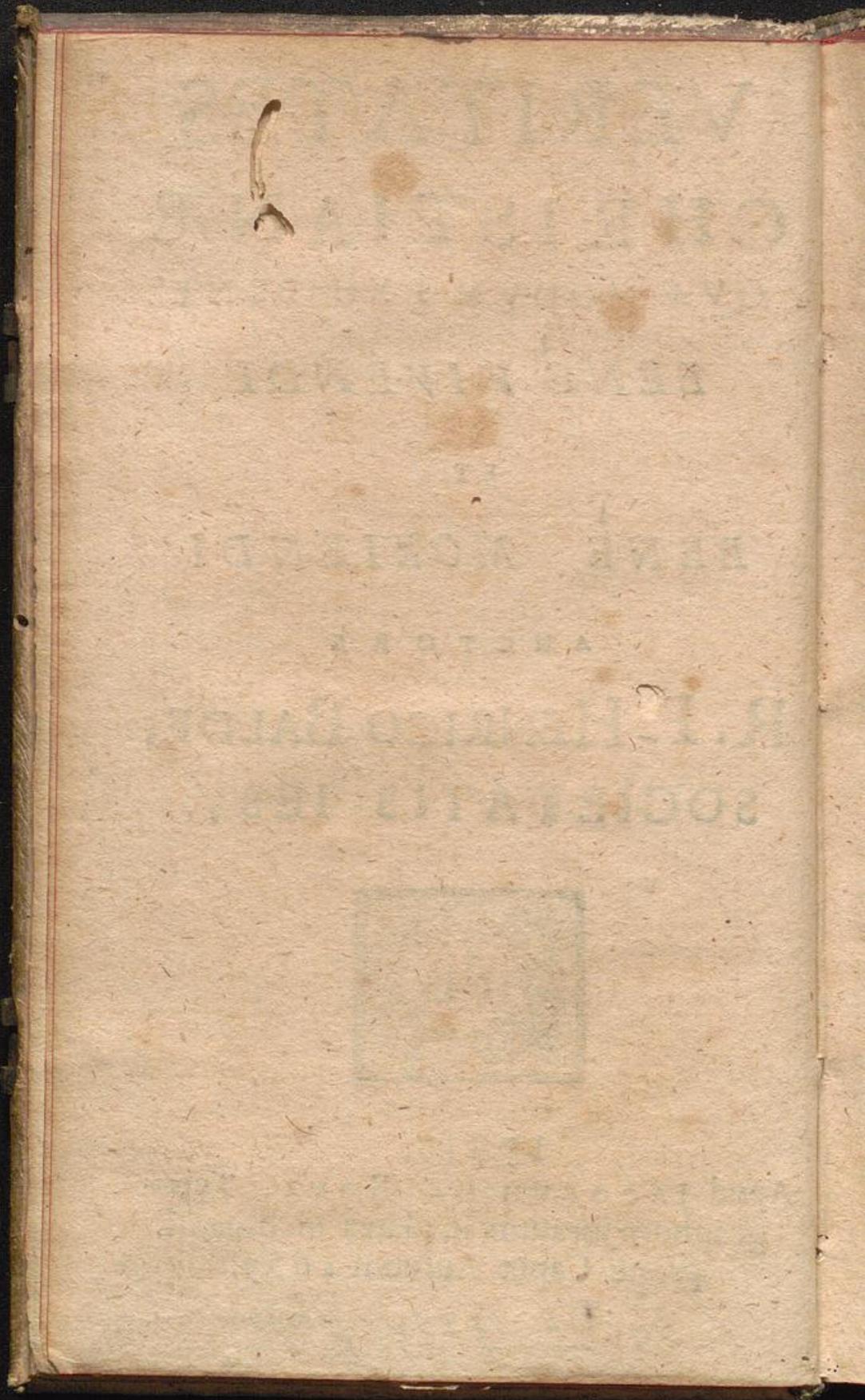
AUCTORE

R. P. HENRICO BALDE,
SOCIETATIS IESV.

IPRIS,
Apud JACOBUM DE RAVE, Typo-
graphum juratum in platea Mellinenli
propè Caput Aureum 1689.

Societis Iesu paderborn.

PRÆFATIO.

Benevole Lector, studij brevitati, non ignarus, prolixos sermones nauseam parere & tedium: stylus facilis est & dilucidus, & sine fuce; neque enim hinc delectare intendo, sed prodesse.

In quolibet capite tot sunt veritates, quot sententiæ, ex quarum accuratâ lectione multi non exiguum percepere fructum.

Hinc si quando contingat, ut spiritus tuus languere incipiat atque intepescere, neque ad orandum aut ad perpendenda, more consueto, SACRO-sancta CHRISTI MYSTERIA, rectè sis comparatus, percurrere aliquot veritates juxtâ modum orandi, qui consistit in attenta singulorum verborum & sensuum consideratione, ijs tam diù insistendo, donec intellectus illuminatus & voluntas mota pium circâ illa gustum invenerit. *Verbi gratiâ* perpende hanc veritatem.

Nemo libenter moritur, qui non multo antiè tempore se ad mortem rectè obeundam comparaverit.

Interroga teipsum. An non id verum est? an modò lubens è vitâ decederes? quid ni? quid est, quòd mortem tantopere perhorrescas?

PRÆFATIO.

horrescas? quòd si deprehendas, te nec-
dum ad moriendum benè esse compara-
tum, ideòque te mortem fugere, atque
horrère, seriâ mente revolve, quanto
quotidiè in periculo verferis.

Rursum te interroga. Quot mihi vitæ
dies etiamnum sunt reliqui? ne unus, ne
hora quidem; fieri enim potest, ut subitò
opprimar, quemadmodum illi & isti,
quos probè novi, repentinâ morte ex
hac vitâ sublati sunt. Quæ major demen-
tia reperiri potest, quàm me tam mani-
festo salutis amittendæ periculo exponere?

Progredere longiùs si opus sit, & tam
diù pijs his cogitationibus insiste, donec
intellectus tuus magis, magisque illustre-
tur, ac voluntas permoveatur; atque eò
usque preme te, dum inertiam in te
ritè comparando ad mortem, atque in
testamento tuo, ceterisque rebus accu-
ratè componendis omninò deponas.

Perge porrò ad alias veritates, & hanc
quoque sedulò perpende.

*Nullum est in morte sincerum animi sola-
tium, nisi in pio. fidelique cultu, Deo constan-
ter exhibito.*

Interroga te ipsum. Nunquid hoc ita
se habet? an consolationi tibi erit, in-
gentes te possedisse opes, plurimosque
nactum

P R Æ F A T I O.

nactum esse amicos , qui te admittantur ?
an præclaro te præditum ingenio, eximiâ-
que corporis venustate fuisse ornatum ?

An consolationi tibi erit , quod summâ
apud homines fueris in æstimatione ? an
quod cuncta tibi processerint ex sententia ?
hec omnia, crede mihi, potius tibi gravia
accident, teque anxium reddent.

Hæ piæ considerationes haud dubiè te
magnopere impellent , ut terrena quæ-
vis, & caduca despicias, Deoque posthac
fideliter servias.

R. P. Lessius in libro , quem conscrip-
sit *de summo bono*, hunc orandi modum
mirificè laudat, asseritque longè præstare,
orationem dominicam semel dumtaxat
attentâ mente pervoluere , quàm centies
cursum , & sine ullo pio animi sensu.

Quamobrem , si laudabilis tibi sit con-
suetudo, pijs vacandi exercitationibus quot
annis, per octo aut decem dies , pridie, ut
omne pretiosum illud tempus benè dili-
genterque impendas ; fructuosè leges

Caput. 1. 2. 3. 4. 5. 6.

In viâ purgativa , ut appetitus immo-
deratos strenuè domes , fructuo-
sè leges *Capita* , quæ agunt de pecca-
tis, de satisfactione, de Conscientiâ, de
morte, iudicio , atque inferorum pœnis.

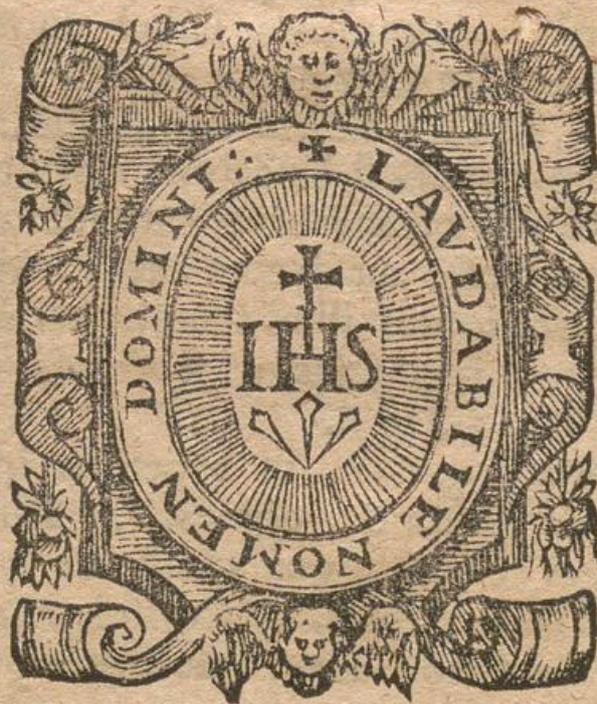
In

P R Æ F A T I O .

In viâ illuminativa, ut animam tuam solidis & præstantissimis virtutibus, velut gemmis, studiosè exornes; fructuosè leges *Caput 13.* cum reliquis usque ad *Caput 26.* inclusum; item *Caput 63.* usque ad *Caput 73.* exclusum, item *Caput 85.*

In viâ unitiva, ut tuam voluntatem cum divina arctissimè jungas, unusque cum Deo per amorem efficiaris; fructuosè leges *Caput 73.* de perfectione cum subsequentibus, usque ad *Caput 84.* inclusum.

Postridiè piarum tuarum exercitiorum, ut bona proposita constanter exequaris; fructuosè leges *Caput 7. 8. 9. 10.*

F A C V L

APPROBATIO.

H*Æ Veritates Christiana, quæ modum exhibent benè vivendi, & benè moriendi, ad magnam quorumcunque hominum utilitatem imprimuntur: tanto enim verborum & sententiarum pondere elaboratæ sunt, ut unusquisque in ijs reperturus sit non exiguum animæ solatium, & pabulum salutaris doctrinæ, plurimæque remedia contrà quæcunque peccata, atque efficacissima argumenta, quibus ad omnem virtutem, ac perfectionis studium inflammabitur. Datum Ipris mense Octobri Anni 1688.*

JOANNES VINY.

Canonicus, Penitentiarius, & Vicarius Generalis Ecclesiæ Cathedralis Iprensis, sede Vacante.

FACVL-

FACULTAS.

R. P. PROVINCIALIS.

Permitto, ut hæc *Veritates Christianæ, quæ modum exhibent benè vivendi & benè moriendi, examinatæ ab aliquot Societatis nostræ Theologis, Imprimantur. Datum Ipris die 9. Septembris Anni 1688.*

GUILIELMVS ARNHVDTS.

CAPVT I.

*****

CAPVT. I.

DE TEMPOR E.

Nillus est, ad fugandum omne
tædium, sedandumque animi
mœrorem, aptior atque effi-
caciior modus, quam tempus
benè impendere.

*Gaudebis semper vespere, si diem transge-
ris fructuosè, inquit Thomas à Kempis.*

Maxima temporis habenda est cura;
contingit enim non raro, ut id, quod
ratione licèt convicti emendare neglexi-
mus, decursu temporis corrigatur. Sæpè
ea, quæ sanari ratione non poterant, sanata
sunt tempore. Ait S. Martinus Bracarenfis. (a)

Attamen nihil hodie eò vilius inveni-
tur. *Quem mihi dabis.* ait Seneca, qui ali-
quod pretium tempori ponat?

Vox multorum est. Eamus, jocemur,
confabulemur, indulgeamus genio, do-
nec prætereat hora; licèt non ignorent,
totam æternitatem haudquaquam sufficere
ad referendas Deo gratias pro minimis
etiam ab eo acceptis beneficijs. Quid ma-
gis deplorandum?

A

Nemo

(a) Max. de moribus

VERITATES

Nemo vestrum, ait S. Bernardus, parvi aestimet tempus, quod in verbis consumitur otiosis, volat verbum irrevocabile, volat tempus irremediabile, & præterit hora, quam tibi ad agendam poenitentiam, ad obtinendam veniam, ad acquirendam gratiam, ad promerendam gloriam, misericordia conditoris indulget.

Irascereris filio tuo, si in fluminis ripa consistens nummos aureos nullo discrimine suis deque sæper aquas abijceret, more puerorum, qui particulas scandarum lusus & recreationis causâ ibidem faciunt subsilire, eoque succenseris illi gravius, si diceret, id se agere, temporis fallendi causâ.

Minima particula temporis, quâ te beatum reddere potes, omni argento atque auro præponderat; interim ais; eo lusum, jocatum, confabulatum, temporis fallendi causâ, atque itâ innumeras ejus particulas temerè abijcis & perdis, easque insipienter prodigis. *Re omnium pretiosissimâ luditur*, ait Seneca. Potiori itaque jure tibi ipse irasci debes, ac graviter succensere.

Cetera omnia si deperdita sint, recuperari possunt, tempus non item.

Hæc est una omnium maximè flebilis damnatorum

CHRISTIANÆ.

damnatorum apud inferos querela, quod hujus vitæ tempus malè agendo prodegerint, & tot, tamque opportunas salutis suæ procurandæ occasiones inutiliter elabiverint. O si illis concederetur unius duntaxat horæ dimidium! dici non potest, quam accuratam illius rationem essent habituri.

Tu interim tam infructuosè perdis tot horas, proh quanto tua illa dementia te morti proximum mœrore conficiet! tum, cum de tempore jam erit conclamatum, atque tibi dicetur, *Tempus non erit amplius.*

Cælum emas, licet; tempus emere non licet. *Non poterit pretio vel breve tempus emi.*

Chrysaorius lethali morbo per noctem oppressus & circumfessus truculentâ dæmonum coronâ, qui flagitia ejus omnia, quorum pœnis vehementer exagitabatur, sub aspectum subiciebant, quidquid possidebat opum, oppignerasset lubens, ut in auroram duntaxat vita protenderetur; at eheu! tantillum temporis tanto pretio mercari non valuit.

Ludovicus XI. Galliarum Rex ultimo vitæ morbo donabat medico suo quingentos aureos in singulos dies, ut vitam suam tantisper protraheret; sed tempus

tam immani auri summâ comparari non poterat.

Nihil, ait S. Bernardus, pretiosius tempore; tempus tantum valet, quantum Deus; quippe in tempore bene consumpto comparatur Deus.

Quapropter dum temporis momentum amittimus, periculo frequenter nos exponimus, ne & Deum, & cum Deo felicem æternitatem amittamus. Rectè igitur monet sapiens: *Ne defraudèris à die bono, & particula boni doni non te praterat.*

CAPVT. II.

Amentes sunt, qui pretiosissimo tempore non benè utuntur.

SI Regum quispiam te nemora sua obambulanti, atque arborum proceritatem admiranti in hunc modum alloqueretur: Quascunque cras albâ cruce signaveris arbores, tuæ illæ futuræ sunt, Sedulus esse si vis, multorum millium are alieno gravatum te poteris eâ viâ liberare.

Si inquam regum quispiam hoc tibi adiceret, nonne perspicuum est te ilicò acceleraturum gressus, ut quamplurima candidissimæ calcis segmenta tibi conquirereres? nonne manifestum est, crastinâ die te non induturum somno in multam lucem? Nonne sole meridiano clarius est,

te immemorem cibi & potus ab aurora usque in seram vesperam in opus strenuè incubiturum, præsertim si scires te detrudendum, neglecto tam singulari Regis favore, in diuturnum, & ærumnosum carcerem?

Rursum, si unius tantum horæ quadrantis tibi foret copia, ut in domo quâdam auro argentoque refertâ morareris, amplissimâ darâ facultate illinc auferendi quantum velles & posses, nonne pro comperto est, non indulgurum te luti, joci, & choreis, neque te occupatum iri carpendis caducis in amœno prato floribus; præsertim, si exploratum haberes, tuam in arripiendâ istâ occasione socordiam perpetuæ calamitatis & inopiæ fore causam?

Vitæ tuæ tempus, respectu ad æternitatem habito, longè minus est, quam unus dies, quin imò quam quadrans unus; attamen illud tam breve spatium à Deo tibi concessum, ut ex ejus gratiarum & gloriæ thesauris, quantumcunque lubet, tibi compares, atque omnes animæ tuæ pravæ propensiones domes, radicitusque evellas, & sic vim tibi inferendo, teque generose vincendo, omnia gravissimorum tuorum scelerum debita persolvās, hoc

inquam, tam breve tempus impendis in quotidianum novem aut decem horarum somnum, in adipiscendis honoribus, in congregandis divitijs, atque in sectandis inanibus, ne dicam, fœdis voluptatibus, manifesto periculo temet-ipsam exponens, ne in ergastulum sempiternum igne flammisque refertissimum præceps ruas, atque ad eò ne in æternam incidas inopiam & calamitatem. Dixeris quidquid lubet, incredibilem hanc esse dementiam inficiari nunquam poteris.

Nonne illum diceres à rationis usu alienum, qui emptam centum aureis candelam accenderet atque combureret, ut vel aciculam vel acum, vel aliam quam eunque vilissimi pretij rem quæreret?

Næ tu multo amentior es, qui tempus quod auro, argentoque pretiosius est, is perditum, dum in vanis, & fluxis bonis, quæ bona appellanda non sunt, rebusque nihili conquirendis de mane in vesperam operam omnem collocas.

Veniet hora, cum vel diem unum ad corrigendos mores desiderabis; sed, an impetraturus illum sis, prorsus ignoro.

Peto (inquiebat ad Carolum Quintum quidam ex ejus aulicis jam morti proximus (a) *Pro cunctis officijs atque obsequijs Ma-*

[a] *Hanotel. de stul. mundi.*

gestati tua prestuis rem unicam, nimirum, vita mea ad duas tresue horas prorogationem: sed hoc illud erat, quod neque Cæsar illi dare, nec ille à Cæsare impetrare poterat.

Transseunt dies salutis, ait S. Bernardus, & nemo recogitat, tu id in posterum frequenter animo versa, & magni æstima omnes vitæ tuæ dies, illosque benè & fructuosè impende, antequam te mors de improvisò obruat, & ad tumultum pertrahat.

CAPVT. III.

Tempus breve est, & cuncta transeunt.

Quidquid finem habet, breve esse convincitur Labor, afflictatio corporis, nec non alia incommoda, quæ hîc perpeffus fueris, licet centum annos diurnitate æquarent, tandem aliquandò habebunt finem.

Labor igitur, & corporis afflictatio ceteraque incommoda, quamvis centum annorum spatium adimplerent, brevia sunt, quin imò, si cum æternitate conferantur, momento temporis breviora. Ut quid igitur tam exiguo vitæ tuæ tempore, pro cælesti gloriâ, quæ finem nescit, pati & laborare detrectas?

De cunctis rebus temporalibus, ad quas conquirendas tantum laboris ac studij contulisti

contulisti, Verum aliquandò erit affirmative. *Transferunt.*

Potentia *Alexandri*, divitiæ *Cræsi*, *Sardapali* voluptates eloquentia *Demofthenis*, forma *Helena*, atque venustas corporis modò transferunt. Laudantur ubi non sunt, cruciantur ubi sunt, habitantes cum igne devorante, & cum ardoribus sempiternis. Tempus nunc illis effluxit, tibi non item.

Centum abhinc annis necdum eras natus, in tuo etiamnum eras nihilo, quin imò merum nihil. Post annos centum vivere desieris, atque aded prius verosimiliter, quam illud tempus præterierit, esca fueris vermibus, atque ante tremendum æquissimi iudicis steteris tribunal.

Quis igitur operæ pretium esse censeat, tanto cum studio in caducorum bonorum adeptionem hîc te incumbere, quibus vix comparatis propediem es privandus? quid enim est ipsum omninò diu, in quo est aliquod extremum? *Nihil est magnum re, quod parvum tempore*, ait *S. Eucherius* (a)

Ista cogitatio, quamdiù perdurabit hæc corona? quamdiù hanc aulam incolam? quamdiù hisce fruar delicijs? ista, inquam, cogitatio quam plurimis in divitiarum & voluptatum affluentia viventibus excussit

(a) *De vera Sapientia.*

lacrimas.

CHRISTIANA.

lacrimas, iisque incitamentum & calcar fuit, ut generoso animo omnem fastum, & quidquid caducum est, tanquam fumum atque umbram aspernarentur. *Subit, cum maxime exultant, cogitatio, hac quamdiu?* inquit Seneca. (a)

Ingentium dolorum origo sapissime sunt terrenæ voluptates, & nos cum minime arbitramur, derepente deserunt.

Satius itaque est, modò cuncta deserere, quam postmodum à Deo deseri.

Neque profectò sapientis neque prudentis est, agere velle exiguo tempore. vitam commodis & delicijs abundantem non sine manifesto periculo in miseras incidendi sine fine duraturas. *Angustus est animus, quem terrena delectant,* ait Seneca.

Qua speras, peritura sunt omnia, & res quid post hac? Aliquid ama & spera, quod non transeat, inquit magnus Guigo Cartusianorum Generalis (b) hæc attentè cum animo tuo cogita & sæpe revolve.

Frequenter, dies hilariter & perperam transactus adigit non paucos in angustias & sollicitudines maximas, cogitque eos integras noctes insomnes ducere.

A 5

CAPVT.

(a) De Brevit vita.

(b) De tranquil. c. 3.

CAPVT. IV.

Non omnes, qui senes sunt, vixere diu, & quo pacto tanto temporis iactura resarciri valeat.

Dies hujus vitæ tibi concessi sunt, non, ut honoribus te cumules, neque ut commodis, voluptatibusque inhies, sed ut animam tuam saluam reddas. Multum perdidisti temporis, cõ quod in alium finem vitæ tuæ dies impenderis.

Non quisquis diu in vivis versatus est, vixit diu. Quapropter, licet quadragintà, quinquagintà, sexagintà ætatis annos numeres, dubium est, an unico anno vixeris, quod ne vel unicum fortassis annum in vero sinceroque Dei cultu transegeris, nomen habebas quod viveres, sed eras mortuus.

Religiosus quidam Ordinis *S. Francisci* annorum quinque & septuagintà, interrogatus, quamdiu in Religioso cœtu vixisset, respondit, *Dubito, an vel unico momento.*

Adveniente die iudicij non quæretur ex nobis, quam longam, sed quam rectam duxerimus vitam; *Non quamdiu, sed quam benè?*

Omnes anni, quibus vixisti divinâ orbatus gratiâ, nequaquam computandi sunt: Propterea tamen non est quod desperes,

peres. Elapsum tempus si non potes redimere, certè potes subsequituro benè uti, atque ita deperditi temporis damnum refarcire; in tua enim potestate situm est, pravas consuetudines, atque indomitos animi tui motus refrænare. *Sanabilibus agrotamus malis*, inquit *Seneca*.

Penes te etiam etiam est, pijs ac sanctis cogitationibus, gratijsque Dei prævenientibus benè posthac uti; sufficit vel unica, ut sceleratissimum quemcumque hominem ad meliorem vitæ rationem traducat.

Videte Fratres, ait S. Apostolus Paulus *Quomodo cautè ambuletis, non quasi insipientes, qui ubi quamplurima perdidère, perdunt etiam id quod pretiosissimum est; Sed ut sapientes redimentes tempus*, id est, inquit S. *Augustinus*, denegantes tempus vanis colloquijs, futilibusque & caducis negotijs, quibus totum erat applicitum, illoque in posterum fideliter utentes, ut salutis vestræ negotium strenuè & sedulo promoveatis.

Sic egit, ne post mortem miser esset. magnanimus ille militum dux, de quo meminit *Famianus Strada*. Accedebat hic Imperatorem *Carolus Quintus* postulaturus, renuntiandi rebus bellicis facultatem, postulatique causam edisserens

inquiēbat. *Inter mundi negotia, & diem mor-
tis, tempus aliquod intercedat, necesse est.*

Quo, Imperator, audito, æquissimæ Ducis
petitioni non tantum annuit, sed & tam
præclarum æmulari exemplum, suoque se
abdicare imperio constituit, ac deinde in
secessu se totum Deo dare.

Horum illustrium virorum insistere ves-
tigijs si non valeas, neque ausis, te ipsum
adhortare præclarissimis his *S. Chrysologi*
verbis. *Vivamus Deo paululum, qui seculo*
viximus totum, dedimus corpori annum, de-
mus anima paucos dies.

Dic & tu vicissim, tandem aliquandò
peracta res est; fixum decretumque est.
Hunc annum transigam ut christianum
deceat. O plusquam satis est, quod tri-
gintà vel septuagintà annis vixerim, ut
temporalia pertractarem negotia, atque
ut commodis, voluptatibus, genioque in-
dulgerem. Æquum est, nunc tandem me
impendere unum, alterumve annum, ut
in cultum Dei & in expiationem crimi-
num, atque in salutem animæ meæ to-
tus incumbam.

Esto: pereat quidlibet, parùm refert,
dummodo anima conservetur.

Suscipe igitur obsecro domine, inquit S.
Bernardus (a) residuum annorum meorum;

(a) *S. Ber. Sermo. 20. in cant. pro*

pro his verò, quos vivendo perdidit, quia perditè vixit, cor contritum & humiliatum non despicias.

Sic comparatus esse debet animus seridè cupientis deperditi temporis detrimentum refarcire: totum se applicet, necesse est castigando corpori, atque refrænandis indomitis animi motibus, nec non studio patientiæ, ceterarumque præstantissimarum virtutum.

CAPUT V.

Qualis vita, talis mors.

Nemo non optat benè mori: quia bona & beata mors perpetuam parit felicitatem: sed non omnes volunt benè vivere, eo quod bona atque perfecta vita magno constet labore.

Ejusmodi profectò votum risu dignum est, atque explodendum, unum enim sine altero nequaquam obtineri potest.

Decipimus nos ipsi, si credamus benè beatèque morituros nos sine præviâ bonâ & rectè institutâ vitâ. Non potest benè mori, qui non benè vivit.

Bona ac sancta mors à bona ac perfecta vita pendet, non secus ac mala mors & infelix ex mala, corruptaque vita promanat.

Frater

Fratres nolite errare, ait Sanctus Paulus, Deus non irridetur. Quia enim seminaverit homo, hac & metet; quoniam qui seminat in carne sua, id est, qui operatur carnalia, hic de carne, id est, de carnali opere & voluptate metet corruptionem, & mortem tum presentem, tum aeternam: qui autem seminat in spiritu, id est, qui operatur spiritualia, hic de spiritu, id est de opere suo spirituali metet vitam aeternam.

Qualis ergo sementis tua fuerit, talis erit & messis; aveham serere, & metere triticum; enormia seminare flagitia, & aeternae vitae metere fructus, fieri vix potest, ut simul consistant: quod si quandoque fit, rarum admodum, atque inusitatum miraculum est, quod CHRISTUS servator noster edidit in uno latronum, qui cum illo pendebant è cruce, dum ei dixit, *Hodie mecum eris in paradiso.*

Utebatur Deus in illius conversione potentiâ suâ absolutâ nec non misericordiâ. Hinc rectè asserit S. *Augustinus* in tota Sacra-scriptura inveniri duntaxat unum, cui post vitam sceleratè actam benè beatèque contigit mori: *Vnum*, ne quis desperet; *Vnum* solummodò, ne quis inani se spe ac fiduciâ lactet.

Non tamen eâ de causâ parem tibi successum

cessum polliceri debes, neque cogitare, te, cum male vixeris, benè, feliciterque moriturum; quemadmodum temerarium foret, existimare, in ardentem fornacem cum tribus Babylonijs adolescentibus conjectum, egressurum inde te incolumem atque illæsum; vel cum *Sancto Petro* calcaturum te aquas maris ab interitu tutum.

Divina Providentia res passim omnes ita ordinavit, ut naturæ ductum, atque ordinem sequantur. Sic ignem sinit comburere, gravia descendere: sic & opprimi malâ ac deplorandâ morte, qui vitam duxere sceleribus refertam: sicubi secus evenerit, prodigium erit, quo peccatorem Deus, absolutâ suâ utens potentiâ, eumque speciali gratiâ præveniens, interdum dignatur (sed rarò admodum) ob rationes, quæ nos fugiunt. Fallitur autem, & malè sibi consulit, quisquis eiusmodi gratiam vel sperare, vel exspectare audet.

Qui benè beatèque mori desiderant, vitam intereâ agentes malam ac perditam, Deum tentant; siquidem viventem malè, malè etiam mori passim contingit.

Quid ni igitur exclamas cum *Sancto Augustino*? (a) *Inter brachia Salvatoris mei & vivere volo & mori cupio.*

CAPVT.

[a] *Manual, cap. 33.*

Vtrum expediat cito mori, an diu vivere?

Multi longam vitam desiderant, de bona Sanctaque nihil aut admodum parum solliciti.

Quid prodest diu vivere, si minus recte vivamus? si quotidiana cumulare flagitia non cessemus?

Conducibilis est cito mori, quam diu vivere hominibus non tantum bonis, sed & malis, qui, licet diu viverent, ad frugem tamen nunquam redirent.

Mali, quemadmodum indices peccata coacervant, ita etiam poenas adaugent; quod neutiquam fieret, si superveniens illis mors vivendi simul & peccandi adimeret potestatem. *Gravius est* (inquit S. Ambrosius (a)) *Ad peccatum vivere, quam in peccato mori.*

Boni, quantumvis saepenumero se culpis praeteritis per sinceram earum declarationem exonerent, novas tamen quotidie contrahunt; & licet assidue qua gratiam suam, qua gloriam amplificent: atamen omnibus bonis operibus suis tantum Deo honoris reddere nequaquam possunt, quantum vel exiguis suis noxis, in quas quotidie recidunt, ei suffurantur.

[a] *L. de bono mort c. I.*

Exultemus igitur, inquit S. Chryso-
 stomus, (a) Si quando probum & justum vi-
 demus migrare ex hac misera vita, mox enim
 recepturus est laborum suorum, operumque
 bonorum abundantem mercedem.

Diffiteri mortalium nullus potest, bo-
 num esse, atque optabile, benè rectèque
 vivere; attamen benè feliciterque mori,
 longè esse melius atque optabilius quis
 neget? etenim sola bona mors nos certos de
 nostra salute reddit, bona vita non item.

Illi qui boni sunt, & magna virtute
 præditi, nesciunt quamdiù tales perman-
 sui sint: ignorant itidem, quamnam pec-
 candi occasiones sese adhuc oblaturæ sint,
 quibus afficiendi injurijs, cum quo homi-
 num genere versaturi, tractaturique sint
 negotia: præterit illos insuper, an vivat
 aliqua etiamnum exitialis Dalila, cujus
 venustate & illecebris victi in sempiter-
 num ruant interitum.

Nullum adeò firmum navigium, cui
 per pelagus vaganti timendum non sit.
 Momento mare vertitur, & in montes
 aquarum cogitur; eodem die, ubi tran-
 quillas inter undas luserunt navigia,
 sorbentur. Innumera sunt pericula,
 quamdiù hæc vita durat.

Innumeri, qui alterum jam pedem intu-
 (a) In Ep. ad Philip. 6, 8.

lisse videbantur in cælum, è bonis mali effecti lamentabili casu in æternum exitium deciderunt.

Non nisi momento opus est, ut è Sancto quis fiat impius, atque æterni reus incendiij.

Multis nocuit, inquit Seneca, diu vixisse. Sinite me mori, exclamabat B. Aloysius de Gonsaga, jam morti proximus, quamquam viginti dumtaxat, & quinque annos vivendo explèsser: Si enim vita mihi supersit longior, qualis etiamnum futurus sim, nescio.

Rectè magnus Guigo (a) *Longam tentationem petit, qui longam vitam petit.*

Deus ab æterno prævidit & cognovit, quid esses facturus, si tali in domo cum tali personâ degeres; si tali tempore & loco tam vehementi urgereris tentatione; cognovit, inquam, essesne illi præbiturus consensum, an contrà negaturus.

Quocirca si Deuste mundo eximat, ne fortè in gravia peccata prolapsus intereas, immenso quodam, ac singulari te afficit beneficio, de quo summas illi referes in cælo & immortales gratias.

C A P V T. VII.

De fine, ad quem homo est conditus.

VNica dumtaxat res tempore vitæ tuæ à te exigitur, unicum dumtaxat re-

(a) *De Tranq. c. 5.*   *quiritur*

quiritur studium, cura scilicet salutis propriæ.

Non te creavit Deus ad hunc finem, ut Papa, Rex, senator, opulentus, potens fias, ac eruditus, ut corpus lautè habeas, ad luxum exornes, illique quidquid appetit, subministres; verum ut ei fideliter serviens salutem consequare.

Hoc unicum studium tibi cordi esse præcunctis aliis debet: cetera enim omnia ad illud comparata nugæ sunt & puerorum crepundia.

Si quis, in urbem cum venisset litis persequendæ causa, unde & honor, & vita, atque universa ejus fortuna pendet, ad jocos, ludosque, & choreas adijceret animum, nullâ habitâ litis ratione; nã ille meritò demens diceretur.

At longè potiori jure tu demens dicendus es & à rectæ rationis usu alienus, si salutis tuæ cura, cujus tanti interest, quamque ut promoveas, in lucem susceptus es, minus tibi cordi sit, quam futilia quevis, atque caduca hujus mundi negotia.

Res quælibet juxta naturam suam operari, eumque, ad quem conditæ sunt, finem assequi debent.

Sol ad illuminandum creatus, si lumen suum mortalibus neget, erit perinde ac
si

si non esset, vel potius mundo gravem incutiet metum & horrorem: sic & nihil magis absolum, atque infructuosum, nihilque magis horrificum est, quam hominis animus, qui, cum nullum in finem, nisi ut Deo serviat, procreatus sit, non ex integro se ipsius servitio devovet.

Qui Deo non vivit, is qui vivat, indignus est. *Totum te exigit, ait S. Augustinus, qui totum te fecit.*

Prodesse nequaquam tibi poterit, quod hoc anno incedas auro argentoque gravis si proximo nudus, & rerum omnium egenus virtutisque exspers coram tremendo atque justissimo sistendus sis iudice; nec quidquam emolumentum hauries ex rebus omnibus creatis, si per totam æternitatem suavissimo Dei privandus sis conspectu.

C A P V T . V I I I .

Plurimi salutem animæ suæ negligunt.

MAxima pars mortalium nullam de re minus cogitat, quam de negotio suæ salutis. *Vacat tibi ut Philosophus sis, non vacat tibi, ut Christianus sis, ait S. Paulinus.*

Rerum omnium curam habent, præterquam animæ suæ; studiosè satagunt, ne domus longo tempore incultæ vacent, tinea ne vestes corrodat atque exedat, curculio

Curculio ne noceat tritico, nummis suis census emunt annuos, & curant quam maximè, ut agri colantur & fructus proferant, atque ut proventus indices accrescant; sed aut nihil omninò, aut perparùm pro animâ suâ sunt solliciti.

Contrà tam crudeliter illam tractant, ac si foret anima infestissimi inimici, cui mortem intentant, cuique gravia student inferre damna; vel ferocis bestix, quæ diù noctùque naturæ motionibus, atque appetitibus servit; vel denique, ac si viderentur illam solummodò adepti, ut eam perdant.

Quid hîc agimus, si illud, quod unicè nobis agendum est, nequaquam agamus? Si Deo hîc non adhæreamus, eumque totis viribus, ac tota mente diligamus, propter quem diligendum in mundum venimus.

Dux tantùm res nobis hîc cordi esse debent, amare nempe Deum & stabilire animæ nostræ salutem. Qui eò non attingit, is profectò infelix est, & æternùm perditus.

Ludovicus undecimus Galliarum Rex, Benedictum XII. Papam rem quampiam flagitabat, quæ rectæ rationi consentanea non: erat cui postulato Papa prudenter
atque

atque religiosè reposuit: Si dua mihi forent anima, harum alteram lubens ad regis arbitrium immolarem, sed quando non nisi unica mihi est, illius jacturam nec facere possum, nec volo.

Dæmon infestissimus noster adversarius, tanquam leo rugiens dies ac noctes circumiens, quærensque quem devoret, multò laborat impensius, ut animam nostram suos in laqueos pertrahat, quam nos, ut eam conservemus.

Quis furor est, exclamat Salvianus (a) Viles à vobis animas vestras haberi, quas etiam diabolus putat esse pretiosas? &c. & per hoc quicumque animas suas negligunt, etiam infra iudicium diaboli se amant.

CAPUT IX.

Nunquam licet in procurandâ salute languescere.

Multi causas aliorum vincunt, at (proh dolor!) propriâ cadunt. Maxima pollent industriâ, ut adjuvent ceteros, eorumque negotia ad felicem exitum perducant, exigua autem, ut seipsum juvent suæque salutis negotium pertrahant. Menses & annos insumunt, ut ius alienum tumentur; sed vix reperiunt horæ

(a) L. 3. ad Eccles.

dimidium

dimidium, ut animæ suæ in miserrimo statu constitutæ succurrant.

Deus cum illis est assidue, at illi vel nunquam, vel rarò admodum sunt cum Deo. Enimverò ejusmodi homines non rectè sapiunt. Is sapit, qui sibi sapit.

Cetera si malè succedant, si pessum- dentur, aut negligantur, parvi refert: instaurari ut plurimum possunt, eorum- que jactura valet resarciri.

At salutis tuæ negotium si malè suc- cedat, si negligatur, æternum miser es & infelix. Nihil hîc instaurandum relin- quitur.

Vitam perdidit uxor *Loth* momento per viam subsistens, ut *Sodoma* conflagrantis reliquias curiosis oculis contrà Dei mandatum intueretur; in statuam salis conversa est, ut ejus doceretur exemplo, in rebus ad salutem pertinentibus, fer- vorem quemdam inusitatum curamque singularem, nullo puncto temporis inter- misso, afferre te oportere.

Vt doceretur, nunquam tibi, quæcun- que se negotia quantumvis necessaria offerant, à procurandâ salute esse desi- stendum, ne tantillo quidem tempore, quantillo opus est ad vertendum vel semel caput, metu, ne brevis hæc interruptio, hæc

hæc parva segnitie sempiternæ tuæ damnationis fit causa.

Nulla satis magna securitas, ubi periclitatur æternitas ait S. Gregorius.

Cura itaque salutis tuæ, præ ceteris curis, in posterum tibi cordi fit, necesse est, nullam ne minimam quidem ejus stabiliendæ negligendo occasionem, ut sic, assiduo virtutum præstantissimarum exercitio, dives & plenus meritis cælum conscendas, ac sempiternâ potiaris gloriâ.

C A P V T. X.

Cum tremore operanda est salus.

BEnè capisse nequaquam sufficit; entendum nobis est, ut bene finiamus.

Non progredi in via virtutis, regredi est. Sola constantia opus perfectum habet & coronatur.

Efficax, ut perseveres, remedium est, incipere in horas singulas, & cum Davide dicere indies, *Dixi, nunc capi.*

Qui se existimat stare, videat ne cadat, ait S. Paulus Apostolus. *Hic enim stare,* teste S. Chryostomo, (a) *Non est firmiter stare, donec fuerimus liberati à fluctibus vite præsentis, & ad tranquillam portum navigaverimus: magnis etenim inimicorum*

(a) *In hunc locum.*

circumdamus

circumdatur agminibus, hostium plena sunt omnia.

Millenæ insuper res sunt, quæ nobis strenuè in via virtutis currentibus, atque in agone contendentibus obicem & possunt, & conantur obicere.

Attamen nihil nobis metuendum est magis, quam nos ipsi, infirmitas nostra atque fragilitas magis terrere nos debet, quam Dæmones universi. Verbum unum, unicus gemitus, unica lachryma præfertim eorum, quos diligimus; unus oculus in hoc illud temerè coniectus pertrahere nos potest in enorme, atque erubescendum flagitium.

Peccavit *Adam*, commisit adulterium *David*, Deum suum dereliquit *Salomon*, *JESUM CHRISTUM* Magistrum suum negavit *Petrus*. Quid agent parvi & tenelli frutices, si tam proceræ, tam altè radicatae, ac fixæ solo arbores, vento vel minimo prosternantur?

Cum timore igitur omnem vitam nostram transigamus, necesse est; cavendum etiam nobis est quammaximè, ne nimium fidamus proprijs viribus, nimiumque securi simus de nostra salute; nam ut rectè monet *S. Augustinus*, *facit hostis securos, quos cupit esse captivos.*

B

Ipsi

Ipsi CHRISTI Discipuli acceptis ex sacro ejus ore his verbis, *Vnus vestrum mihi traditurus est*, contristabantur omnes, eumque rogabant ingenti cum timore, *Nunquid ego sum Domine?*

An non jure merito tremeres, si per arctum, atque angustum pontem, sub quo rapidissimus labitur fluvius, tibi transeundum esset cum pluribus alijs te ponte subsequenter, quorum unum, fallente vestigio, casurum, & aquarum vorticibus absorbendum esse divinitus innotuisset? an non vestigijs tuis singulis solerter attenderes, & omni curâ enitere, ne unicus ille miser, atque infelix esses, qui in flumen lapsurus, ibidemque ex divino decreto est periturus? quemadmodum JESU CHRISTI Discipuli sollicitè satagebant, ut abominandum proditionis scelus à se procul amolirentur.

Eundem tibi est inter immensam ceterorum omnium hominum multitudinem per arctam, & angustam semitam, quæ sola ad æternam vitam nos deducere potest: hunc in finem es conditus.

Ipsius insuper Veritatis eloquio declaratum est, Electos esse paucos, angustam hanc semitam à paucis inveniri, latam ac spatiosam viam, quæ ducit ad perditionem, intrare quàm plurimos. Ma

Manifestum etiam omnibus factum est, non tantummodò unum, sed multò plures esse damnandos, quàm cœlo asserendos.

Itaque ab assiduo metu cessare nunquam tibi licet. Verbis, operibus, cogitationibus tuis omnibus attendere te sine intermissione oportet, ne illorum plurimorum, qui miserandum in modum lapsuri, & periuri sunt, numero adscribaris.

Qui nullatenus timuit, jam nunc lapsus est, vel certè in proximo, ne labatur, versatur periculo. Time ergo cum arripserit gratia, time cum abierit, time cum denuò revertetur.

Vide etiam si expediat, cum alij corpus suum abstinentiâ jejuniisque conficiant, te tuum epulis atque exquisitis dapibus nutrire? & cum illi sacco, & cinere, atque omni miseriarum genere afflicta & pallentia membra circumferant, te adornatum, splendidum & latum incedere, & cum illi ferè omne tempus studijs & prolixis orationibus transigant, te ridere, joculari, & luxuriari? Nunquid non unus omnibus Deus? aut non omnes Christiani ejusdem judicis præstolantur adventum? aut forsitan te mitior, alios acrior ignis expectat, ut alij tantùm solliciti sint, tu tantùm securus? crede mihi, quod &

illi expeterent esse securi, si sibi consentaneum fore intelligerent.

Merito exclamat S. Gregorius. *Va miseris nobis, qui de electione nostrâ nullam adhuc Dei vocem cognoscimus, & jam in otio quasi de securitate torpemus!* Merito etiam rogat S. Bernardus. *Vnde hæc tam perverja tepiditas? unde hæc securitas maledicta? quid seducimus miseri nosmet ipsos? forsitan jam divites facti sumus? forsitan jam regnamus?*

Rectè itaque moriet S. Paulus Apostolus. *Fide stas, noli altum sapere, sed time, & prima tua atque unica cura sit, in negotium salutis tuæ indefesso labore incumbere.*

Ad hoc te, nosque omnes hortatur idem Paulus. *Cum metu, & tremore, vestram salutem operamini.*

C A P V T. XI.

De Predestinatione.

Quis potest dicere ego de electis sum? ego de prædestinatis ad vitam? ego de numero filiorum? quis hæc, inquam, dicere potest? reclamantè Sacrà Scripturâ. *Nescit homo, utrum amore, an odio dignus sit. Sat scimus peccasse nos, sed an peccata condonata sint nobis, haud satis scimus. Quis non expavescet?* Cog

Cognovit Dominus, qui sunt ejus (a) novit, qui cœlesti donandi sint gloriâ, novit, qui sempiternis cruciandi sint flammis.

Non pauci dicunt: vel prædestinatus sum ad æternam vitam, vel non sum. Si prædestinatus sim, certissimè salvus ero, quantuscunque fuerit peccatorum meorum cumulus.

Si non sim prædestinatus, haud dubiè condemnabor, licèt reliquo vitæ tempore innumera adhuc bona opera à me essent præstanda: quapropter indulgebo deinceps genio meo, nec quidquam deliciarum denegabo sensibus, omnibusque meis perversis propensionibus laxabo habenas.

Fallacia admodùm sunt hæc argumenta, atque à dæmone inventa, ad pertrahendos homines in quævis flagitia, & tandem in gehennam.

Electio ad æternam gloriam à bona, probaque vita pendet. Manifestum itaque indicium est, te neque electum, neque prædestinatum esse, si benè pièque vivere detrectes: quemadmodum luculentum est signum, brevi moriturum te, si necessariū alendo corpori cibum sumere recuses.

An fortè de numero reproborum es? prævidit igitur Deus perditè victurum te, moriturumque in statu peccati mortalis;

(a) 2. Tim. 2.

B 3

quæ

quæ quia prævidit, idcirco te reprobavit. Mortiferam ergo culpam constanter fugias, necesse est, ne reprobis aliquando annumereris.

An fortè de numero es electorum, & filiorum Dei? rectè igitur pièque vivere te oportet; prænovit enim Deus rectè pièque victurum te, feliciterque moriturum, quæ quia prænovit, hinc elegit te, tuumque nomen libro vitæ indelebili caractere inscripsit.

Quod si bona illa opera, propter quæ te Deus elegit, minimè peregeris, nequaquam electus es, neque libro vitæ tuum nomen inscriptum est.

Aded ut Divinum decretum de æternitate tua felici, aut infelici pendeat à libero tuo in bonum vel malum consensu; quod perspicuum erit in hac ratiocinatione. Quisquis furatur, suspendi debet, tu furaris, ergo suspendi debes.

Prima propositio continet justissimam legem ab omni natione receptam; altera compectitur effectum liberi tui arbitrii consentientis furto; tertia proponit iudicis te condemnantis sententiam.

Sententia tui suspendij, à iudice proferatur licèt, à libero tamen tuo furto tamquam à radice proficiscitur; furtum vero

verò tuum nequaquam ab æquissima suspendij sententia: iniquum enim foret illud iudicis argumentum. Ille, quem suspendi volo, necessariò furari debet, hunc suspendi volo, hic ergo necessariò furari debet.

Possentne in iudice reperiri injustior agendi modus? hic itaque in Deum utpote sapientissimum simul, atque æquissimum iudicem nequaquam, cadere potest. Ex illo tuum omne bonum promanat, ex te tuum omne malum. Divinam condemnationis tuæ sententiam peccata tua secum ferunt, illa tantùm à Deo pronuntiatur.

Vt quis scopum tangat, necesse est, ut rectà in illum collimet; optatus viæ exitus à bono in eam ingressu, concentus musicus à modis & mensura pendet; non autem ingressus viæ bonus à bono ejus exitu, neque modi aut mensura pendent à concentu.

Atque hinc, si industrius ego horum omnium è specula spectator prædicerem. Hic homo, qui modo eiaculaturus est, non tanget scopum; ille alter, qui istam jam ingreditur viam, nequaquam perveniet ad locum, ad quem ire decrevit; hæc musica carebit concentu. Cuncta illa licèt evenirent, quemadmodum prædixi, non

mea prædictio, sed sagittarij dirigentis arcum, viatorisque perdifficilem aut contrariam ingredientis viam, & magistri dirigentis mensuram musicæ parva dexteritas, atque industria, horum omnium errorum erit causa: sic & Deus, licet ab æterno prævideat nostram electionem, aut reprobationem, de eaque decernat, non tamen ipse hujus est causa, sed nostra bona aut prava vita, in qua nos novit morituros.

Dei est vocare, electos autem fieri, aut non fieri, nostrum. ait Theophilactus. (a)

Da igitur, ut potes & debes, reliquo vitæ tuæ tempore strenuam operam, ne quid salutis, atque electioni tuæ delit.

CAPVT. XII.

Prædestinatio etiam à nobis pendet.

Quamvis tibi Deus manifestasset de numero beatorum te esse futurum, non idcirco bona ulla opera intermittere deberes; quemadmodum ab agro tuo colendo defiltere nequaquam posses, licet certiozem te fecisset Deus, illum uberes in annum proximum redditurum fructus.

Deus salvos facere nos haudquaquam vult, nisi allaboremus. Divinæ gratiæ allaborare si vis, salvus futurus es: si

(a) c. 22. in Matth.

nolis, æternum haud dubie es periturus.

Qui creavit te sine te, non justificabit, nec salvabit te sine te, ait S. Augustinus.

Hoc sanè dæmon probè novit: quapropter diù nocturne nobis insidiandi finem nullum facit. Possit quis illi obijcere.

Quid est, quod illum tu hominem oppugnes? vel prædestinatus est, vel non?

Si est prædestinatus; salvus certo certius futurus est: irritæ ergo tentationes omnes sunt, quibus illum laceffis.

Si non est prædestinatus, æternis procul dubio cruciandus erit flammis: nihil igitur tentationibus tuis atque oppugnationibus, nihil indefessis conatibus opus est: si quis dæmoni hæc obijceret, hujusmodi ille ratiocinationem risu exciperet, atque exploderet.

Prædestinatio, atque electio ad æternam gloriam etiam à nobis pendet, pendet à libera nostra voluntate, à cooperatione nostra; hanc dæmon omni studio impedire nititur: in nostra autem potestate est, perversis ejus machinationibus refragari. Allatrare nos potest, sed mordere, nisi morderi velimus, haudquaquam potest.

In nostra, inquam, potestate est, vocationem nostram, nostramque ad gloriam electionem assiduo bonorum operum

exercitio stabilire. Ad id hortatur nos S. Petrus Apostolus. *Satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem & electionem faciatis.*

Itaque non est quod turbemur, aut angamur hoc prædestinationis puncto: sed, cum illa in nostra etiam sit potestate, tantummodò oportet nos omni curâ, omni-que contentione in id unum incumbere, ut in virtutum exercitio continuum faciamus progressum.

CAPUT XIII.

De respectu humano.

Parvi refert, quid homines de te dicant vel sentiant; illorum verba, atque opinio neque meliorem facient te, neque deteriorem. Talis es, qualis es coram Deo. Interroga conscientiam tuam, eique fidem habe.

Permitte æquo animo, ut *Michol* te explodat; tu interea cum *Davide* coram *Arca Domini* reverenter salta. Sine homines, quidquid lubet, effutire, interim fac sedulò, quod te facere oportet.

Nunquam tam multa dicere poterunt quin plura possis audire: una illis tantummodò est lingua, tibi verò duæ sunt aures.

Silentium

Silentium tuum illos rubore suffundet :
 tua in benè cœptis ad finem perducendis
 constantia tandem illos obmutescere co-
 get, vel fateri, te laude dignum ; atque
 agere te, quod rationi consonum est,
 plusque apud te valere timorem Dei,
 quam hominum. *Qui timet hominera, cito
 corruct, ait Salomon.*

Nunquam tibi erit malè (totus in te
 mundus insurgat licèt) si divinæ te ex in-
 tegro subjeceris voluntati. Hâc viâ Che-
 rubini, & Seraphini maximam in cœlo
 consecuti sunt gloriam.

Quo magis Deo se quis subdit, eique
 obtemperat, hoc majorem in rebus om-
 nibus inveniet animi pacem, & tranquilli-
 tatem.

Nihil omninò exigit à nobis Deus,
 præterquam id, quod rectum & rationi
 consentaneum est; at homines illud in-
 terdum postulant, quod perversum est,
 & quod rationi planè repugnat.

Deus immutabilis est; homines mutan-
 tur in horas: nunc hoc volunt, nunc il-
 lud; hodie amabunt te, cras odio habe-
 bunt; hâc te horâ laudabunt, alterâ con-
 temnent.

Magnâ fruitur pace, qui nec laudem
 hominum curat, nec contemptum, quique

omnes eorum vituperationes flocci facit.

Intuentur homines vultum; at Deus animum. Homines opera considerant, quæ foris apparent; sed Deus inspicit cor, & appendit intentionem.

Rerum, quas agis, rationem hominibus reddere non debes: hominum non est iudicare te, neque opera tua remunerari; hæc soli Deo competunt.

Attamen & parentibus, & moderato-ribus, & ijs, qui à confessionibus tibi sunt, tanquam ipsi CHRISTO, morem gerere te oportet in omnibus, quæ divinis legibus non adversantur.

Nulli mortalium obtemperare licet, dum quid imperat vel petit, quod Deo repugnat: fatius enim esset, totum inter mundum insurgere, quam Sanctissimam eius à te contemni, aut etiam negligi voluntatem.

Stude igitur potius placere Deo, quam hominibus. Hoc enim longè præstat. Nam, ut S. Paulus ait, *Si hominibus placerem, Christo servus non essem.*

CAPVT. XIV.

Non est, quod erubescamus Christum imitari

Honori nobis ducimus, dum Regi aut magni principis gestamus insignia

nia; at Regis Regum CHRISTI JESU vestibus ac insignibus indui multi erubescunt.

Vel minimæ sortis opifices illud, quod exercent, opificium, palàm profitentur, ejusque instrumenta circumferunt, quantumcumque illud vile sit & abjectum; sed plurimi re, & operibus profiteri non audent se CHRISTI doctrinam sectari: perversos, lascivos, audaces, atque impudicos nominari illos non pudet; sed bonos ac probos pudet nuncupari: pudet illos cum CHRISTO esse pauperes, despici, vel cum eo injuriam ab aliquo illatam moderatè ferre.

At nunquid ipse ait? *Qui me erubuerit, & meos sermones: hunc filius hominis erubescet, cum venerit in majestate sua, & Patris, & Sanctorum Angelorum.* Quis non pavebit? Hoc altè in animum demitte. Quem sui Magistri pudet, is illo indignus est.

Nunquid & rursus ait? *Omnis quicumque confessus fuerit me coram hominibus, & filius hominis confitebitur illum coram Angelis Dei.* Quis ad ejus imitationem non inflammabitur?

Noli itaque in posterum ullas despectiones aut dolores formidare.

Hanc in illis invenies gloriam, hoc solatium, quod per illa JESU CHRISTO similis

similis efficiâre, quodque dicere valeas cum S. Paulo. *Vivo ego, jam non ego: vivit verò in me CHRISTUS, non jam gloriosus, sed patiens & Cruci affixus; atque aded non amplius vivo, ut vivere solebam.*

Certus salutis mea sum, ait Tertullianus, Si Deo meo similis esse non erubescam.

Constanter itaque, seposito omni respectu humano, servatoris tui doctrinam & facta sectare. Fidem habere illis, quæ dixit, eaque firmiter credere, non sufficit; sed illa insuper, quæ ipse fecit, & nos facere iubemur, atque aded obligamur; quandoquidem in operibus suis non sit minus verax, quam in verbis, neque in utrisque falli possit.

Dimidiâ solummodò ex parte Christianus es, si CHRISTI mysteria venereris, non virtutum & imiteris exempla, sicque renuas ejus tum vitæ, tum mortis uberrimis ditari fructibus, quos Deus nemini christianorum impertit nisi ijs, qui filij sui imaginem in se circumferunt, & ad amissim exprimunt, teste S. Paulo, *Quos præscivit, & prædestinavit conformes fieri imaginis filij sui, ... illos & glorificavit.*

Respectus humanus damnosum venenum est pijs præsertim hominibus, & quam plurimis est lapis offensionis.

Iuvat videri, & delectationi nobis omnibus est laudari, æstimari, & amari: at verò, qui vel ab hoc, vel ab illo singulariter diligi vult, is eorum cor, atque amorem soli Deo debitum, ad se, atque ad sui amorem studet allicere. Quæ rapina indignior?

Amor hominum prodesse nobis nihil potest, dum Deus nos odio persequitur.

Satiùs est melancholicos, morosos, & scrupulosos apud homines audire nos, quam Deo vel in re minima displicere, aut conscientiæ nostræ contraire.

Nihil omninò, ne in sanctissimis quidem, imitari licet, quod perversum est. Quemadmodum egerimus benè aut malè, ita recipiemus totâ æternitate vel mercedem, vel pœnas, nec quidquam amplius.

Numquam fruemur animi pace, sincerâque lætitiâ, numquam perveniemus ad apicem perfectionis, si hominum iudicijs, atque sermonibus aures præbere, ijsque nos conformare uelimus.

Talia modò sunt tempora, ut si quis bonus ac probus sit, contemnatur, & pro nihilo ducatur, ac si malus foret, & improbus; si quis malus sit, æstimetur, & honoretur, ac si esset bonus & probus.

Iudicium itaque hominum nequaquam curandum.

curandum est, multò minùs metuendum.
Stultum est timere, quod vitare non potes, ait
S. Martinus Bracarenfis (a)

Nec est, quod propter amentium dicte-
 ria sapere definamus; dummodò soli Deo
 placere possimus, de ceteris non oportet
 nos esse sollicitos. Præstat bonos esse,
 quam bonos videri.

Malis displicere, est laudari. ait denuò.
S. Martinus Bracarenfis.

C A P V T. X V.

De Adversitate

Pessima Christiano homini nota est, pati
 nolle. Multi Deum diligunt, quamdiù
 nihil patiuntur adversi, gaudere cum
 illo omnes cupiunt; sed pauci cum illo,
 vel pro illo tolerare quidquam volunt.

Qui solummodò Deum amant, & ei pa-
 rent, ejusque sequuntur vestigia, atque
 ejus gloriam promovent, dum omnia
 fluunt ex animi sententiâ, sunt ipsis cani-
 bus deteriores; nam hi Dominos suos
 sequuntur, iisque deserviunt, atque in
 quoscunque hostes, in eos irruentes,
 latratu & moribus infiliunt etiam tum,
 cum ab illis fustibus fuerunt excepti,

CHRISTUS æternam nobis pollicitus est
 (a) *Max. de morib.* gloriam

gloriam in Paupertatis, aduersitatumque
æquo animo toleratarum remuneratio-
nem; sed plurimi usque ad eò hæc aver-
santur, tantòque odio habent, ut magis
hæc averfari, graviusque in illa odium
concipere haudquaquam possent, licet
interminatis sempiternæ damnationis pœ-
nis horum odium ipsis Deus præcepisset,
ita dæmoni auscultant, ac si pro ipsis cruci
affixus fuisset; CHRISTI verò consilia sic
aspernantur, tanquam si quis insanus, aut
histrionis illis loqueretur.

Æternis inferorum destinantur incen-
dijs, qui rebus hîc semper fruuntur pro-
speris.

*Fugiamus è domo, in qua nulla sunt cru-
ces, exclamabat olim S. Ambrosius, cum
illi diceret Pater-Familias, se hæcenus
cum suis prosperâ usum fortunâ, atque
in omni rerum vixisse abundantia; &
ecce, Episcopo vix inde digresso, tota
de improvisò (perspicuum lanè divinæ
iræ argumentum) domus corruit, nec
non domestici, qui inerant, ruinâ oppressi
omnes interiêre.*

Contrà quicumque probi, atque electi
sunt, quicumque sempiternâ donandi sunt
gloriâ, probentur, plurimâque hîc diffi-
cilia tolerant, necesse est, ne mundi
prosperitate

prosperitate corrupti, à via salutis aberrant.

S. Paulus lapidibus impetitus cum S. Barnaba adhortabatur, atque animabat primos Christianos ad perseverantiam in fide hisce verbis. *Quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.* Angelus Raphael dicebat Tobia: *quia acceptus eras Deo, necesse fuit, ut tentatio probaret te.* Rursus idem Apostolus ait. *Quem diligit Dominus castigat; flagellat autem omnem filium, quem recipit. Qui dicit omnem, neminem excipit.*

Quales igitur sunt qui non castigantur, qui nullis premuntur adversis, nec quidquam in hac vita pati volunt? Disce ab eodem Apostolo: *Quod si, inquit, extra disciplinam estis, cuius participes facti sunt omnes, ergo adulteri & non filij estis.*

Attamen non omnes, qui castigantur, multaque adversa perferunt, boni propterea sunt, aut electi, aut de numero filiorum: Deus enim in non paucos improbos & hinc & postmodum graviter animadvertit, permittitque illos suam in hac vita inchoare gehennam.

Bonus est ille, non qui bene apud alios audit; sed qui bonam, rectamque ducit vitam, quique omnia sibi occurrentia mala

lato animo excipit. Ingens malum est, nihil mali tolerare velle.

Quisquis in hac vita pati requit, in altera haud dubiè cum pati oportebit: quisquis modicis & exiguis hujus mundi voluptatibus carere detrectat, is cælestium atque æternarum deliciarum torrente carere cogetur.

Sancti malè sibi ominabantur, ac trepidabant, cum cernerent, per hebdomadas aliquot continuas prosperâ se usos fortunâ, cunctâque sibi fluxisse ex voto. In re planè nulla, præterquam in adversitate & crucibus conquiescebat illorum animus.

Quid tibi proderit comedere modò lautum bolum, & gustui gratum, si ille tibi spiritum intercludat? quid tibi proderit, foedâ nunc frui voluptate, si postea propter illam sempiternis cremandus sis flammis?

Satiùs est hîc Cælo privari, quam postea: nam omnes hujus vitæ voluptates cum cælestibus comparari nequaquam possunt.

Satiùs etiam est, hîc parvos pati dolores, quàm postea summos; hîc circumferre non nisi pictum purgatorij vel gehennæ ignem, quàm postea subite verum, & maximè pertimescendum: etenim

nim omnes hujus vitæ cruciatus unâ conjuncti scintilla tantummodò sunt, si ad futuræ vitæ tormenta comparentur.

Gravissima vindicta, quam de peccatoribus sumit Deus, hæc est, quod nullam de illis in hac vita vindictam exigat.

Rectè itaque ac sapienter clamabis cum S. Augustino. *Domine hic ure, hic seca, hic mihi non parcas, ut in æternum parcas.*

C A P V T. X V I:

*Nostra peccata graviores merentur Pœnas,
quàm quas hic patimur.*

Quemadmodum ignis aurum; sic animam purgat adversitas. Indicium est animæ necdum satis purgatæ, quando Deus nos eâ, quâ premimur adversitate, necdum liberat.

Si cuncta nostra flagitia hoc anno & quondam perpetrata animo repetamus, eaque diligentius appendamus, cogitemus insuper quas illa pœnas mereantur, nunquam, nimium nos pati, conquere mur; at contrâ, credo dicturos nos.

Prò sancte Deus! multò plura & graviora pati commereor; renuit anima mea admittere ulla terrena solatia, ut tuis uberrimis ac sempiternis in cælo consolationibus perfruatur. Di-

Dicemus insuper. Millies commerui
æternas pœnas : cur non igitur exiguam
aliquam & brevem ærumnam lubenti, ac
prompto animo feram ? cur non agam
gratias benignissimæ Dei providentiæ
adèd clementer me tractanti, ut acerbis-
simos, & nunquam finiendos cruciatus,
exiguus, brevibus, ac transeuntibus tor-
mentis commutet ?

Quod si nunquam in peccatum mortif-
erum prolapsus sis, atque adèd æternas
nunquam sis promeritus flammæ, divi-
nam lauda bonitatem : scito tamen hoc
in mundo vivere neminẽ, qui ante per-
spicacissimos Dei oculos ab omni labe
purus consistat.

Hinc si vel vnicum veniale peccatum
à te sit admissum, dignitas, & Majestas
Dei, qui per hoc læditur, tanta est, ut
nullæ reperiantur in mundo tam graves
tamque atroces pœnæ, quæ satis facere illi
ex integro valeant.

O quisquis hoc perpendis ! cave post-
hac amplius ulla de re conquerare : quæ-
cunque enim pateris, ut ut gravia, atque
intolerabilia videantur, levia tamen sunt,
teque miti, & benignâ manu Deus castigat,

Adversitas, præstantissimarum virtu-
tum, ingentiumque bonorum, quam-
plurimis

plurimis fuit causa, & origo.

Quisquis in adversis perferendis impatiens est, arumnas suas adauget, eamque, quam portat crucem, multò redit onerosiorem; sit insuper (si erat innocens) reus ac nocens, pœnamque promeretur, illâ, quâ nunc afficitur, longè graviolem.

Contrà verò, quisquis adversa patitur lubens atque alacri animo, is patitur minus, & plus promeretur, modò patiatur, soli Deo placendi impulsus desiderio,

Miles, qui sæpenumerò profudit sanguinem, non jam ampliùs conflictum reformidat.

C A P V T. X V I I.

Inter adversa & peccandi occasiones perspicuum fit, quantâ unusquisque virtute polleat.

NVllius omninò virtus satis liquidò perspici valet, quamdiù prosperâ utitur fortunâ, & procul ab omni peccandi occasione vitam ducit.

Magnus es vir, & talis audis; sed unde scio, aut quo pacto inducar, ut credam, si tibi sinistra fortuna non dat facultatem exhibendæ virtutis?

Miserum te iudico, quod nunquam fuisti miser,

miser, transisti sine adversario vitā: nemo sciet quid potueris, ne tu quidem ipse; opus est enim ad notitiam sui experimento: quid quisque possit, nisi tentando, non didicit: gubernatorem in tempestate, in acie militem intelligas. Vnde possum scire, quantum adversus paupertatem tibi animi sit, si divitijs diffuis? unde possum scire, quantum adversus ignominiam & infamiam, odiumque populare constantiæ habeas, si inter plausus senescis? unde scio, quam æquo animo laturus sis orbitatem, si quoscunque sustulisti, vides salvos & incolumes?

Non magni etiam moliminis nec magna profectò laus est, bonum esse, ac probum, ubi vel nulla, vel certè rara peccandi præbetur occasio; at verò inter improbos probum, inter imperfectos esse perfectum, nullòque humano respectu huc illuc impelli, virtutis est planè singularis, atque aded angelicæ, teste Magno Guigone (a) *Angelorum virtus est, vivere cum vitiosis, nec eorum corrumpi vitijs.*

Humilem esse inter dignitates & honores, atque eminentes tum animi, tum corporis dotes; Deum timere, colere & revereri inter omnis generis prosperitates; pudicum esse inter venustos & blandos virginum

(a) De tranq. c. 16.

virginum

virginum vultus; pauperem spiritu inter
commoda, & rerum omnium affluentiam;
sobriū ac frugalem inter lauta fercula,
generosaque vina; mitem, benignum,
comem esse inter plurimas molestas oc-
cupationes, magnique momenti negotia
patientem esse ac moderatum in gravi
& repentinā aduersitate.

Atque, ut verbo concludam omnia,
inter omnes illos eventus posse, quid-
quid volumus; nihil autem velle, nisi id
quod & rationi consonum, & Deo ac-
ceptum est, non nisi perfectæ, solidæ
que virtutis viris proprium est: quin imo
ausim affirmare assiduum esse miraculum.

*Magna virtutis est cum felicitate luctari,
magna felicitatis est à felicitate non vinci, ait
S. Augustinus (a)*

Nec non S. Bernardus (b) *Magnus est
cui presens felicitas si arrisit, non irrisit,*

Magnus enim verò ille, & magnā vir-
tute est præditus, cui fors prospera, cui
dæmonis aut carnis gravis tentatio, cui
improvisa aduersitas nequaquam noc-
cuere.

CAPVT

(a) *Trac. 13. de ver Domini.*

(b) *L. 2. ad Eug. Pap.*

CAPVT XVIII.

*Nostra voluntas divina conformis esse debet
voluntati in morbis, atque in quibuscum-
que alijs rebus adversis.*

ORantes, his Deum quotidie com-
pellamus verbis. *Fiat voluntas tua*, sed
innumeri sunt, qui, si quando Deus mor-
bum præsertim difficilem illis immiserit, è
vestigio postulant illo liberari, quò, ut
aiunt, perfectius Deo servire valeant.

Possent quidem Deus morbum statim
depellere, verùm id minimè facit; fatius
itaque atque utilius haud dubie illis est,
adversa uti valetudine.

Vir quidam sapiens ac probus quem-
dam acerbissimis videns cruciari dolori-
bus, hanc ei consolationem adhibuit. *Sic
Deus vult; hoc tibi sufficiat, necesse est.*

Si quando ægri sumus, videmur ad
omnia omninò utiles. Verùm hoc cer-
tum exploratumque est, ægrum modera-
tum, ac patientem in causa quandoque
esse, cur domus, in qua æger decumbit,
plurimis è cælo beneficijs cumuletur.

Morbi & nos & omnes, qui subsidio no-
bis sunt, à peccatorum pœnis expurgant,
adeoque

adeoque ignis purgatorij vices suppleant,
Viam insuper sternunt ad magnam per-
fectionem, atque ad insignem sanctita-
tem; quemadmodum memoriae proditum
legimus de S. *Ljdwina*, pluribusque alijs
Sanctis, qui per omnem penè vitam affli-
ctis fuere morbis afflicti.

Hi neque adire nosocomia, ibidemque
ægros juvare, neque interesse quotidie rei
divinae, neque prolixis poterant vacare pre-
cationibus; ac unicam hoc erat illorum
studium atque exercitium, æquo animo
pro Dei amore morbum tolerare.

Cur bona opera agere cupimus, quæ
Deus à nobis peragi minimè vult? Qui
quis hoc vult, quod vult Deus, is Deo
perfectè seruit.

Deum ex toto corde amantibus nihil
trædij, nihil doloris, aut pœnæ afferunt
morbi; sed ingentem potius lætitiã, at-
que incredibilem animi voluptatem, eor-
demque illi de manu Domini accipiunt,
tamquam pretiosum quoddam donum, at-
que annulum nuptialem à coelesti, dilectissi-
moque animæ suæ sponso sibi submissum.

Multi apud inferos ardent, qui jam glo-
riose triumpharent in coelo, si molestis
sæpius morbis hîc fuissent afflicti.

Plures queque facti sunt, æternum se
fuisse

fuisse perituros, nisi deformitas vultus, aut imbecillitas corporis effœminatos animi motus domuisset.

Esto itaque, eveniat, quidquid adversi Deo permittente tibi evenire potest; ingruant morbi; premat te fames, sitis, frigus, æstus; invadat te boni nominis, atque integerrimæ famæ, nec non ingentium opum fidissimorumque amicorum, quin & omnis exterioris, interiorisque solatii jactura, acquiescendum equidem tibi est divinæ voluntati, & tranquillo animo perferenda sunt omnia.

Miser, & infelix appellari potes; sed re ipsa esse nequaquam potes.

Quis est in hac valle miseriarum, cui omnia fluunt ex animi sententiâ? nec summis, nec infimis, nec mortalium ulli hac fors obtigit. Sua cuique domui crux est.

Modò cœlum conscendere tibi liceat, parvi refert, quâ ingrediatis in illud viâ. Omne bonum tuum in eo situm est, ut providentiæ divinæ te totum committas.

Qui per mare navigio vehitur, illius omne regimen, atrâ præsertim insurgente tempestate, navarcho permittit, nec audeat hiscere, vel in minimo ejus voluntati contraire, confidens naviculariæ illum satis esse peritum.

Nonne hac in vita, tanquam in vasto ac procelloso mari, mille inter pericula naufragium patiendi, versaris? si itaque homini omnia tua committas & credas, ut ille ad desideratum portum te appellat; quanto potiori jure Deo te credere debes, ut is te ad cœlum perducatur?

Deus optimè novit, quo pacto mundum à se gubernari oporteat; scit etiam per quas te vias in cœlestem gloriam deducere debeat: cuncta igitur illius arbitrio sunt permittenda, nec consilio tuo illi est opus. *Quis enim Consiliarius ejus fuit?*

Univerfa peragit Deus maxima cum sapientia, cruce tuas dinumeravit omnes, easque in statera infinitæ justitiæ ac misericordiæ suæ appendit, nec quidquam eis adjecit ne unciam quidem amplius, quàm & ferre obligatus sis, & ferre queas; novitque, quo demum temporum arum tuis te liberare velit, & debeat.

Eam ut minimùm illi debes reverentiam, atque observantiam, quam defensori medico, cui corpus tuum malè affectum, pro ejus arbitrio curandum permittis, etsi non ignores illum esse hominem multis erroribus obnoxium, qui & fallere te, nec non exitialia tibi remedia præscribere potest.

Qui

Quid ni ergo longè magis, quidquid tuum est, Deo committis? cum probe scias, eum infinitâ pollere potentiâ, bonitate, sapientia, nec non ab omni errore maximè esse tutum.

Nihil omninò contingit in tempore, quod iustis de causis à Deo non sit decretum ab omni æternitate.

Hoc profectò quammaximè solari nos debet in quavis adversitate, in boni nominis, famæque jacturâ, in bonorum direptione, regnorumque everfione, in amicorum & familiarium obitu, in locorum etiam sacrorum depopulatione. Hæc inquam consideratio animos nostros perturbatos placare ac lenire debet.

P. Balthazar Alvarez incredibilem animi latitiam, mirumque solatium percipiebat ex opprobrijs, persecutionibus, aliisque crucibus per intervalla ingruentibus; dum secum perpenderet hæc omnia coràm oculis Dei constituisse, ab eoque penitus inspecta neque tamen cohibita aut præpedita fuisse, sed se invadere permissa.

Deus cuncta regit. Ipse res creatas, quæ nos lædunt, adjuvat, ipse manus, quæ nos occidimur, linguæ, quæ diffamamur, motum tribuit, ipse, quodcumque nos affligit malum, operatur, malum scilicet pœna,

non item culpæ; hoc solummodò permittit; hominem, pro perversa sua voluntate, liberè sinens agere.

Hoc sensu accipienda sunt hæc *Propheta Amos* verba, *Si erit malum in civitate, quod Dominus non fecerit?* nullum enim seu pœnæ, seu culpæ malum unquam eveniret, nisi Deus, qui id impedire valet, illud agere, hoc verò permittere ab æterno statuisset.

Sat potens est, ut omne malum à nobis arceat, sat etiam bonus, ut hoc ipsum velit: verùm neque illud agens, neque hoc volens, satis etiam est sapiens, ut in nostram tum temporalem tum æternam quoque felicitatem cuncta convertat.

Siccine hæc se habent? rationi igitur plane repugnat, nos illis rerum eventibus, quos divina Providentia ita ordinavit, non acquiescere.

Nemini, quamvis Rex sit, aut Imperator, rationem à Deo licet exigere, aut illum interrogare: quam ob rem id facis? cur me hoc pati oportet? Reges enim omnes cum universis suis exercitiibus, thesauris, pompis, honoribus non sunt, nisi ut terræ vermiculi; imò tantumquam merum nihil ante Dei oculos consistunt.

In omnibus igitur occurrentibus rebus adversis unusquisque sibi dicat, oportet. Sic placitum est Deo, eique sic placitum fuit ab æterno, placet itaque & mihi. *Quod bonum est in oculis suis faciat.* Voluntatem hominis creati cum Creatoris voluntate consentire par est. Omnia tolerare potero in eo, qui me confortat.

Quando permittit Deus, ut cuncta nobis hic desint, indicium est, velle ipsum, ut varias patiamur calamitates, utque earum perpeffione, velut crebris malleorum ictibus, efformemur in lapidem politum & perfectum cœlestis Hierusalem.

Is maximâ fruatur in cœlo gloriâ, uberrimisque affluet gaudijs, qui in hac vita maximas pro Dei gloria ejusque amore toleraverit ærumnas.

CAPV T. XIX.

Quavis adversitas de manu Domini accipienda cum gratiarum actione.

Maximo plerumque favore nos Deus afficit, dum ea, quæ hîc in oculis ferimus, atque inordinato amore prosequimur, nobis eripit: hujusmodi namque rebus orbati multò expeditiùs, tanquam gravi quodam onere rejecto, in

amorem solius Dei rapimur, nec ullam
imposterum spem ponimus in rebus crea-
tis, quæ nos aliquandò, citiùs aut seriùs,
quantùmvis reluctantes deserent.

Finge aliquem tibi manum præcidere,
cujus sectione vitam tuam salvam con-
servet; an non æquum foret, gaudere
te, gratique animi signa præbere?

At multò majorem gaudij, & gratitu-
dinis ergà Deum causam habes, ubi va-
letudine, visu, loquelâ, venustate vul-
tus, honore, divitijsque te privat, quò
anima tua, pars tui omnium nobilissima
conservetur, aut imminentes piacula-
rium flammaram evadat pœnas, quibus
quidquid hîc pateris, comparatum, non
nisi pulicis morsus, censendum est.

Itaque, si quando Deus cruces tibi sub-
mittere dignatur, ambabus illas mani-
bus amplectere, pro ijsque diù noctuque
summas illi gratias refer.

Matrona quædam eximiâ pietate præ-
dita sacerdotem accedens, rem divinam
ad aram ab eo peragi postulabat in gra-
tiarum actionem, quod in foro civili
causâ cecidisset.

S. Elizabetha Hungariæ Regis filia,
posteaquam, conjug: è vita sublato,
nocte intempestâ cum tribus tenellis
liberis

liberis suis per propinquos è palatio suo esset expulsa, nec non à famulis, subditisque risui ac ludibrio habita, atque ab anu, in quam innumera contulerat beneficia, per summum contemptum in cœnum esset detrusa, jamque in haram divertere, ibidemque hospitari præ inopiâ cogeretur, Religiosos *S. Francisci* convocari curavit, eosque rogavit, ut Hymnum *Te Deum Laudamus*, in gratiarum actionem decantarent.

Sed quotusquisque hoc verbum capit? quotusquisque hæc exempla imitatur? Videre licet multos, qui longinqua aggrediuntur itinera, sacra invisentes loca, ut grates Deo persolvant de valetudine recuperata, de optato litis eventu, de prole in lucem feliciter edita, de bonorum temporalium acquisitione, vel de præservatione à malis, calamitatibusque jam pridem imminentibus.

At eheu! quam pauci sunt, qui Missæ Sacrificia ad aram offerri, Eleëmofinas in pauperes erogari, aut alia curant peragi bona opera in gratiarum actionem de molesto ac perdifficili morbo, capitis aut dentium dolore, externa internave afflictione, bonorum atque opum jactura, conjugis, liberorum, aut amicorum obi-

tu, vel de alia qualibet acerba calamitate sibi obveniente?

Certa interim doctrina est, desumpta ex *S. Scriptura* & Sanctis Patribus, cruces in pretiosissimis donis, maximisque cali beneficijs esse reponendas.

Deus plurimis in hoc mundo gravissimisque crucibus probat eos, quos praeteris diligit. Pro certo habeto (inquit bat olim CHRISTUS S. Theresiae) tanto magis aliquem à patre meo amari, quanto plures, gravioresque erumnas, ac molestias illi submiserit; Et quo pacto ego amorem in te meum testari luculentius valeo, quaeve magis perspicua illius argumenta tibi exhibere, quam si optem tibi illa, quae ego met tanto pere mihi optavi atque expetivi.

Maximi Sanctorum maximis hinc doloribus fuere probati. Semper igitur laudandus est Deus, eique perpetuo agenda sunt gratiae, sed potissimum tum, cum adversa ingruunt.

Si quâ vel à fratribus vel à propinquis afficiaris injuriâ, cogita honestum & decorum esse te assimilari Abeli, Iosepho, & JESU CHRISTO. Quod si inter eos, qui te persequuntur, reperire etiam est homines pios ac probos, tibi ipsi dicitur: indicium est à Deo me amari. Singulare quodam

quodam affectu, quandoquidem ad me corrigendum, atque instruendum amicos suos intimos adhibere dignetur.

Quo gravior est, quæ te premit, adversitas, eo donum cœleste est pretiosius atque præstantius; quocirca tum vel maxime par est, cumulatiùs Deo te referre gratias.

Si mendico largitus esses nummum aureum, haud dubium est, quin ille se gratum tibi, atque ingenti obstrictum beneficio esset exhibiturus; quid igitur agere illum oporteret, si donatus à te fuisset centum nummis aureis?

Maxima acerbissimaque adversitas summum, præstantissimumque Dei beneficium est; summam igitur, planèque singularem illi debemus grati animi testimonium.

Beneficiorum oblivio, ac nostra pro his ingratitude, sæpe causa est, cur Deus cruces, quas amore animarum nostrarum servandarum in nos ingruere permisit, à nobis auferat, sinens nos vitam ducere, ex animi sententiâ, prosperitate & commodis diffluentem; sed eheu! in maximum detrimentum nostrum atque exitium sempiternum.

Si modò tibi videatur mirum, cum hoc

aut illo incommodo, hac vel illâ calamitate perpetuè te conflictari, erit aliquando tempus, cum ex his ipsis doloribus incredibilem percipies lætitiâ: tantum aberit, ut immunitatem à crucibus atque ærumnis tibi unquam fueris desideraturus.

Magnæ dementiæ est vexare, & discruciare se ob leve malum atque incommodum, per quod, siquidem lubenti tolleretur animo, graves ac diuturnas pœnas evitare valemus.

Quidquid hîc pati possumus, leve est; quidquid ob doloris vehementiam pati non possumus, breve est. Sed unum æquè atque alterum *Aeternum gloria pondus operatur in nobis.*

Felices itaque sunt ij, qui aliquas hîc patiuntur molestias atque ærumnas; feliciores, qui patiuntur multas; felicissimi omnium, qui JESU ac MARIAE exemplo plurimas patiuntur, atque atrocissimas.

O si hoc altè tuo insideret animo! spinæ tibi placerent præ rosas, opprobria præ laudibus, præ quiete arrideret labor, contemptus atque ignominia præ gloriâ & honore. Quid? quod cum S. Bernardo in hæc verba prorumperes. *O felicem me! si mihi cunctorum suppeteret hominum vita,*

*ut reliquorum omnium ego solus cruces ferrem :
nec non cum S. Theresiâ exclamares,
aut pati aut mori ; & cum S. Ioanne à Cruce
Domino roganti, quid mercedis pro omni
labore, causâ suâ, suscepto postularet, res-
ponderes. Domine nihil desidero, nisi pro
te pati, despici, atque contemni.*

Nullò præsentis mali sensu tangitur,
qui spe ad futura bona, & caelestia gaudia
sustollitur. lubens etiam miles atque
millies hæc verba repetet.

Venite, venite cruces, descendite,
atque irruite in me, nullum mihi vestri
tenebit fastidium; nam jucundissimo Dei
conspectu propediem per vos me frui-
turum spero.

CAPVT. XX.

DE PATIENTIA.

*Vt patienter aduersa toleremus, in IESUM
CHRISTUM oculos conijciamus, oportet.*

NON pauci à recto patientiæ tramite
deflectere se opinantur, si quando
in rebus aduersis tedium sentiunt atque
animi inœrorem, aut ingentem naturæ
repugnantiam; sed falluntur, & graviter
hallucinantur;

hallucinantur; nam si illorum pectoris arcana penitus perferutemur, non raro comperiemus, eorum voluntatem Divinæ voluntati omninò consentire, in quo perfectæ patientiæ laus consistit.

Ecquod illustrius patientiæ exemplum unquam fuit, quam CHRISTUS patientis? nunquid tamen ille dolorem suum atque animi mœstitiam in horto Olivarum externis ostendit, declaravitque signis? nequaquam itaque prohibemur nostras lugere calamitates, miserumque statum deplorare his aut similibus verbis. O quantis uror doloribus, quàm inusitatis discredior modis! ultrà non sum ferendo.

CHRISTUS Dominus noster repetitis tertio precibus Patrem rogat, ut desinat sibi calicem auferre dignetur! atque gumentum sanè perspicuum, sensum & repugnantiam inferioris hominis omnimodæ abnegationi voluntatis nostræ, ejusque cum divinâ conformitati nihil prorsus obesse.

Fuere sancti, qui inter cruciatus tam miserandum in modum lamentabantur, ut longo inde spatio possent exaudiri: non tamen idcirco illorum voluntas voluntati divinæ conjuncta, atque penitus immerfa esse desinebat,

JESUS ipse cruci affixus, nunquid in acerbo suo agone, contentiore voce Patrem compellavit? *Vt quid dereliquisti me?*

Virtus itaque patientiæ sita, non est in eo, quod nullam in te experiare repugnantiam; sed in hoc consistit, quod velis id omne, quod vult Deus, quantumcumque inde dolor & cruciatus in te redundet. Quare si id quod Deus vult, tu nolis, à præstantissima patientiæ virtute nimium quantum es alienus.

Quamobrem dum tibi, præsertim vacuo à culpâ, molestum erit multa ac diversa pati, contra fas & æquum, oculos conijce in JESUM, ducem, Dominum, ac Regem tuum; aspice illum sanguinolentis præeuntem pedibus, & fateberis, æquinas tuas ipsius doloribus comparatas exigui esse momenti, teque quasi commode calceatum eruenta ipsius sequi vestigia.

S. Petrus Martyr Ordinis S. Dominici Innocens condemnatus, atque in alterum quoddam Monasterium, tanquam in carcerem detrusus (cum pœna illi imperata in longum tempus protraheretur) has coram crucifixo amicas deposuit querelas. *Domine quid commisi, quid commersi? Ego Petre, reposuit JESUS cruci affixus, Quid commisi, quod tam acerbos debuerim ferro cruciatus.*

Hilce

Hicce S. Petrus verbis aded̄ corrobora-
batur ad carceris squallores ac molestias
æquo fortique animo perferendas, ut
licet̄ deinceps universis totius orbis malis
& calamitatibus fuisset obrutus, liben-
ter toleraturus cuncta videretur.

Tu necdum in carcerem es coniectus,
atrocia necdum subiisti tormenta; unum
forte dumtaxat est corporis membrum,
quod te malè habet, necdum de gravi
facinore falsò es accusatus; exigua so-
lummodò tibi illata est injuria, verbo
unico aut altero acerbiorè læsus es, fama
tua leviter obscurata, bona tua temporalia
modicè imminuta sunt, atque aded̄ non
nisi tenuis irrorat te pluvia, & tamen
ità conquereris, ac si densus in te in-
grueret nimbus; quin imò ignem & flame-
mas evomis, totusque exardescis, nec
quidquam nisi vindictam spiras. Cave-
sis, ferre injuriam ab alijs illatam fatius est,
quam alteri inferre.

Vilis etiam est animi, malum malo re-
pendere, teste Seneca. *Pusilli hominis
miseri est repetere mordentem.*

Quantò longiùs abes à culpa, quantò-
què es innocentior, tantò majus solatium
ac gloria & a Deo, & ab hominibus tibi
obventura sunt, tantòque ad JESU

CHRISTI

CHRISTIDUCIS tui similitudinem propius accedes.

Ad ipsum oculos converte, & quàm multa iniquè & innocenter passus sit, vide atque considera; haud dubiè concipies inde vires & animi robur, quo res omnes adversas facilè, patienter & moderatè feras. Cruces insuper tuæ hâc ratione leves tibi videbuntur, aut saltem ita gratæ & acceptæ, ut nunquam tibi futurus sit animus eas permutandi cum quovis humano solatio.

Si JESUS gravi Crucis oneri succumbens, tuis illam imponere voluisset humeris, nequaquàm te opposuisses, sed piè & reverenter eam exosculatus, atque ambabus amplexatus fuisses manibus; quin, quod amplius est, haud dubiè obtulisses te, ut ejus loco affigereris cruci.

Corporis ægrotudo, capitis aut dentium dolor, paupertas, & bonorum direptio, contemptus, ceteraque omnia adversa, quæ tibi evenire permittit Deus, cruces sunt longè mitiores & leviores cruce illâ prægrandi ac ponderosâ, quam amantissimus tui servator laceris gestavit humeris.

Non est igitur æquum, ut exiguam aliquam molestiam, levem crucem, quam tibi

tibi interdum submittit, prompto & læto animo ferre recuses, quandoquidem crucem ipsius ligneam ingentem, atque adeo gravem portare gestias, & omnino paratus sis.

Hoc pro certo habe, non aliam seruo ingrediendam esse viam, quam illam, quæ Domini ipsius est notata & signata vestigijs.

C A P V T. X X I.

De Avaritia, & Elcemosynis.

Laudanda est in bonis spiritualibus avaritia: hæc enim hujusmodi sunt, ut seruari debeant, neque prodesse valent, nisi conserventur; attamen alibi communicata, tantum abest, ut immendantur, ut etiam multum augeantur.

Contrà reprehendenda est avaritia in bonis temporalibus; nam eo fine nobis à Deo data sunt, ut in alios etiam erogentur; neque verò prodesse, neque bona appellari possunt, nisi, ut par est, utamur, aut illa amore Dei impulsus personis elargiamur.

Bonorum temporalium cupiditas multo damnosior est, quàm eorum possessio cruciantur

cruciamur enim, variisque exagitamur
tentationibus, & innumeris distrahimur
curis, quamdiu ea, quæ inordinato pro-
sequimur affectu, non obtinemus.

Infatiabilis auri argentique sitis, om-
nium propè, quæ agimus, aut patimur,
malorum fons est, attestante S. Scripturâ,
*Radix omnium malorum cupiditas. Avaro
nihil scelestius.*

Omnes se detestari avaritiam asserunt,
avarum se fateri cupit nemo. Hic opes
accumulat hunc in finem, alius in istum;
sed quousque suis ante obitum di-
vitijs renuntiare vult? quis est, cui bona
sua sufficiunt? nunquam expletur plura
habendi sitis.

Ejusmodi profectò homines sunt om-
nis commiserationis expertes; hinc mag-
nopere metuendum est, ne quid sinistra,
præsertim in horâ mortis, ipsis accidat.
Avarus, ait S. Paulus *Non habet hereditatem
CHRISTI & Dei*, nec non S. Jacobus
(a) *Indicium sine misericordiâ ei, qui non
fecit misericordiam.*

Quæ nobis ab alijs fieri volumus, hæc
illis & nos facere oportet. Nostra in
alios munificentia, eorum vicissim erga
nos liberalitatem provocet, necesse est.

Deus tam amplas tibi largiri possessio-
nes minimè tenebatur. Penes

Penes ipsum erat creare te pauperem, & rerum omnium egenum, eumque, qui nunc de tuo vitam sustentat, divitem reddere ac opulentum.

Iam verò finge te inopiâ laborare, illum abundare divitijs; an gravi pressus necessitate velles ejus ope destitui? minime verò; quin juvari ab illo & recreari cuperes: quod si id renueret, tantam ejus, nec immeritò, accusares animi inclementiam.

Vt quid ergo tu hujusmodi homini suppetias modò ferre detrectas, cum dura ille prematur egestate, tu divitijs affluas? sanè habet, unde tuam vicissim arguat asperitatem, immitemque incuset animum; tu verò iniquè agis, quod nullâ datâ eleëmofynâ vacuis illum manibus abs te dimittas.

Satiùs est possidere pauca cum gaudio atque animi tranquillitate, quàm ingentem auri vim, reclamante Deo & conscientia.

Si multæ tibi sunt opes, largire multum: si modicæ, modicum eroga. Multum donat, qui donat omnia; sed ille multò plus donat, qui donat aliquid puro sinceroque in Deum amore impulsus.

Qui dat pauperi, non indigebit; qui despicit deprecantem,

deprecantem, sustinebit penuriam ait S. Scriptura: licet autem nullum hactenus obventuræ tibi paupertatis probabile adsit argumentum, potest tamen Deus brevissimo temporis intervallo redigere te ad rerum omnium inopiam. Mille sunt viæ, & mille modi, quibus reddere te valet Iro pauperiorem.

Pauper est, cui nunquam sufficit; dives est, qui præter se nihil desiderat, teste S. Martino Bracarenſi (a) *Qui sibi ipsi satis est, cum divitijs natus est. Satis etiam opulentus est, qui pane non indiget.*

Longè præstabilius est, amore Dei opibus se privare, quàm sinistro quodam casu, adversâque fortunâ, aut inopinæ mortis acceleratione sine ullo fructu, vel præmio, iisdem spoliari invitum.

Pauper beatum te reddere, ac divitijs locupletare potest nunquam perituris. Dum illi stipem erogas, reddis id, quod ipsi debes. Contrâ verò aliena detines bona, eumque enecas, dum illi gravi aut extremâ necessitate pressio eleëmofynam denegas. *Si non pavisti, occidisti inquit S. Ambrosius.*

CAP.

(a) *De vera virtute. c. 3.*

CAPVT. XXII.

*Præstat dare Eleëmofynas, quàm locupletari
heredes.*

Multi, præsertim Fratres & Sorores, inter se pactiõnem faciunt, eum qui diutissimè victurus est, bonorum omnium potituram.

Magnæ dementiæ est amplas cumulare divitias, ut hæredes ijs augeantur & locupletentur. Qui hæredes suos reddere opulentos studet, is prorsùs ignorat, quos redditurus sit divites, liberosne suos, an Fratres, vel Sorores; an nepotes, vel neptes; amicos, an inimicos.

Illi, quos ditare vis, citiùs te emori, vel, si tibi mortuo supersint, proximè à te è vita possunt decedere; possunt item lite, vel aliâ viâ privari bonis, quorum illos tibi instituisi hæredes, atque ita in alienas ignotorum hominum manus, quibus aditum ad hæreditatem præclusisses, opes tuæ aliquandò forte deveniant, quin & forsitan devolventur ad capitales tuos hostes, qui caelestem ijs adepturi sunt gloriam, dum tu, fortassis detrusus ad inferos, meritas avaritiæ tuæ poenas persolves,

At fingamus certum esse te, ingentes tuas opes devolutum iri ad Fratres & Sorores, ad neptes & nepotes; unde scies, an illi bonis multo magnoque à te labore conquistis atque asservatis, rectè usuri sint? an verò illa malè collocaturi & pessumdaturi, in æternam animæ suæ damnationem, vel atrociores ignis purgatorij cruciatus?

Fugit etiam te, utrum pro tantis acceptis beneficijs memori gratoque futuri sint animo, an immemori prorsus & ingrato.

Intolerabilis amentia, nec non summa Vanitas est, vel propter hominum obloquia, vel ex naturali propensione te magis pro consanguineis, quàm pro tuâ ipsius animâ esse sollicitum, & transcribere tua te bona ijs, à quibus neque honor, neque gloria, neque grati animi significatio, neque merces ulla, neque ulla te manent merita.

O quanto maiore pollent prudentiâ illi, qui magnam bonorum suorum temporalium partem CHRISTO erogant, à quo non dubiâ promissione sempiterna expectant bona, & præmia! quântò inquam, hi prudentiores sunt illis, qui consanguineis omnia transcribentes, ani-

mam

nam suam meritorum & satisfactorum
egenam ex hac vitâ migrare sinunt!

Injustitia magna est, inquit S. Augustinus
(a) *Ut egeat Dominus tuus, & habeat, unde*
luxurietur filius tuus.

O quantum tibi melius foret, si affirmari
de te posset, quod Valerius Maximus
olim de Gillia dixit. (b) *Quod gillias possi-*
debat, omnium quasi commune patrimonium
erat. Erat opibus excellens, sed multo etiam
animo, quam divitijs locupletior, semperque
in eroganda potius, quam in contrahenda pe-
cunia occupatus; adeo ut domus ejus, quae
quaedam munificentiae officina crederetur.

Computationes, lusus, fastus, vestium
luxus, & superba domus supellex ad pau-
periem adegere quam plurimos, Eleemo-
synarum erogatio neminem.

Paucos reperire est, qui reponunt
thesaurum suum, ubi reponendus est.
Thesaurum is bene recondit, qui indigentibus
dividit, inquit S. Encherius (c)

Si ipse pro te non sis sollicitus modo,
quis postea pro te erit sollicitus? pauculi
fortè missæ Sacrificia ad aram peragenda
curabunt consanguinei tui, iisque con-
tenti de salute animæ tuæ nec cogitabunt
ultrâ, nec laborabunt.

Nunquid

(a) *De disc. chr.* (b) *l. 4. c. 8.* (c) *de vera. sap.*

Nunquid præstat patrimonij partem etiam maximam deesse hæredibus tuis, quam salutis tuæ vel minimam particulam?

Multum hæredibus relinquit, qui optima, præstantissimaque variarum virtutum illis relinquit exempla.

CAPVT XXIII.

Quam temerè agant, qui consanguineos ditare student.

Quisquis locupletare consanguineos nititur, is & animæ & corpori non parum nocet. etenim bonorum suorum sibi subtrahit fructum, ut illum in alios tranferat.

Tantundem agit ac si diceret: Filij mei, consobrini, ceterique hæredes, possem opibus meis honorificè vivere, nec non opiparè lautèque me tractare, possem & egenos liberali recreare eleëmofynâ, divinumque promovere cultum, possem item omnes, quas peccando commerui, pœnas redimere, atque ità evadere acerbissimos piacularium flammarum cruciatus: in potestate etiam meâ est coronæ, quam in cœlis exspecto, maximum in omnem æternitatem addere decus atque incrementum; sed nihil horum meditor.

D

Vos

Vos mihi me ipso cariores estis, vobis nostra fervantur bona. Illorum usu si lubet corpori indulgere, victum subministrare pauperibus, procurare divini cultus augmentum, effugere post hanc vitæ piaculares flammæ; si lubet ad coronam vestram magnum adjicere meritorum cumulum, per me licet; de me nolo esse sollicitus.

Quæ dementia major reperiri potest quàm sic loqui? amor rectè ordinatus se ipso incipit.

Ama, non obsisto, ama filios tuos & consanguineos, sed tamen secundo à gradu; ita illos dilige, ne te odisse videaris; inconsultus namque & stultus amor est, aliorum esse memorem, in memorem sui; opibus suis exiguum alijs commodum sibi creare incommodum longe gravissimum; alijs præparare beatitudinem, sibi afflictionem; alijs gaudia, sibi lachrymas; alijs voluptatem brevem, sibi voraginem perennem; alios modico tempore divites se in multos annos, vel aternum reddere pauperem.

Liberi & consanguinei tui, quos amplius locupletaveris opibus, ab inferorum incendijs te vindicare haudquaquam poterunt; nam, ut rectè *Salvianus*

(a) *Flammæ*

(a) *Flamma infelicitum mortuorum divitijs non refrigerantur heredum.*

O quantò magis sapiunt, sibi que melius consulunt, qui hæredes suos, ne interdum otio diffuant, suarum etiam rerum satagere aliquantulum sinunt, & proprias interea noxas liberalibus eleemosynis delere student.

Præstat temporalibus bonis aliquid decrescere, quam animam æternum perire.

Satiùs etiam est, illa, quæ aliquandò peritura sunt, ultrò derelinquere, quàm Dei facere jacturam, cujus causâ quævis etiam pretiosissima lubenti atque hilari animo repudianda sunt.

Quare, si benè tibi prospectum cupis, cura etiam atque etiam, ut æterna evadas incendia, tuisque divitijs tibi compares calum quocunque pretio pretiosius.

CAPVT XXIIII.

De amore solitudinis & vitijs in conversatione:

SI funditùs posses comprehendere, quid à Deo paratum sit homini sincerè amanti solitudinem, libens cubiculo tuo includeres, licèt illud vermibus scateret & anguibus.

Cave,

(a) *Ad Eccl. cath.*

D 2

Cave etiam tum, cum ibidem es solus, aliquid facias, quod hominibus innotescere non vis; quod Deum videri ignorare, ne id quidem cogita.

Domus & templum quasi centrum sunt homini ad Deum tenerrimè suspirantibus; ibi cor suum JESU CHRISTO confidenter pandit, & cum sanctissima eius Matre, Angelis, ceterisque beatis suavissima miscet colloquia, ut eorum patrocinio Dei gratiam sibi conciliet & favorem. Extrà hæc duo loca similis est piscis extrà aquas luctanti: mundus illi carcer est, & solitudo paradus.

Nemo securè domo egreditur, nisi quod libenter latet. Optimum est, nunquam nisi necessitate, vel pietate, vel obedientia, vel charitate suadente, prodire in publicum.

Qui citrà necessitatem pedem domus effert, à rectâ haud dubiè deflectet via.

Quantò rariùs te turbæ immiscueris, tantò frequentius Dei ad cor loquentis fruèris præsentia. Deum ad se is maximè allicit, qui pravis naturæ propensionibus generosissimè resistit, easque rationis virtutis imperio temperat.

Eum, qui mundi vanitatibus se succinxit, similem esse oportet præstanti, que eleganti picturæ, quæ non nisi rarè

simè exponitur; nam dum sæpè conspicienda exhibetur, non parùm de suo splendore amittit; haud secùs is, qui sæpè domo egreditur, maculas contrahit & nævos, aded ut vix ullus sit, qui non debeat fateri cum Thomâ à Kempis. *Quoties inter homines sui, minor homo redij.*

Magnæ omninò artis est; sed raræ, sine cuiusquam offensâ, suoque ipsius damno cum hominibus posse versari.

Videre licet aliquos in scientijs acquisitis tantâ levitate, & jactatione, ijs ut fuerit illas non didicisse meliùs; alios pecuniæ cupidos, gloriæ nonnullos, multos libidinis servos, ut cum eorum vita mirabiliter pugnet ratio; quod quidem mihi videtur esse turpissimum: ut enim, si grammaticum se professus quispiam, barbarè loquatur, aut si absurde canat is, qui se haberi velit musicum, hoc turpior fit, quod in eo ipso peccet, cuius profitetur scientiam.

Sic Christianus in ratione vitæ peccans, hoc turpior est, quod in officio, cuius magister esse vult, labitur.

Prudens est, non qui multis familiariter utitur, aut periculosis sese conversationibus insinuat; sed qui cum uno alte-

rove probo, fido, frugi ac boni nominis viro amicitiam colit : hunc qui nactus est ingentem, atque inæstimabilem inventi thesaurum.

Sapientis est cum probioribus se agere ac versari. Hominis etiam est magnâ virtute præditi ad cuiusque genium se nosse fingere, gaudere cum gaudentibus, dolere cum dolentibus, omnia fieri omnibus, quoad per rationem, & conscientiam licet.

Gratum pro beneficijs acceptis ac morem animum semper præ se ferre oportet. Præstitorum alijs beneficiorum memoriam tempore definire laudabile est, at acceptorum deponere, turpe, atque omni vituperatione dignum.

Ne ijs quidem, qui verbo vel factu aliquo nos laeserunt, rependere malum licet; æquum igitur ac rationi consonum est, unumquemque sibi persuadere, ingens esse malum, ijs, qui de nobis optime sunt meriti, malum referre.

Placet officiosa urbanitas; sed nimia præsertim cum altero sexu, familiaritas studiosè cavenda est. Habenda hîc etiam diligens oculorum custodia: nam, ubi patent portæ, facilis illic furibus est ingressus, qui virtutem, quâ similes Angelis reddimur, vix ullo adhibito conatu deprædantur.

Nullum

Nullum est vitium magis fœdum, nullum magis execrandum quàm luxuria. In ceteris rebus parvum quid, hîc magnum est, atque id, quod ore Sapien-
tis prolatum semper est verum, hîc est verissimum. *Qui spernit modica, paulatim decidet.*

Quàm se castè continentium gloriosus, quamque funestus luxuriosorum sit finis, quis explicet? *Libidinis initia continebit, qui exitum cogitabit.* inquit S. Martinus Bracaren-
sis (a)

A lautis item convivijis, opiparisque dapibus, quoad fieri potest, adhorrere nos oportet. Quàm multos illic lingua seduxit, absentiumque famam denigravit! Innumeri ibi etiam effugerunt illa, quæ jejuni ne cogitare quidem fuissent ausi.

Spiritus Dei exstinguitur, salutis cura præpeditur, mors præmatura homines sæpe opprimit, si cibo vel potui liberalius, quam par sit, indulgeatur. Propter *crapulam multi obierunt, qui autem absti-
nens est, adijciet vitam.* inquit S. Scriptura.

CAPVT XXV.

De Dilectione proximi.

Quisquis proximum diligit, sicût se-
ipsum, is illi omnia optat bona,
(a) *Max. de moribus,* D 4 quæ

quæ sibi ipsi desiderat.

Quales Deum & homines, quos ad iram provocasti, erga te cupis experiri, talem vicissim alijs, à quibus læsus es, te exhibeas oportet.

Ignoscendum semper est alijs, nunquam sibi. Nemo omnium, qui viuunt, tibi intulit unquam, vel inferre potest damna & plura, & graviora, quam tu ipse tibi: quis enim animæ tuæ præter te nocere valet? nunquid ei jam frequenter nocuisti? nunquid & in dies nocere pergis, dum in peccatum prolaberis? potes igitur, quin imò debes, si quando deliqueris, tibi ipsi graviter succensere.

Ira in homine est, quod in Republica miles. Militis est à mœnibus arcere hostes, eosque in fugam convertere, vel interneccione delere. Iræ itidem officium est, peccatum, capitalem nostrum hostem à nobis procul amovere, & depellere; hunc in finem ira nobis à Deo data est.

Quamobrem quoties interiùs te commoveri senties, & vehementer accendi, ad oppugnandum eum, qui vel corpori vel honori, vel opibus tuis haud mediocre damnum intulit, toties reprime te, tuumque militem ad aliud certamen voca.

Dic iræ tuæ: duobus hostibus invaderis.

nequaquam

nequaquam par es. Prius hostem intestinum, pravas consuetudines, indomitofque animi motus, tuaque vitia, à quibus damna pateris longè graviora, debella, ac funditus dele. Cur foris prælia meditaris, ubi in visceribus tuis formidabilis grafsatur hostis? sine Deum agere, benè suaviterque disponet is omnia, tuoque pugnabit loco. *Mihi vindicta, inquit. Deus vindictam sumet, si tu vindictam non sumpseris ait S. Bernardus.*

Tibi itaque irasci, ac de te ipso pœnas exigere semper tutò potes, sed alijs succensere, illosque punire nunquam licet, nisi tibi à Deo ad hoc concessa sit potestas.

Qui hanc accepit, neque tamen in improbos animaduertit, hic officit probis, teste S. Martino Bracarenfi (a) *Bonis nocet, qui malis parcit.* Is Deo etiam non parùm displicet, quia nimium alijs indulgens, peccata quæ avertere & potest & debet, præpedire negligit. Ejusmodi homines Propheta *Isaias* Nancupat canes non valentes latrare.

Puniendi sunt improbi, non solum quia peccatum ab ijs commissum est, verum etiam, ne amplius peccetur. Sed cavendum, ne ira pœnam imperet; nam,

D5

ut

(a) *Max. de moribus*

ut rectè monet Seneca, *Nil minus quam irasci, punientem decet.*

Multos timeat, necesse est, qui à multis timetur. Magis periculosum est timeri quam contemni.

Qui verbis, factis, ac moribus aliorum dijudicandis semper intentus est, quique sapiùs de vitijs eorum loquitur, is profectò perquam frigidè, ne dicam perperam proximum diligit.

Rari admodum sunt, qui in se oculos convertunt. Ad proprios errores cæcimus, ad alienos perspicaces sumus, ac lijncei.

Quisque ad se ipsum attendat, oportet; ad alios verò rarò vel nunquam, nisi status, aut officij ratio id ab eo requiratur.

Satis superque negotij nos ipsi nobis facessimus; cur ijs rebus, quarum nostrà nihil interest, & de quibus nulla nobis reddenda erit ratio, nequidquam nos immiscemus? suum quisque portabit onus.

Non boni regiminis nota est, ubi Mater familias nunquam non domo abest.

Prudentiæ item amorisque est defectus, ea proloqui, quæ nemo libenter audit, vel quæ alteri bilem movent, eumque dolore solent afficere, aut rubore suffundere.

Nonne

Nonne satis hoc nos ipsi per sentiscimus, sicubi à parentibus vel moderato-ribus nostris admonemur aut reprehendimur? quantò magis, si ab ijs, ad quos huiusmodi res non pertinet, talia nobis dici atque exprobari contingat?

Illi ut plurimum carpendi sunt quam maximè, qui alios carpere, & vellicare non cessant. Omnis virtutis exspers est, è cuius ore non nisi vani, atque inanes prodeunt sermones; *Ex abundantia enim cordis os loquitur. Lingua per exiguum quidem est membrum, at ingentium malorum origo.*

Humilem esse, & nosse tacere, multa audire, sapiùs loqui secum, rarò cum alijs, lapis lydius est animæ insigni pietate ac Sapientiâ præditæ. *Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir, ait S. Iacobus.*

Si quid mali de proximo narrari contingat, eum, quoad potes, apud te, atque alios excusa. Temerarium est omnibus, quæ dicuntur, mox fidem habere; multi enim mentiuntur, ut decipiant, multi, quia decepti sunt.

Vix unquam fit, ut una eademque res, eodem à duobus referatur modo: hinc ea, quæ famâ, & rumore percipiuntur, plerumque dubia sunt atque incerta.

& frequenter ab invido, & mendaciatore proficiscuntur.

De nemine malè est opinandum, nisi de nobis ipsis. Conscientiam inter & vultum magnum est discrimen. Aliorum vultum cernimus, non verò nostrum. Contrà videmus nostram ipsorum conscientiam, aliorum non item: attamen, licèt illa mentis oculis pateat, & aperta sit, contingit non rarò, ut planè simus incerti, bonane sint Opera nostra, an mala; consensumne peccato præbuerimus, an verò denegaverimus.

De alijs itaque hominibus ferre iudicium, quorum arcana pectoris soli Deo manifesta, nos penitus fugiunt, ingentis est temeritatis, quandoquidem vel ea, quæ nos ipsi facimus, quæque facere nos certò novimus, sine erroris periculo iudicare vix possimus: *Iudicare*, inquit *Climacus* (a) *Est impudens direptio divina dignitatis.*

Mitior est caritatis indoles, nam ut *S. Paulus* ait, *Caritas patiens est, benigna est, non cogitat malum, omnia suffert.*

Qui proximum suum non amat, hic nec Deum amat. *Si quis dixerit, quoniam diligo Deum, & fratrem suum oderit, mendax est*, inquit *S. Ioannes Apostolus.*

(a) *Gradu, 10.*

PRO-

PROSECUTIO.

Nihil magis nobis præcipitur quam dilectio. *Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem* ait CHRISTUS. Nul- lum omninò præceptum illo carius no- bis esse debet.

Quatuor orbis partes testari possunt, nihil esse suavius, quam amare inter se, atque in concordi tranquillitate, tran- quillâque concordia vitam ducere.

Quid prodest efferti laudibus in cæ- lum, munere fungi perhonorifico, amplâ pollere auctoritate, lautæ atque opiparæ mensæ quotidie accumbere, si amaris, & vindictam spirantibus intenti cogitationi- bus, domum obambulemus? si, dum ver- samur in cubiculo, præ indignatione disrumpamur, ibidemque contracto, depresso, furente atque exacerbato diu- nocturne hæreamus animo? Perspicuum est, huiusmodi hominem vero sinceroque gaudio, frui non posse.

Aman, præ cunctis Regni principibus, erat populo in honore ac veneratione, Regis *Assueri* favore & gratiâ utebatur prorsus singulari, immensas possidebat opes, nihil ad benè beatèque vivendum illi deesse videbatur; attamen è tanta rerum omnium affluentia nullam omninò
luttiam

latitiam percipere poterat, quamdiu contra *Mardocheum* inimicitias forebat.

Nihil igitur est, quod majus adferat gaudium, quam mutua animorum conjunctio. Propterà *David* exultans agebat. *Ecce quàm bonum, & quàm jucundum, habitare fratres in unum, uno, eodemque colligatos iudicio, voluntate, atque animorum consensu.*

Hujusmodi vita, Angelorum est vita, siquidem Angelorum inter se amor mutationem nescit neque terminum. Merito itaque ait S. Hieronymus (e) *Sine charitate cœnobiasunt tartara, habitatores sunt demones. Cum hac verò sunt paradysus in terris, & in eis degentes sunt Angeli.*

Hinc mirum nobis videri non debet, quòd *CHRISTUS* suis olim Apostolis dixerit. *Nonne ego vos duodecim elegi, & ex vobis unus diabolus est?* *Iudam* appellabat diabolum, quia Dominum, & Magistrum suum, suosque socios nullo amore complectebatur.

Tali demone non nisi unico opus est, ut universæ domus vel cœnobij pax perturbetur, utque in diversis crebra, vehementisque contra Dei vocationem tentatio excitetur, atque ingens tædium, aliav suboriantur incommoda, quæ non raro

(e) in Reg Monach.

præmatur

præmatura mors excipit, & subsequitur.

O quoties audivimus has aut similes querelas? ille filius illa in domo, hæc filia Patri Matrique mortis extitêre causa.

Quævis itaque domus, in qua conjux cum conjuge, Parentes cum liberis, liberi cum Parentibus, liberique inter se mutuæ caritatis vinculo sunt conjuncti, Cælum est. Cælum item est quævis religiosa domus, ubi is, qui præest, subditos diligit, & ne quid ijs delit, paternâ excubat curâ, atque ubi subditi Præsidi suo velociter parent, eumque ut Patrem observant, ac reverentur, sociique inter se amant.

Contrâ quævis familia, quodvis cœnobium, ubi hæc desunt, non nisi tartarus est.

Amemus igitur nullo puncto temporis intermisso alter alterum, & CHRISTI pareamus mandato, quod ipse etiam tum, cum jam properaret ad mortem, palàm est elocutus, ultimam suam sic nobis declarans voluntatem.

Cardinalis Toletus vir apprimè eruditus hoc mandatum interpretans, ait in textu græco duos contineri articulos; *Hoc est illud meum præceptum*; ac si CHRISTUS diceret. Inter omnia, quæ vobis dedi

dedi præcepta, hoc est illud præcipuum
atque insigne, *ut diligatis invicem.*

CHRISTUS hîc non utitur verbis,
quibus olim alloquebatur adolescentem
quemdam quarentem, quid sibi adhuc
deesset? *Si vis perfectus esse, vade, vende
quæ habes, & da pauperibus, & habebis
thesaurum in Cælo.* Illud non erat nisi salu-
tare Consilium, quasi diceret; nequa-
quam te ad hoc cogo neque etiam ob-
stringo; sed liberæ tuæ id relinquo volun-
tati. Hîc autem ait, *Hoc est præceptum
meum, ut diligatis invicem,* quasi diceret,
nolo liberum cuiquam sit diligere aut
olisse proximum; sed dilectionem ejus
vobis impero.

Neque sine ratione adjunxit *Meum*,
tota enim ejus vita, pium amoris erga
nos sui, fuit exercitium. Addidit *insuper
Meum*, non quod cetera mandata minus
sint ab illo tradita; verum sic loquebatur,
inquit *Maldonatus*, ut singularem, quo
in hoc præceptum ferebatur, declararet
affectum: ac si dicere voluisset:

Dilectissimi Discipuli, præceptum quod
vobis do, non est præceptum *Moyſis* vel
Iosue, neque Principum aut Regum, ne-
que Episcoporum aut Pontificum, meo-
rum in terris vicariorum; sed metum est
præceptum,

præceptum, meâ sancitum confirma-
rumque authoritate. *Ego autem dico vobis*
&c. ego, Dominus ac magister vester,
Pater & Pastor volo, severeque mando,
Vt diligatis invicem.

Famulum Domino, Discipulum Ma-
gistro, filium Patri obedire par est,
ovemque Pastoris sui vocem audire oportet:
quandò igitur potiori jure vos mihi
obtemperare, meamque vocem audire,
necesse est? cum nō solum dominus vester,
Magister, Pater, ac Pastor sim, verum
etiam vester Iudex, Rex, conditor, &
Deus, quem observare debetis & reve-
reri, ac timere, eò quòd vobis hoc præ-
ceptum dederim, propositâ ejus trans-
gressoribus implacabilis odij, æternæque
damnationis pœnâ.

CAPVT XXVI.

DE SUPERBIA.

Superbia est inordinatum æstimationis
proprie desiderium, quo homo im-
pulsus suprâ ceteros, suprâque id quod
est, se ipsum extollit. Sed *Omnis qui se*
exaltat, humiliabitur.

Hoc vitium prorsus est execrandum.

EX

Ex Angelis innumeros effecit dæmones,
& cum illis plurimos homines, qui multo
tempore piè Sanctæque vixerant, in æter-
na detrusit incendia.

Proceræ arbores diù crescunt, sed
unicâ excinduntur horâ. Gravis & pe-
riculosus est lapsus, dum quis ex alto ruit.

*Odibilis coràm Deo est & hominibus super-
bia. Initium omnis peccati est. Quis! superbi-
tatis terra & cinis.* ait S. Scriptura.

Difficile dictu est, quam perniciosum
sit, præponere se vel uni. Si Deo sic
placitum fuisset, pedissequa tua nunc fo-
ret Domina, & tu pedissequa.

Fieri etiam potest ut, qui modò est
mortalium omnium sceleratissimus, in
sanctissimum evadat.

Latro ille, qui ad dexteram CHRISTI
erat cruci affixus, post enormia à se per-
petrata scelera, tam benevolè excipieba-
tur, ac si nihil unquam egisset, nisi quod
bonum & rectum erat, adeò ut tres hora
veræ sinceræque pœnitentiæ, quæ dura-
vit usque ad extremum vitæ, magis illi
profuerint, quàm longa multorum an-
norum Sanctitas, quæ usque ad obitum
non fuisset duratura.

Tu verò, licèt modò sis probus, licèt
diù constanter, fideliterque Deo servieris.

fieri etiamnum potes mortalium omnium nequissimus; quo in statu si te mors deprehendat, post innumera bona, opera præstita, sic tecum agetur, ac si nihil unquam nisi malum à te esset profectum.

Efferre se nemo potest, nisi ob bonum, quod sibi proprium est; tu verò bonum, quod tuum sit, nullum habes. Peccatum, maximum in orbe malum, solummodo est tuum.

Quidquid in te invenitur boni, forma, scientia, industria, à Deo manat: etenim res omnes creatæ ab ipso ducunt originem, & assidue ab eo dependent, non aliter quàm radij à sole.

Sine sole nec movere se, nec efficere quidquam valent radij, sic nec ulla creatura sine Deo quidquam valet. Radij nihil addunt soli, nihil etiam detrahunt; neque illis augetur sol, neque etiam imminuitur; sic nec per res creatas quidquam accedit Deo, nec quidquam decedit.

Licet omnes mundi radios soli offerres, nihil omnino ei dares, nisi id, quod ipsius est: ita etiam, quamvis tu solus offerres Deo, quidquid Sanctissima Virgo MARIA, quidquid Angeli, beati omnes unquam egerunt, agunt, æternūque acturi sunt, nihil ei dares, nisi id, quod ex ipso promanat.

Quid

Quid ergo vanâ gloriâ inflaris? quid superbiâ intumescis? quid tanti te ipsum aestimas? quasi aliquid sis, quasi momenti alicujus sit id quod agis, quasi aliquid Deo des. In ipso sunt omnia, & ex ipso profluunt universa.

Nos Deum neque majorem neque beatiorum, quàm sit, reddere valemus: omnem enim perfectionem, & beatitudinem in se complectitur.

Quapropter ubi omnia, quæ præcepta nobis sunt, executi fuerimus, dicere nos oportebit, *Servi inutiles sumus*. Nobis ipsi etiam stimulos addere debebimus, ut majora & difficiliora, atque aded quidquid in nostra est potestate, alacri latroque animo aggrediamur.

Quod si per hæc ad magnitudinem Dei, ejusque felicitatem nihil possimus adiacere, certè ad nostram ipsorum gloriam, propriamque beatitudinem non exiguus meritorum cumulus accedet.

Qui se humiliat, inquit CHRISTUS, exaltabitur.

CAPVT XXVII.

DE ^{is} ~~is~~ HUMILITATE.

Humilitas est virtus CHRISTI. Hanc ipse, ut annuntiaret verbis, & doceret

doceret exemplis, descendit de Cælo. Illa nos Deo reddit perquam acceptos; etenim cum humilibus sermocinatio ejus.

Quemadmodum latentis in animo arrogantia manifestum indicium est, si paucis à Deo gratijs illustremur; sic gratiarum multitudo, quâ prævenimur, non ambigua est nota humilitatis.

Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam, inquit S. Scriptura.

Exiguus profectò humilium est numerus. Nemo, dum est æger, sanus haberi cupit: plurimi tamen, cum sint mali, bonos se haberi gaudent; hinc humilium paucitas non obscure colligitur.

Quemadmodum æger morbum suum verbis auget & aggravat, seque ab alijs, ut agrum tractari, & morbum suum augeri, aggravarique vehementer desiderat, ita, qui demisso est animo, vilitatem suam verbis exaggerat, eamque à ceteris exaggerari, mirificè lætatur.

Prorsus non timet vilis haberi, nec contemni, nisi vilis, & contemni dignus ait Magnus Guigo (a)

Qui verè humilis est, injuria quid sit, ignorat.

Neminem etiam timet, quia à nemine timetur

(a) *De tranquil.*

timetur : idcirco magnâ semper fruitur
animi pace. Placet & reliquis , eò quòd
sibi uni displiceat.

Deum novisse & seipsum , scientia est
omnium scientiarum utilissima,

Quid prodest scire , quid in aere , quid
in elementis , & circa cœlorum motus
agatur , si , quid nos agamus boni in ter-
ris , prorsus ignoremus ?

Qui se & Deum rectè novit , is verè
perfectâque est præditus humilitate nec
audet cœlum intueri , sed eminùs stans
cum *Publicano* , suumque pectus percus-
tens , ait : *Deus Propitius esto mihi peccatori.*

Is coram Deo aliquid esse incipit
qui seipsum reputat merum nihil,

CAPVT XXVIII.

DE PECCATO.

SI quis ex altâ turri tenui fune cœlum
inter & terram pendulum te teneret
cum omnimodâ dimittendi funem , atque
ad eò te conterendi potestate , ad iram
illum provocare nequaquam auderes.

Totus , à Deo dependes. Ipse omnium
perfectionum est aggregatio . tu porro
merum es nihil ; ipse te nunquam indiget

tibi in singula momenta illius auxilio opus est.

Manum ille si vel semel à te removeat, de te adum erit, & in nihilum ilicò recides. An non igitur audax & temerarius es, ac perfrictâ fronte, dum tantum Deum irritare, atque ad iram provocare, non reformidas?

Si Deus tritari posset, peccatum mortiferum vel unicum majorem ei afferret moerorem, quàm modò omnia omnium sanctorum bona opera illi afferunt gaudium.

Bona opera Deiparæ Virginis MARIA, ceterorumque beatorum, quamvis in se maximi sint valoris, tamen comparata Deo tanquam nihilum reputari debent, eò quod hic sit infinitus, illi verò limitati; hic creator, illi res creatæ.

Deum honorare, ut par est, nemo valet, nisi homo, qui unà sit Deus.

Verùm enim verò, infinitam hanc Dei Majestatem ab homine irritari & contemni, à vili abjectoque terræ vermiculo, qui tot tantisque obstrictus beneficijs, amorem (si fieri posset) infinitum ei rependere deberet, hæc est injuria, quæ majus illi infert probrum, quàm omnes omnium Sanctorum virtutes afferre

afferre ei possint gloriam & honorem

Dignitas Majestatis offensæ peccati
mensura est, eoque culpa est gravior
quod major est excellentia læsæ Majestatis

Malitia igitur peccati mortalis infinita
est, eò quod Dei, qui illo contemnitur
excellencia sit infinita.

Quapropter nihil æquè formidare
detestarique nos oportet, ac peccatum

*Peccare, est inhonorare Deum, quod non
debet facere homo; etiamsi totum percat
quod Deus non est. inquit S. Augustinus.*

CAPVT XXIX.

*Quo animi sensu esse nos oporteat, quando
per Peccatum Deum amisimus?*

DEum peccando perdimus; an ulli
gravior jactura reperiri potest?

Non pauci, si quando lite, incendio
aliove adverso casu bonis temporalibus
priventur; ubi se inopiâ, tædio, alijsque
miserijs circumdatos vident, tantis
discruciant mœroribus, ut persæpè fra-
mentis impotes,

Quantus ergo concipiendus est mœro
de peccato commisso, quo infinitum
æternumque bonum amisimus?

Infel

Infelix profus est anima, quæ Deum per peccatum perdidit; ea verò, cui tam lamentabilis jactura vehementissimum non inurit dolorem, longè est infelicissima.

Hanc infelicitatem deplorat *S. Augustinus*, dum libro primo Confessionum memorat, non nisi fufis lacrymis legere se potuisse apud Virgilium Didonis mortem, quam sibi ex immoderato in *Æneam* amore consciverat, nec tamen se defleuisse animæ suæ mortem, cujus & peccando, & non amando Deum, sibi fuerat auctor.

Nonnullos reperire est, qui in canes, feles, psittacos tanto tamque tenero feruntur affectu, ut, si illis orbentur, nec somnum, nec quietem, nec ullam admittant consolationem.

Milites è domo Michæ, idola ipsius jussu fusa furto sustulerant; quibus non reperitis, mox ille ubertim flens ipsos insequitur: rogatus verò tam insoliti ejulatus causam hisce verbis, *Quid tibi vis? cur clamas?* reposuit, *Deos meos tulistis, & dicitis, quid tibi est?* (a)

Fierine potest, ut vilis bestię jactura somno & quieti omnem locum intercludat? nec non idoli direptio uberrimas

E

oculis

(a) *Judicum c. 18.*

oculis excutiat lachrymas? an non igitur
Deus pluris valet quam canis, felis, aut
idolum! quis hoc in dubium revocari
audeat, nisi blasphemus?

Interim persapè videmus multos acer-
bis lachrymis istiusmodi iacturam pro-
sequi, qui Deo, infinito bono, per pec-
catum deperdito, ne unam quidem lacry-
mam profundunt; sed epulantur, choreas
ducunt, rident & jocantur, ac si nihil
prorsus mali illis obtingisset *Peccavi*, ajunt,
& *quid mihi accidit triste?*

Hoc erat, quod *s. Thomas Aquinas*
perspicacissimâ ingenij sui acie compre-
hendere nequitiam valebat. Hoc etiam
erat, quod *Carolus V. & Philippum III.*
Hispaniarum Regem in stuporem rapie-
bat, nimirum, quo pacto is, qui mortis
feræ noxæ sibi est conscius, somno se
tradere ausit.

Cogita itaque, ô homo! Deum etiam
num hodie te alloqui Prophetæ *Jeremia*
verbis, quæ olim per ipsum populo Israe-
litico annuntiari iussit. *Scito & vide, quod*
malum & amarum est reliquisse te Dominum
Deum tuum, & non esse timorem eius
apud te.

CAPVT XXX.

*Vitanda sunt omnia peccata mortifera; quanto
Deus illa persequatur odio, pœna declarant.*

Aliqua mortifera fugere non suffi-
cit, fugienda sunt omnia. Qui unum
admitit, fit omnium reus; etenim ami-
citiâ Dei, cunctisque suis orbatur meritis,
ac si omnia mortalia peccata perpetrasset.

David vir fuit secundum cor Dei: nun-
quam tamen æternâ donandus fuisset g'lo-
riâ, si illum in adulterio mors occupasset.

Hinc odium Dei in mortiferum pec-
catum, ejusque malitia rectè colligitur.

Si Matrem filij sui in accensam forna-
cem conjecti lachrymas & ejulatus risu
excipientem videres, eamque audires
dicentem: semper his velim crucieris
flammis, nunquam hinc ego te eximam,
nunquam te meum agnoscam filium; an
non judicares horrendum quoddam scelus
ab illo esse patratum?

Deus infinite bonus est & misericors, in-
finite magis nos amat, quàm filium ama-
re potest Mater: nihilominus ubi de noxa
mortifera agitur (solâ licet cogitatione,
vel clam, tentationum vehementiâ,
E 2 importunis

Importunis precibus, amplisque pollicitationibus illa foret admiffa) leonem imitar, infurgit in iras tam horribiles ut exclusâ omni commiserationis spe non solùm à jucundissimo sui conspectu aeternùm repellat eos omnes, quos mortali labe infectos è vita migrare contingit, sed ad inferos etiam deturbet, ubi eorum interitu gaudere nunquam desinet.

Hæc supplicia non obscure demonstrant quanta sit mortiferi peccati malitia; sed nulla ex re liquidius ea patet, quàm ex acerbissimis pœnis, quas Cœlestis Pater de unigenito suo filio sumpsit.

Innocens erat, infinito illum aeterni Pater prosequatur amore; nihilominus atrocissimis illum tradidit cruciatibus, tradidit carnificibus dilaniandum, & in ligno crucis duos inter latrones medium, ignominiosissimâ morte encandum, idque ea tantùm de causa, quòd debitas peccatis nostris pœnas in se transtulisset.

Agnosce igitur ô Homo! inquit S. Bernardus, *Quam gravia sint vulnera, pro quibus necesse est Dominum CHRISTUM vulnerari.*

Hæc profectò res adhuc longè magis declarat odium, quo Deus peccatum mortale persequitur.

Noli itaque tibi blandiri: quamvis hæc

hactenus perfectam in vasta solitudine duxisses vitam, quamvis omnibus, quibus beati unquam claruere, præditus fore virtutibus; si mortifera macula vel unica in te resideat, eoque in statu è vita decedas, audire te oportebit cum virginibus fatuis, quibus nihil deerat nisi oleum, quo charitas designatur: *Nescio vos: clausa est janua.*

CAPVT XXXI.

Quam periculosum sit vita sua emendationem de die in diem differre.

Miserrimus es, quamdiu in statu peccati mortalis versaris, hostis es Dei, mancipium dæmonis; opera tua mortua sunt, & meritorum expertia, putridum resectum es membrum, bonorum operum, quæ in Ecclesia fiunt, destitutus es participatione; jure, quod habebas in cælum, orbatus, æterni incendij reus persistis.

Non tardes igitur converti ad Dominum, & ne differas de die in diem, subito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te.

Ad hæc duo S. Scripturæ verba *Subito*,

& in tempore vindictæ animum diligenter advertit.

Deus impios quosdam ita tractat, & solet inimicum homo vindictæ appetenti hic aliquas ultionis sumendæ occasione subinde finit præterire; tempus & locus non videntur illi adhuc satis opportuna maturiorem expectat opportunitatem majus hosti suo probrum, & dolorem machinatur acerbiorum; intereà cum agit, ut cum sibi amicissimo: porro videt omnia ad vindictam rectè comparata; tum, cum nihil simile subit hosti suspicari, sanguinariam exigit ultionem.

Ita cum quibusdam impijs agit Deus, è vestigio posset in illos animadvertere, quod interdum facit; sed culpam non semper pœna mox subsequitur; multi elabuntur dies, menses subinde, & anni intereà temporis illos ut amicos habet divitijs cumulat, ad dignitatum honorumque fastigia extollit, prosperitate, commodis, delicijs finit circumfluere. Verum Sapientiâ suâ infinitâ, quâ præcognovit omnia, hoc etiam prævidit.

Ille homo nefarius post tam longum temporis intervallum tali deget in loco, tali in domo, ibi tam vehementi impugnetur tentatione, ut consensum ei præbiturus

præbiturus: tum verò illum nihil simile cogitantem repentinâ morte opprimam.

Hoc modo *Balthazar* scelerum suorum pœnas persolvit, tum, quando id minimè suspicabatur: nam cum splendidum celebraret convivium, ad quod omnes regni satrapæ erant invitati, ad potandum vinum, vasa sacra, quæ Pater ejus *Nabuchodonozor* templo Hierosolymitano extulerat (ô sacrilegium execrandum!) adhibere non exhorruit.

Arripuit occasionem Deus. Cum enim *Balthazar* delicijs jam totus esset immersus, & summâ elatus gloriâ, ecce manus umbra, tria hæc verba. *Mane, Tecel, Phares* parieti inscribentis, ei repentinè apparuit, quæ coràm universis regni satrapis incredibilem illi consternationem ruboremque incussit.

Neque hîc stetit divina Nemesis; sed ex sacrilego sanguine pœnas sumpsit, sceleratissimo Rege eâdem nocte miserandum in modum trucidato.

Hinc liquet, verum esse, quod passim dicitur. Qualis vita talis mors: Insanabile fit vulnus, cujus remedia in dies differuntur.

Perseverare in malo, diabolicum est, & digni sunt perire cum illo, qui similitudine

E 4

ejus

ejus manent in peccato ait. S. Bernardus (a)

Vbi itaque in peccatum prolapsus fueris, sine morâ resurge, teque Deo reconcilia, antequam ille manum suam eleuet adversum te. *Horrendum enim est incidere in manus Dei viventis.*

CAPVT XXXII.

De ijs, qui in tempus morbi emendationem vite differunt.

SI justus Dei furor de improvise te non opprimat, fatalis, qui te premet morbus, non multum subsidij tibi adferet, ut Deum animæ tuæ reddas propitium: si enim febris tibi non adimat intellectus usum, certè non parùm enervabit illius vires, tantamque illi offundet caliginem, ut de Deo tuisque peccatis attentè cogitandi tibi præreptura sit potestatem.

Æger quidam morti proximus, mortuus, ut varios eliceret virtutum actus, reposuit. *Non equidem possum: cerebrum mihi nimis infirmum est & debile, & nisi opportuno tempore id antè fecissem, jam de salutè mea esset conclamatum.*

P. Julius Recupitus, qui hanc historiam narra-

(a) *Serm. I. de adv.*

narrat, vir cogitationibus Sanctis diu-
 nocturne intentus, & quotidianis varia-
 rum virtutum exercitationibus assuetus,
 postquam à morbo convaluisset, hæc de
 se commemorat. *Dum circumstantes Patres*
me compellabant, multasque mihi de more
prælegebant preces pijs refertas suspirijs & af-
fectibus, adeo perturbatâ eram mente, ut so-
lam eorum vocem percipere, sensum autem
verborum aut nunquam aut certè raro admo-
dum, omni licet conatu aubibito, assequi possem.

Hæc si ita se habent, pejus agetur te-
 cum, qui vitam tuam ad frugem revo-
 care detrectas, nisi ingruens morbus eò
 te compellat; præsertim si vanis munda-
 nisque propensionibus plenus, aut exer-
 cendorum sæpe actuum fidei, spei, cari-
 tatis, contritionis, ceterarumque virtutum
 nullam tibi comparaveris consuetudinem:

Serò nimis incipimus benè vivere,
 cum jam è vita migrandum est, sicuti
 ferius munimus pectus clypeo post lethi-
 fera accepta vulnera.

Dubia, infirma, & agra est pœnitentia,
 quæ ab infirmo, & aegro proficiscitur.
 Is peccata non deserit, sed à peccatis
 deseritur. Esto peccandi voluntatem ha-
 beret, peccandi potestate destitutus esset.

Confessio eorum, qui emendationem

vita tam diu differunt, donec fatali obruntur morbo, similis plerumque est confessioni furum & latronum, quibus illud per cœmuleum extorquetur: nam hi vix inde amoti omnia ilicò, quæcunque fallunt, negant, & pernegant.

Impius Rex *Pharao* decies à Deo punitus horrendis modis, culpam suam fatebatur in vices singulas, spondebatque gentem Israëliticam servitute *Aegyptiacæ* se liberaturum; sed vix erat equuleo amotus, vix cessabant plagæ, cum omnia quæ promiserat, retractaret. Ingens sane argumentum ejus pollicitationes fallaces fuisse & minimè serias.

Ita contingit non paucis, quibus neglectam longo tempore scelerum expiationem mors jam jam imminens extorquet. Peccata sua quidem aperiunt, sed eorum confessio plerumque non est perfecte libera, coacta quasi est; confitentur, quia vehementes patiuntur angustias, quia mortem instantem perhorrescunt, quod si nec morbus illos affligeret, nec mortis terreret metus, nèquaquam peccata sua sacerdoti detegerent, nec vitam emendarent; quin quod pejus est, si convalescerent, in antea acta flagitia relaberentur, uti quotidiana nos docet experientia.

Agenda de peccatis est pœnitentiã, dum sani sumus, dum mens est integra, dum & benè & malè agendi potestas superest. Id qui facit, non potest non securè mori: eligit enim quod certum est, & repudiat quod est incertum.

Tempestatem opperiri, dum venti favent, & in altum vocant, magna dementia est.

At emendationi vitæ fatalis morbi tempus assignare, neque æternam animæ suæ stabilire felicitatem, ubi & valetudo, & tempus & tot occasiones favent, dementia est longè maxima.

Stultissimum est, inquit S. Eucherius (a) *ut causa, quâ de necessitatibus agitur æternis, mutabilibus vitæ deficientis committatur extremis.*

CAPVT XXXIII.

Ne ad horam quidem differenda est vitæ emendatio.

Multorum vox est; cras cras ad frugem redibo: sed cur non hodie? cur non hâc horâ?

Si qua vultum tuum, aut vestem labes
E6 infecerit

(a) *Homil. de dilat.*

infecisset, an exspectares diem crastinum, ut illam expurgares? nunquid eodem die, atque ad eò è vestigio maculam sedulo abstergeres.

Si mortiferum vulnus tibi esset inflictum, nunquid illà ipsà horâ Chirurgum accersiri juberet, ut fluxum præsentis remedio sisteret sanguinem?

Ingentem pecuniæ vim si amisisses, nunquid illam sine morâ juberet perquiri?

Si in campis valido fune arbori esset alligatus, aut ibidem in furibundi leonis unguem incidisses, nunquid eodem illo momento adjutricem implorares manum?

Cur non animæ tuæ mortifero peccato inquinatæ, ad eòque vulnere gravi affectæ, atque in tartarei leonis rabiem delapsæ, eandem operam impendis? cur non illic auxilium postulas? quam ob causam differis in crastinum?

An forsitan anima tua cras reddita erit curationi atque expurgationi magis idonea? An Deum & cœlestia bona deperdita, die crastinâ commodiùs es reperiturus? An tum peccatorum tuorum vitæ cula faciliùs dissolvenda sunt? An cor tuum ad eò durum magis erit emollitum? Demens es qui hoc autumas.

Vitæ tuæ in meliorem emendatio fiet
indies

indies difficilior, ex prava consuetudine, quam peccando contrahis. Tempus, quod cetera omnia consumit, roborat perversas animi propensiones, iisque dat incrementum.

Pœnitentiam de peccatis ne ad horam quidem, sine periculo amittendæ salutis differre potes; licet enim eorum tibi veniam sponderit Deus, quando serio te ad eum convertes; non tamen sequentem horam, vel diem crastinam, quâ te convertas, tibi appromisit.

Fortassis & horâ alterâ & altero supervivens es die; at forsan etiam non supervives. Profectò non rectè sibi consulit, qui rei tam incertæ, quasi fragili arundini salutem suam credit.

Sed finge te crastinam lucem visurum, habiturumque tum seriam te corrigendi voluntatem.

Vnde scis gratiam efficacem, ut illud exequare, te habiturum? Deus minùs erit propensus, ut illam tibi largiatur; forsan etiam illam negabit, eò quod tot gratiarum dona, quibus poteras resipiscere, neglexeris, & JESU-CHRISTI sanguinem pedibus toties conculcaveris, omni passionis ejus fructu indignè presumdato.

*Illā est peccati p̄na iustissima, ut qui recu-
sare, cum posset, noluit, amittat posse
cum velit.* inquit S. Augustinus (a)

Hęc est veritas, quam sedulo perpen-
dere nos oportet; quemadmodum enim
nullum est excellentius donum, quā
gratia efficax, ita nulla spes magis inanis,
spe hominis impij, qui in animum suum
inducit, gratijs divinis pręveniendum
se, quando illas desiderabit.

Qui se quotidie non emendat, is quo-
tidie fit deterior. Pœnitentia fera, raro
vera.

CAPVT XXXIV.

De peccato reprobationis.

S, Scriptura, Sancti Patres, & Theologi
asserunt certum esse numerum pecca-
torum, quæ Deus in quovis homine to-
lerare decrevit.

Peccatum, inquiunt, quo numerus ille
completur, est peccatum ad mortem (b)
seu reprobationis; isto siquidem com-
misso de salute nostra conclamatum est
eò quod Deus hominem impium infir-
mitati suæ, malitiæque permittat, qui eius
longanimitate ac misericordiâ tam diu
turno

(a) Lib. 3. de lib. arbit. (b) Io. 1. cap. 5.

turno tempore abusus sit. Hoc altè animo imprimendum.

Dico itaque certum esse peccatorum numerum, & à postremo hujus numeri peccato reprobationem nostram, damnationemque pendere.

S. Cyrillus explicans illa CHRISTI verba: *Implete mensuram Patrum vestrorum.* Ait, impium à Deo tolerari ad certum usque numerum peccatorum, sic ut, illo completo; ulterioris gratiæ suæ denegatione in illum animaduertat.

Vlcus, dum planè maturuit, dirumpitur, horologio circumacto, sonat hora, bestia in foveam cadit ultimo fixo vestigio.

Haud aliter postremo peccato numeri istius, quem Deus tolerare decreverat, perpetrato, ruit homo præceps in æternam damnationem.

Porro sicut extremum vestigium, quo posito fera in foveam labitur, majus antecedentibus esse non debet, & quemadmodum necesse non est, ut ultimum temporis punctum, quo evoluta hora sonat, diutiùs ceteris duret; ita nequam necessarium est, ut postremum peccatum, quo admissò, in sempiternum præcipitatur exitum, vel majus sit reliquis, vel diutiùs duret; sufficit si præfinitum

nitum à Deo numerum terminet.

Quid censes, ô homo! his auditis an non est, quod meritò totis artibus cunctè miscalas? quis enim novit, utrum prima noxa mortifera, quam committes numerum hunc non sit completura? ignoras quot peccata mortalia Deus in te tolerare statuerit; non nisi unum tolerare voluit in tot millibus Angelorum totque hominibus: primo admisso illos ad inferos detruxit. Hæc seriò & accuratè perpende.

Quidam fures assiduè mortem effugiunt & in furtis suis consenscunt; alij primo in furto deprehensi in furcam aguntur.

Peccatorum numerum, quem Deus in nobis tolerare decrevit, prorsùs ignoramus. Quare, si mortiferam nunquam culpam admiseris, noli etiam posthac illam unquam admittere; prima enim quam perpetrases carò nimis tibi consistaret, sempiterno, forsitan interitu.

Multas si commiseris, habe gratias Deo, quod hactenus tam clementer te pepercerit, & cave sedulò ne relabaris mensura tua forsàn brevi erit impleta. fortè unum duntaxat alterumve peccatum mortiferum requiritur, ut in statum æternæ damnationis adducaris. Cave, inquit.

S. Ambrosius

S. Ambrosius (a) *Ne cum mortuus fueris semel, moriaris iterum, jam non peccato morieris, sed venie.*

Posset te quidem Deus per omnipotentia suæ miraculum in statum veniæ obtinendæ restituere, sed quæ spes illum id esse facturum? quandoquidem (numero peccatorum expleto, aut noxâ reprobationis peractâ) decreverit gratias suas singulares tibi denegare, quarum ope destitutus æterum es periturus.

Sicut enim certus est numerus peccatorum, quæ Deus in quolibet homine tolerare statuit, ita & certa est mensura gratiarum, quas Deus unicuique largiri decrevit.

Deus inquit S. Gregorius (b) *Prius dulciter vocat, & postmodum terribiliter increpat, & ad extremum irretactabiliter damnat.*

CAPVT XXXV.

DE PECCATO VENIALI.

Non solum à gravioribus, sed à levioribus etiam noxis concipiendus est horror. Studiosè caves, ne vel in minimo displiceas hominibus, quos cordatè

(a) *Serm. 18. in ps. 118.* (b) *Lib. 18. c. 17.*

datè diligis, Deo interim, qui super omnia diligendus est, displicere non extimescis. Nonne hoc rationi repugnat nonne hominum superat captum?

O quàm beati sunt cives cœlestis Hierusalem, in quos nulla cadit Divini numinis offensa; quod si peccare possent, Cœlo exterminari, summâque, quâ potantur, orbari gloriâ, atque aded inferorum incendijs immergi præoptarent, quàm venialem noxam vel levissimam admittere.

Sanè, qui rectè comprehenderet, quare topere illa Deo displiceat, idem omnino sentiret.

Exigua vanitas Regis Davidis, quâ lectus subditorum suorum numerum iniussu jufferat, triduanâ peste, quæ septuaginta hominum millia peremit, à Deo punita est.

Nullæ morbi molestiæ tam acerba, nulla tormentorum atrocitas, nulla vis doloris tanta, quin unicum veniale peccatum multò mereatur majora & acerbiora. Satiùs est aliquot dæmonum millia in corpore circumferre, quam culpâ venialem vel unicâ animam inquinare,

Vna dumtaxat res gravis, ac pertimescenda peccatum scilicet, reliqua vero omnia in fabula inquit S. Chrysostomus.

O si saepe perpenderes, noxam venialem, dum multiplicatur, Dei in te amorem imminuere, & profusæ ejus, in distribuendis gratijs munificentiaë obicem ponere; si frequenter animo revolveres, peccatum veniale, si identidem cumuletur, sensim & sine sensu ad mortale, atque adeò ad æternam damnationem viam sternere, non tam temerè in illud relabereris.

In idem recidit, immani procella, an exiguis aquæ guttis, paulatim se per rimas insinuantibus, depressa navis intereat.

Indecorum est vinci, ubi facile fuit vincere.

CAPVT XXXVI.

Meditatio Passionis Christi rirabit nos à peccato.

SI homines rectè novissent JESUM, non tam temerè ipsum offenderent; quì enim fieri potest, ut hæc duo simul consistant, JESUM novisse, ac scire, quid nostri causâ egerit, & perpessus sit; neque tamen ardentissimo amore in illum ferri?

Ipsi canes, animalia rationis expertia, amant

amant ac tuentur nos, dum illis aliquot
ossa nobis prorsus inutilia obijcimus
nos verò ratione præditi JESUM vehe-
menti amore non complectemur, quod
innumera indies beneficia, gratias, me-
rita, satisfationes, res omnium fructuo-
sissimas nobis adedò liberaliter impertit.

Tam tenero gratoque sumus animo
erga amicos, si quod uspiam obsequium
nobis præstiterint. Eritne igitur solus
JESUS, in quem duro & ingrato sumus
animo?

Quis amicorum nostrorum ad paupe-
riem se redegit, ut nos ditaret? quis cruci
affixus est nostrâ causâ? quis sanguinem
suum pro nobis effudit? solus JESUS
hæc omnia fecit amore nostri impulsus.

Gutta pretiosi ejus sanguinis mille alii
mundis redimendis sufficiebat; sed quod
manifestiùs declararet, quanto nos ha-
beret in pretio, quantoque in amore
sanguinis rivulos profundere non dubita-
vit. *Cum posset gutta, redemit undâ, inquit
S. Bernardus.*

Exiguus dolor, quem quis pro alio,
quo odio habetur, lubentur patitur, satis
habet virium, ut odium ejus cum amore
commutet.

*Calliroë (a) implacabili odio arserat in
(a) Thomæus l. 1. var. Hist. 6. 34. Cor. 13.*

Coresum, licet hic nequicquam exulceratum illius animum varijs benevolentia signis emollire studuisset; at verò postquam ad mortem damnata, *Coresum* conspexisset necem pro se oppetentem, seque ejus morte ab interitu vindicatam, odium suum cum amore commutavit, tantoque animi affectu illum complexa est, ut ei in morte comes esse voluerit, quò suavissimâ intimi amici sui præsentiâ semper frueretur.

Omnes eramus aeternæ mortis rei, atque hostes JESU-CHRISTI; ipse autem, quò nobis vitam deperditam restitueret, immanissimos pertulit cruciatus, acerbissimamque probrosæ crucis mortem subivit. Et ecce, moribundos oculos in nos conijcit, ac si vellet dicere.

Vale ô homo, lubens ego morior, ut tu vivas; quod si esset opus, mille etiam mortes lubens volensque subirem: quid ultra tibi præstare debui? consummata modò sunt omnia. Amorem in te meum magis perspicuè testari non valeo, quàm pro te moriendo; si hactenus amare me detrectaveris, jam tandem in morte, & propter mortem meam me ama. *Si amare pigeat, redamare non pigeat.* (a)

Hoc profectò si crebrò attentâ mente
(a) *S. Augustinus.* recogites,

recogites, haud dubiè prorsus immutaberis animo, JESUM QUE peccando contemnere desistes, atque odium tuum cum odio Calliroës in amorem commutabis.

CAPVT XXXVII.

DE SATISFACTIONE.

Ingens est felicitas sine flammis piacularibus cœlum conscendere; sed quâ viâ voracissimum illum ignem tu effugies? qui in dies singulos peccata coacervas, & vix aliquid patienter ferre consuevisti? felicem meritiò te poteris prædicare, si ad breve dumtaxat tempus illic detinearis.

Nam vir fide dignus (a) narrat, quemdam ob unicam noxam, eamque non nisi venialem, per anni spatium, purgatorio igne fuisse cruciatum; Item Religiosum Societatis JESU quatuor omninò annis in eodem detentum ob inconstantiam in suâ vocatione, cui tamen nunquam plene consenserat, puellamque quamdam atrocissimis ibidem afflictam fuisse pœnis ad quingentos annos vanitatum & illecebrarum suarum causâ, quibus juvenes illam accedentes, fuerant depravati.

Hæc si ita se habent, tu certè quadragesimam

(a) Hautimus. pat. defun. n. 383.

gintā minimūm, aut quinquagintā annis rapidissimo illo igne torqueris, forsan etiam usque ad mundi conflagrationem, si in anteaestas noxas relabi pergās, si nihil omninō pati velis, si lucrandarum indulgentiarum non sis studiosior, & in eleēmosynis erogandis magis liberalis; si nulla corporis afflictatione in te ipsum animaduertas, & rarō vel nunquam tuis commodis atque inordinatis appetitibus defraudes.

Peccata puniri debent, vel per eum, qui illa commisit, vel per eum, in quem commissa sunt teste *S. Augustino* (a) iniquitas *annis parva, magnave sit, puniatur necesse est, aut ab homine pœnitente, aut à Deo vindicante.*

Exiguus in hac vitā pœnis atque ærumnis enormia peccata gravissimāque supplicia redimere valemus. Possumus item ingens tum gratiæ, tum gloriæ incrementum comparare adversis, quæ nos hîc premunt, forti magnoque animo tolerandis: sed dispar est in flammis piacularibus patiendi ratio. Illic acutissimi dolores ad satisfactionem modicūm conducunt, atque omnis merendi potestas omninō sublata est.

Si centum aureos cuipiam deberes,
(a) *Conc. 1. in ps. 58.* an

an non per lubenter intra tres hebdomada
unum illi aureum solveres eâ lege, ut
ceterorum omnium debitum tibi condona-
naret?

Multas graves pœnas pro commissis
peccatis Deo debes: quod si vel unicam
hîc velles illi pendere, cum sincero satisfaciendi
desiderio, de millenis, quas illi
debes, centum tibi lubens remitteret.

Magna igitur insania est, in flammis
piacularibus centum pœnas persolvere
malle, quàm hîc vel unicam.

Quod si JESUS ipsa Sanctitas in vigiliis
jejunijs, doloribus & lachrymis vitam
traduxerit, ut humanum genus in liber-
tatem assereret; quid nos agere, quâque
severitate in nos uti oportet, qui peccatis
undique gravati, in pejora quotidie
delabimur.

Quisquis hîc lugere detrectat, postmo-
dum lugere cogetur, & experientiâ ad-
discet, præstare, dies noctesque corporis
acerbissimis in hac vita torqueri tormen-
tis, quàm vel unicâ horâ animam pi-
acularibus æstuarè flammis.

CAPVT XXXVIII.

De Sacramento Pœnitentiæ.

Non pauci, dum ad sacrum tributum
accedunt de peccatis confessuri
demon

damonio possidentur muto. Homini noxas detegere erubescunt, quas in divinæ Majestatis præsentia committere nequaquam illos puduit.

Si Angelo ab omni labe puro delicta tua aperire te oporteret, esset cur pudore afficereris; sed quandoquidem illa tantummodò manifestare debeas homini, qui pravaricator est, non secus ac tu, quique in eadem omnia, in qua tu lapsus es, scelera potest incidere, ac propterea tui commiseratione tangitur, nihil prorsus est, cur rubore suffundaris,

Magdalena genere prænobilis desertam specum incolens, per viginti quatuor annos, assiduis lachrymis, corporisque afflictationibus vacavit in publicam flagitiorum suorum declarationem.

Paulus Apostolus, *Augustinus* Episcopus, *David* Rex & *Propheta* peccata quæ patravissent, scriptis prodiderunt, eaque toti orbi nota esse voluerunt.

Marcellinus summus Pontifex delicta sua coram universis Episcopis palàm fecit.

Hoc à te non exigitur, quamvis clarissimis illis viris statu & conditione longè inferior; hoc tantùm requiritur, ut submissè, atque aded, si lubet, clàm. tenebroso in loco, ubi à nemine videri

potes, noxas tuas declares Sacerdoti
qui illas manifestare nunquam potest, non
si gravissima illi pena subeunda essent.

Et erubescas etiamnum tua tam facili
modo delicta confiteri, quæ Pauli, An-
gustini, Davidis, Magdalene, Marcellini,
flagitia enormitate fortassis nullatenus ex-
æquant? Enimvero non est, ut intelligi
hoc possit.

Pudor ille perversus atque execrabilis
est, & pueris proprius; sed viris ac for-
minis supra modum indignus.

*Vbi confessio, ibi remissio ait S. Martinus
Bracarenfis.*

CAPVT XXXIX.

*Quantum sit malum pro pudore peccata
subticere.*

DVm nimio pudore victus, mortis
feram celas noxam, Sacramento ab-
teris, horrendum committis sacrilegium
adeoque novum peccatum mortale. gra-
vius carnali illâ fragilitate, quam pro
pudore subticuisti, nullumque ex his, quæ
Sacerdoti aperuisti, peccatum tibi con-
donatur.

Si post eiusmodi confessionem illic

mori contingeret, majores apud inferos
subires cruciatus, quam subiturus fuisses,
si mors tuam confessionem prævertisset.

Nullum est in corpore tuo tam eru-
bescendum membrum, quod non lubens
volensque detegeres, ut vitam in annos
aliquot protraheres; & pudebit te fœda
conscientiæ tuæ ulcera aperire, ut ani-
mam tuam æternum conserves?

Qui tegit vulnera, nunquam sanabitur.
Aut mortifera tua crimina Sacerdoti se-
mel declares necesse est, aut perennibus
crucieris incendijs.

Patri Joanni Ramirez Societatis JESU
Sacerdoti, pro Nobilis cujusdam fœminæ
salute coram *V. Sacramento* preces fun-
denti, subitò illa se spectandam exhibuit
flammis circumdatam, æternisque infe-
rorum pœnis sese adjudicatam esse asse-
ruit, cò quod peccatum lethale non nisi
unicum in confessione præ pudore reti-
cuisset.

Pudor hîc nusquam perniciosior est,
quàm ubi salus animæ periclitatur.

Si vel semel illi locum dare incœperis,
consuetudinem contrahes, confessiones
que sacrilegas cumularis, atque ita Sanc-
tissimam synaxim toties indignè frequen-
tabis, donec lapsurus es in voraginem,
unde vix patebit egressus. F2. Con-

Conscientia interim te diu noctuque lancinabit, neque animi pace fruëris unquam. Dæmon te in desperationem pertrahere, tibi que persuadere conabitur, ut in omne flagitiorum genus te totum effundas, cum de salute tua jam sit conclamatum.

Hinc mæror & anxietas mortem, tanquam remedium angustiarum tuarum, te optare compellent; illinc infelicem obitum, ut principium tormentorum, imminentis damnationis recordatio te coget exhorrescere.

Meliùs est (inquit S. Augustinus, Coràm uno aliquantulum ruboris tolerare, quàm in die iudicij coràm tot millibus hominum gravi repulsâ denotatum tabescere.

CAPVT XL.

Aliarationes, cur in confessione peccata declarare neminem pudere debeat.

Satiùs est citò noxas per confessionem te cluere quàm serò, satiùs est hodie, quàm die crastinâ, satiùs modò quàm postea.

Qui non est hodie cras minus aptus erit: si hodiernâ die te pudeat, crastinâ pudebit multò magis.

Ne metue; quod per confessionem sci-
tur, minùs sciatur, quàm quod nescitur.

Is, qui tibi à confessionibus est, non
obstupescet auditis tuis criminibus; nihil
enim illi dixeris novi: multò graviora &
fœdiora flagitia antehac haud dubiè au-
dierit.

Qui sacris tribunalibus præfunt similes
sunt chirurgis, qui in castris aut in noso-
comijs læsorum curam habent. Tot fœ-
tida, atque horribilia conspectu contrec-
taverunt ulcera, ut ad omnia jam callum
obdlexerint. Vbi vulnus detectum est,
malagma applicant, nihil inde commoti.

Par est eorum, qui sanandas animas
curant, agendi modus. Si confessione
peractâ quædam paterna tibi suggerant
monita, malagnata sunt, curandis ani-
mæ vulneribus admodum idonea.

Neque is cui peccata tua declarasti in
animo suo te despiciet; iniquè enim age-
ret, si te, quem Deus in gratiam recipere
paratus est, aspernaretur.

Absolutione tibi impertitâ non confi-
derabit fœditatem tuorum scelerum, quæ
preciosissimo JESU sanguine jam sunt
abluta; verùm ad pulchritudinem divinæ
gratiæ, quâ anima tua modò resplendet,
oculos convertet.

Gaudebit quoque adhiberi se, ut in salutem tuam incumbat, magisque te nunc diliget, quàm antea; quandoquidem argumento evidenti didicerit, tibi se in amore ac æstimatione esse, sequi virum ferventem, sapientem, sincerum ac benignum à te haberi. Amor provocat amorem.

Hisce omnibus rationibus si adduci nequeas, ut ei, qui à confessionibus tibi esse solet, quique omnium optimè juvare te potest, peccata tua pandas; alium, ne innotescas, accedas licet, dummodo verum, sincerumque dolorem, ac firmum emendationis propositum conceperis.

Præstat sacerdotem ignotum adire, et que clam vel in tenebris noxas detegere, quàm sacrilegam peragere confessionem, cujusmodi esset illa, quæ, huc illuc discurrendo, institueretur liberiùs peccandi gratiâ.

CAPVT XLI.

DE CONSCIENTIA.

ANtequam quis in peccatum labitur, conscientia illi ad instar fræni est, quo præceps in malum cursus valeat inhiberi.

Oclamat

Occlamat: ne feceris, periculosa ple-
num opus aleæ tractas, salutem animæ
tuæ in discrimen adducere te quis non
videt? nonne posset contingere, ut flagi-
tio vix perpetrato sine morâ te mors
opprimeret? Innumeros illa in peccato
deprehenso ex hâc vitâ sustulit. *Horren-
dum est incidere in manus Dei viventis.*

Qui modò conscientia suæ parère re-
cusat, qui illam ut actionum suarum mo-
deratricem sequi deirectat, is postmodum
durissimam ejus carnificinam subire
cogetur.

O quantum bonam inter & malam
conscientiam interest! ô quanto satius
est illam præ hac nactum esse! nam ut
*S. Augustinus ait. Quemadmodum mala con-
scientia tota in desperatione, sic bona con-
scientia tota versatur in spe.*

*Secura mens nullius sibi culpæ conscia,
Quasi iuge convivium, atque unicum est in
hac vita verum sincerumque solatium,
futurorumque prælibat o gaudiorum.*

Qui rectè vivit, extrâ mæroris & an-
xietatis metam est positus. Nihil est tam
formidabile, ut illi terrorem incutere
queat: mundi totius subversionem, ip-
samque in se irruentem necem impavi-
dus intuebitur.

Quam primùm *Ezechias* Rex de morte certior erat factus, ad bonam suam conscientiam confûgit. Hæc sola illum poterat consolari. Eadem tibi in omnibus rebus adversis lorica erit impenetrabilis, vallum munitissimum, disertissimus Advocatus.

Iure igitur meritissimo dicamus licet. Nullæ opes, nullus honor, nulla excellentia, præ bona conscientia.

Bonus fruitur bonâ conscientia ait *S. Martinus Bracarenfis* (a) Hinc perpetuò gaudere si vis, virtutem cole.

CAPVT XLII.

Mala conscientia ingens tormentum est.

GRave & permolestum est simul vivere cum scœminâ, quæ rixandi non facit finem, optabilius esset inter feras deserto in loco vitam ducere; multò autem gravius ac difficilius est cum vermine malæ conscientia commorari.

Vir conjugatus domo tantisper egredi, seque uxoris rixis atque molestijs subducere potest; at verò malæ conscientia vermem effugere nemo valet.

Nullò non loco illi, adhæret, domi, in platea, in mensa: quovis tempore

(a) *Max. de moribus.*

illum

illum sequitur, diu noctuque, & sine intermissione pungit, subinde etiam in somno horribilibus cum terret insomnijs.

Apollodorus homo nefarius sibi pelleni detrahi ebullientique aheni immergi se somniabat, videbaturque conscientiam suam audire exprobrantem. *Horum ego tibi causa sum malorum* (a)

Neminem itaque eorum, quibus crimina nostra innotuerunt, sic timere debemus, ut nos ipsos; alios fugere possumus, nos ipsos nunquam.

Mala conscientia similis est assidua febrī, quæ nunquam se remittit: attamen hoc illam longè exsuperat, quod nunquam doloris sensum leniat; sed acuat potius in dies singulos, magisque exulceret.

Non igitur abs re dixit S. Bernardus (b) *Infernus quidam, & carcer animæ rea conscientia*, adedque & continuum tormentum, quod quidem subinde tantūna est, ut mori, quàm illud ferre, nonnulli præoptarint.

Non pauci *Iudæ* exemplum secuti violentas sibi manus intulerunt, rodentem illum vermem diutiùs tolerare non valentes.

Attamen sentire conscientia remorsus,

F5

magnis

(a) *Plutarchus* (b) *Serm. 4. de assump.*

magnis peccatoribus conducibilius est, quam illis nunquam Premi. tranquillitas affertur, tempestas est, inquit S. Hieronymus, (a) adeoque æternæ mortis damnationisque prænuncia.

Qui neque tridendo, neque pungendo, neque vociferando expergiscitur, is lethifero correptus est somno.

CAPVT XLIII.

Mala conscientia nos pavidos reddit

Nil timidum facit animum, nisi reprehensibilis vita conscientia, ait S. Martinus Bracarenfis. (b)

Mala conscientia nemini fidit, male sibi ominatur à notis & propinquis, vicinis & domesticis, ab inimicis & amicis.

Qui in statu peccati mortiferi existentes, lapidibus ex alto ruentibus, aut humorum defluxu vitales intercludente spiritus, seu maris inclementiâ, seu terrestribus obruuntur latrocinijs, impallescent, horrent, ac contremiscunt. Accidit, inquit, nunc est de me; perisat scio; effugere nequeo.

Sic olim lamentabatur magnus quidam peccator.

(a) Ep. 1. ad. heliod. (b) De ver. virtutibus.

peccator improvisâ obrutus morte: *Miserâ & infelix anima cheu! quo nunc ibis?*

Hæc sunt verba, hæc cogitationes eorum, qui malâ torquentur conscientia: ejusmodi casibus nonnunquam ita perturbantur, tamque vehementi concutiuntur metu, ut de corpore magis, quam de animâ sint solliciti, atque ineptos se reddant, ut verum de peccatis dolorem eliciant.

Id varijs temporibus, varijs, qui terræ motibus sub domorum ac turrium ruinâ semianimes inventi, atque inde erepti sunt, de se facti fuêre.

Vbi virtus deficit, ibi deficit animi tranquillitas. Nulla libertas, latitia nulla, nisi in timore Domini, & in bona, securaque conscientia.

CAPVT XLIV.

Divisio conscientia ex mente Theologorum.

Peccatum usque ad eò est voluntarium, ut sine voluntate fieri non possit; hinc voluntatis consensus necessariò requiritur.

Consensus voluntatis tunc est perfectus, quando à præmeditata, atque à plena deliberatâque

deliberatâque peccati electione, aut clarè cognitâ rerum, quas exequi tenemur, omissione proficiscitur.

Consensus voluntatis imperfectus est ubi peccatum intellectui leviter & imperfectè propositum, in negligentiore & remissiore potius cadit voluntatem, quàm omninò liberè admittatur.

Perfectus consensus mortiferum est peccatum, quotiescunque versatur circa gravem materiam, quâ vel Deo, vel proximo, vel nobis ipsis grave malum inferitur.

Consensus imperfectus, noxam non nisi venialem adferre potest, quantacunque sit materia.

Ex ijs quæ dicta sunt, conficitur, te, quidquid cogitaveris mali, peccatum mortale necdum commisisse, nisi perfectam cognitionem, aut iudicium lethali ferri cuiusdam mali antè habueris.

Si notitiam obscuram, obscurumque iudicium lethalis mali dumtaxat, multò magis si sensualem tantummodò habueris imaginationem, mortiferam noxam non admisisti, sed non nisi culpam fortassis venialem, ac proinde inferorum, incendia non es promeritus: dedeceret enim infinitam Dei bonitatem, sempiter-

nis

dis punire flammis culpam sine plena deliberatione commissam.

Quapropter quidquid mali primis vitæ tuæ annis, quibus tibi deerat iussiciens rationis usus, aut in provectiori ætate bonâ fide commissum est, angere te nequaquam debet, quod ea necdum fueris confessus.

Nemo peccat peccare se nesciens, aut sciendi carens potestate.

Voluntarium est omne peccatum, nemo peccat invitus ait S. Martinus Bracarensis, (a)

Qui timore Dei præditus est, quique peccati horrore concepto, instauratoque frequenter noxam mortiferam numquam perpetrandi proposito, in eam non facile labitur, is si dicat, agat, cogitet ingens aliquod malum, aut impuris cogitationibus motibusque inde exurgentibus vehementius exagitetur, & postmodum dubitet, an plenum perfectumque præbuerit consensum, ac proinde mortiferi peccati sit reus, is inquam, judicare potest, sibi que persuadere, ut summum se venialem contraxisse culpam.

Contrà homines improbi, qui sæpe in gravia peccata labuntur, judicare possunt se noxam mortiferam perpetrasse, si quando, utrum illam commiserint, inciderit ipsis dubitatio.

(a) *Max. de moribus.*

Hæc

Hæc dicta sint in solatium eorum, qui teneram nacti sunt conscientiam, quod non raro ea res angit, eò quod dubitationibus suis se nequeant expedire: verum id quod sequitur, scrupulosis non mediocri erit consolationi.

CAPVT XLV.

Directio conscientia ex mente Theologorum in solatium scrupulorum.

SI is, qui tibi à confessionibus est, scrupulosum te esse dixerit, potes, imo debes illi fidem habere, penitusque in animum inducere ejusmodi te esse, ac proinde privilegijs, quæ scrupulosis concessa sunt, sine ulla anxietate tibi frui omnino licet.

Qui scrupulosus est, nunquam aliquid confiteri debet, nisi certo sciat hæc tria simul. *Primum* est, se illud fecisse; *Alterum*, noxam se commisisse mortiferam; *Postremum* est; nunquam se eam esse confessum, deque his tam certus sit oportet, ut interrogatus, tria hæc jurejurando affirmare audeat.

Si dubitet, imò si peccatum mortale admisisse, aut illud nunquam declarasse

sibi videatur; illud tamen subijcere clavibus nequaquam debet, dubitationesque, atque opiniones suas omnes potest contemnere.

Sic, inquires, fieri posset, ut aliquid, quod reverà peccatum mortale est, in confessione omitteretur; non diffiteor; idcirco tamen non est quod cogites, malo in statu te fore, si quod forte hujusmodi peccatum, quod nunquam in sacro tribunali aperuisti, à te esset perpetratum.

Si enim bonâ fide confessionem instituisti, omnia peccata tua fuere condonata, etiam illa, quæ vel memoriâ exciderant, vel quæ omisisti justâ de causâ, exempli gratiâ, quia juramentum præstare non audebas mortiferas esse noxas.

Præterea cum sæpe per diem ex sincero in Deum amore, nullo ad mercedem, vel pœnam habito respectu, peccata detuleris, contritio illa tanti valoris est, ut vel sine Sacramento pœnitentiæ, quin imò sine distinctâ singulorum peccatorum recordatione, eorum omnium, quantumvis licet magna sint, culpam extinguat, atque aded meritas piacularium flammaram pœnas aut diminuat, aut omninò tollat, pro majori aut minori doloris intensione, quamvis hic unum dumtaxat

dumtaxat temporis momentum duratione adæquaret.

Non est igitur quod subverearis, ut mortiferæ noxæ, quas forsitan perpetrasti, quasque in confessione non exposuisti, tibi sint remissæ: nam qui integrè, aut justis de causis non integrè confiteatur, elicito imperfecto dolore, is vi absolutionis de attrito fit contritus.

Si quando scrupulosus ex consilio ejus, qui conscientiam illorum dirigit, confessio obsit, possunt ac debent ei credere, sibi que firmiter persuadere, se, dum id imperatur, omisâ confessione mensam eucharisticam accedere & posse, & debere; quamvis multa gravia crimina se perpetrasse putent.

Injuriâ afficimus Deum, quod de infinita ejus bonitate tam abiectè sentiamus. Pœnitentiæ Sacramentum instituit in subsidium, & levamen, atque in solatium delinquentium; non est igitur ejus voluntas, ut illo utamur in grave animæ nostræ detrimentum.

Abusus etiam frequens est multorum, qui varios ignotosque sacerdotes accedunt, eosque celant, se à consueto conscientia suæ arbitro scrupulosos haberi; sic enim non rarò contingit, ut causa
sunt,

sint, cur ignoti illi, quibus reos se fi-
stunt, in iudicio de prolatis culpis for-
mando, graviter aberrant.

Ejus itaque, quem tibi à confessioni-
bus elegisti, quique animum tuum pe-
nitens perspectum habet, acquiesce con-
silijs, & certo scias rem te facturum Deo
longè gratissimam. Hoc inter reliqua
omnia efficacissimum est, ut saneris, re-
medium.

*Vir obediens loquetur victoriam, inquit S.
Scriptura.*

CAPVT XLVI.

DE MORTE.

Mori, est in alterum abire mundum,
vel ut in cœlum transferaris, vel
ut ad inferos detrudaris.

Mori, est vitam, & quidquid hîc possi-
detur, amittere, sine spe quidquam illo-
rum unquam recuperandi.

Parentibus, propinquis, superbis ædifi-
cijs, agris, amœnis pratis, honorificis
muneribus ac dignitatibus tuis aliquandò
(velis nolis) nuntium remittere te oportebit.

In morte relinquuntur omnia, omnia in
manus transeunt alienas; nihil, nisi sola
virtus, nos comitatur. Mors

Mors amara est divitibus, sed bonorum operum egenis longè est acerbissima.

Omnes nascimur uno modo, multum morimur. Nihil morte certius, nihil horâ, loco, mortis genere reperitur incertius: fugit te, an de improvisò, an lentè, an domi, an in platea. an in ætate juvenili, an in provecità, an post annum, cras, an hodie sis moriturus, ne de momento quidem certus es. Vidè ergo an non temerarium sit cum procrastinatione in salutem animæ incumbere?

Si copia tibi fieret, è thesauris regijs auferendi quantumcunque velles, ut te posterisque tuos, dum vivant, eo pacto locupletares; an momentum (quantacunque tibi foret spes datam à Rege facultatem non tam citò revocandam) elabi sineres, quo tam splendidam opportunitatem attingerè, posses, verius, ut postmodum haberes potestatem?

Si quando militibus, sibi fugâ concedendi, aut urbem expilandi facultas conceditur, certatim operi se omnes accingunt, mirâ alacritate domos, cubitalia, scrinia perlustrant, resque ibidem inventas diripiunt, veriti, ne concessæ deprædandi copia quam primum adimat.

Potestas tibi facta est tartarei specus
fœdissimiq[ue]

fredissimique carceris squallores & cruciatus effugiendi, cœlum expugnandi, maximum tum gratiæ tum gloriæ faciendi incrementum, teque eâ viâ æternum locupletandi; sed ignoras, quando facultas illa sit retractanda; quando ventura sit nox, in qua nihil amplius poteris pro mereri.

Quamvis itaque non parva te spes alat, minimè futurum, ut tam citò è vitâ decedas, tamen acceleres necesse est, metu, ne ab ingruente morte etiam ante vesperam, quin imò proximo forsan momento, illa tibi potestas surripiatur.

Tempus præterit, labuntur anni; quare tempestivè tibi consule, vitæque tuæ dies utiliter impende.

Parere possunt æternam vitam pauci dies,
inquit S. Eucherius (a)

CAPVT XLVII.

Arts benè moriendi cunctis artibus præferenda.

SI spes tibi firma foret, propediem cœlo te potiturum, frequenter cum S. Paulo in hæc verba prorumperes: *Cupio dissolvi, & esse cum Christo, nec non cum Davide. Heu mihi quia incolatus meus prolongatus*

(a) De ver. Sap

longatus

longatus est ! neque mortem tantopere formidares.

Mortem times , quia virtutum præsidio destitutus es. Nemo lubenter moritur , qui non multò ante tempore se ad mortem rectè obeundam comparaverit.

Postremus jam forsitan est dies , quo vives ; postrema fortè confessio , quam institues ; postrema fortè , quæ obibis , spiritualia futura sunt exercitia. Si hoc certò scires , quomodo illa perageres ? haud dubiè quàm posses perfectissimè.

Cardinalis Bellarminus , qui librum conscripsit de *Arte benè moriendi* , iam morti proximus unum etiamnùm desiderabat annum , quo meliùs ad iter tam formidabile se compararet , multum licet temporis hoc in studio antea posuisset.

Vir quidam Sanctus , quadragintà annis in solitudine exactis , rogatus , quid tanto temporis spatio ibidem ageret , respondit : *Disco bene mori.* O scientiam prorsus necessariam , à qua pendet æterna felicitas !

Multi variarum artium & scientiarum tenentur desiderio , in easque perdiscendas ità incumbunt , ac si multis adhuc seculis essent victuri : artem verò , scientiamque benè moriendi maximè necessariam floccifaciunt , de æterna vita , que

non doctrinâ, sed virtute acquiritur, parùm, aut nihil omninò solliciti. *Provisione perversâ*, inquit S. Eucherius, *Impendunt brevi tempori curam maximam, & maximo tempori curam brevem.*

Noë centum & viginti annorum operam in arcæ fabrica collocavit, ut mortem temporalem evaderet: tibi tantum vitæ nequaquam superest; post tres annos, dies, horas forsân eris exanimum cadaver; & tantillum temporis christianæ vitæ ad virtutis fastigium educendæ impendere detrectabis, ut æternam mortem effugias?

Enim verò demenses, si longævæ vitæ spe te ipsum laces & seducas; si ex hoc momento ad bonam beatamque optendam mortem te non sedulo compares.

CAPVT XLVIII.

Discendum est benè mori, quia non nisi semel morimur.

SI juveni puellæ, quæ fistulam æneam nunquam vidit, diceretur: explodendum tibi est in hunc scopum: si tetigeris illam, Reginæ nomine ac dignitate donaberis; sin aberrare te contigerit, in ignem

ignem viva conijceris. Conceduntur tibi hebdomadae quatuor, ut explodendi aeternam rectè perdiscas; quod si tum aberraveris, non erit iterando locus.

Si hoc inquam ei diceretur: an non diligentissime omnem conatum adhiberet, ut illius artis peritiam assequeretur?

De te (ô homo) sententia lata est. Scopus aeternitatis tibi perendus est, mirandum è vita. *Statutum est hominibus semel mori,*

Mors finis est temporis, atque aeternitatis felicitis vel infelicitis exordium. Si benè moriaris, aeternis poteris in caelo gaudijs; sin malè, pœnis apud inferos cruciaberis nunquam terminandis; quippe non nisi semel mori licet, nihilque hoc iterandum relinquitur.

Nec erit quod in temporis angustia tuam artis benè moriendi imperitiam tanquam in causam, refundas: jam enim viginti, trigintà, quadragintà numerata aetatis annos.

Si omne illud tempus infructuosè consumpseris, hebdomadas quatuor, ut explodendi in scopum aeternitatis, atque benè beatèque moriendi arte erudiaris tibi nequaquam ausim polliceri: nam proximâ forte hebdomadâ, die crastina

horâ insequente cogêris subire mortem
à qua felix tua vel infelix pendet æter-
nitas.

Itaque hoc præfenti momento, quod
solum in potestate tuâ est, omnibus tui
animi tum corporis viribus eniti debes,
ut rectè explodere in æternitatis scopum,
atque ut benè beatèque mori perdiscas.

Dum tempus habemus, operemur bonum,
inquit S. Paulus Apostolus.

CAPVT XLIX.

*Semper paratos nos esse oportet ad benè
moriendum.*

Mors minimè mala est, sed nos
illam, perditè vivendo, malam
reddimus.

Mortem non magis, quam nos ipsos
timere debemus; hæc enim iniquitatibus
nostris deterior esse non valet.

Deus in singula momenta paratos nos
est: vult ad moriendum; boni itaque
singulis momentis finis necesse est, ne
mala unquam mors derepentè nos obruat.

Deus tanquam fur, improvysâ horâ,
de nocte venturus est. Maxima pars mor-
tuorum testari potest; tum e vitâ se esse
sublatos

sublatos. cum id minimè opinarentur

Si tibi opiparæ mensæ accumbenti diceretur: inter fercula, quæ nutriendæ recreandique corporis gratiâ apponentur, unum erit veneno illitum: omnes omnino dapes existimares lethiferas, nullamque attingere auderes.

Cuncti vitæ tuæ dies, tanquam lautissima fercula, ad reficiendam animam tuam, variarumque virtutum pijs exercitationibus roborandam, tibi sunt propositi; sed inter illos unus est dies veneno imbutus, unus est fatalis.

Omnes igitur vitæ tuæ dies suspectos habere, quotidieque ad mortem rectè comparatum te esse oportet.

Indignus est nomine Christiani, qui in eo statu vult vivere, in quo nollet mori, inquit S. Hieronymus.

O si quotidie, dum manè expergisceris, tibi persuaderes, diceresque: hic dies veneno erit infectus, hic dies erit fatalis; certum indubiatumque est, nullam omnino noxam admitturum te, certum item est, sedulo te elaboraturum, ut ad rectè moriendum te comparares, non secus ac faceret reus, de cuius hodierno mortis supplicio sententia est pronuntiata,

Omnes crede diem tibi diluxisse supremum.

CAPVT

CAPVT L.

*In morte graviter dolemus, quod non
melius vixerimus.*

OMnes beati esse cupiunt, sed de
animæ suæ salute pauci laborant.
quotusquisque enim pro illa consequenda
in bona opera incumbit?

Cetera omnia multò impensius cordi
habent, atque ideò uberrimis deplorandi
sunt lachrymis.

Quicquid à cœlo deflectit, viam ster-
nit ad inferos; & quicquid ab ultimo
fine abducit, ad æternum ducit interitum.

Instante mortis tempore alias concipi-
mus rerum terrenarum ideas, quàm
dum firmâ utebatur valetudine.

Multi, quando rectè valent, magno
habent in pretio honores, divitias, com-
moda, voluptates, humana solatia, cete-
raque sensuum oblectamenta, quæ, ubi
fatalis moriendi urget necessitas, res-
puunt, atque contemnunt, tumque ve-
hementer dolent, quòd tam insipienter
illa deperierint.

Vanitas vanitatum & omnia vanitas
præter amare Deum. *Cuncta fui, sed nihil*

G

mhi

*michi prodest, inquit septimius severus, cum
fatali lecto detineretur.*

Vtinam (ajebat etiam tum Philippus III
Hispaniarum Rex) *viginti illos annos
quibus regno praefui, relicto seculo, in eremum
translatus, Deo, meaque saluti impendissim.*

*Ioannes vero Aragonum Rex altum
suspirans hac ingeminabat verba: longè
melius vixissem si regale nunquam gestassem
sceptrum, sed agriculuram coluissem.*

*Hago Cardinalis, amicis sibi infufur-
tantibus, ingens illi solatium esse oportere,
quod purpuratorum Patrum numero
antè obitum fuisset adscriptus, respondit:
mittite has vanitates; profiteor enim, si
tam auspiciari iterato liceret, in cœnobio lep-
obitus, quàm cardinalitiâ indutus purpura,
vivere praoptarem.*

*Idem fuit Leonis XI, Pontificis jam jam
morientis sensus. Mihi quidem, inquit
bat, clavis cœli data fuere, sed longè melius
nunc mecum ageretur, si Monasterij alicuius
claves tenuissem.*

*Nullum est in morte sincerum animi
solatium, nisi in pio fidelique cultu, Deo
constanter exhibito.*

*Quod tum factum vellemus, id nunc
agere nos oportet. Relinquendum est
modò, quod tum nos deseruisse optarem.*

Annua

Innumeri in confinio æternitatis positi, supinam suam in procuranda animæ salute socordiam amaris lachrymis detestati sunt.

Tu igitur fac sapias; omnia desere, priusquam ab omnibus deseraris. Nihil eo facilius est; nam velle sufficit,

Quodcumque sibi imperavit animus, obtinuit,
inquit Seneca.

CAPVT LI.

Boni instante morte letantur, contristantur mali.

Toties oblectasti oculos rerum amœnarum aspectu, aures suavissimo musicæ permulisti concentu, delinivisti grato sapore palatum; toties te mundi vanitatibus immerfisti. Quid ex illis omnibus nunc tibi est reliquum? quo recesserunt omnes istæ sensuum illecebræ?
Transferunt omnia illa tanquam umbra.

Quod si tua te animi propensio eò te perducatur, ut res alias illecebrofas videas, audias, gustes, tangas; quid brevi post tempore inde adepturus es, nisi perpetuum conscientia remorsum?

Quid futurum est tibi ad terminum
G. 2 vita

vita redacto? quamvis ad id usque tempus omnibus honoribus ac voluptatibus affluxisses, instar somni cuncta evanescerint. Momento perpetrantur, quæ diu cruciant.

Extremo, quo morimur, temporis puncto, omnes omninò homines sunt inter se æquales, tam qui diuturno, quam qui brevi vixerunt tempore, & qui abundarunt opibus, & qui inopiâ fuere pressi, & qui in delicijs enutriti, & qui gravissimis conflictati fuerunt ærumnis, eò quòd tunc omnia præterierint, atque mortis præteritæ felicitatis, & calamitatis sensum prorsus ademerit: hoc solum inter illos tum est discrimen, quòd hi liquidissimo perfundantur gaudio, alij verò acerbissimo torqueantur mærore.

Dum *S. Paulus* centum & tredecim annos natus animam in solitudine exhalabat, nullo suarum austeritatum, tamque diuturnæ in ca commorationis sensu tangebatur. Sola animi lætitia, æternorumque bonorum præsentia, mirificâ illum suavitate demulcebat.

Si *Cain* ad hæc usque tempora vitam protraxisset, omnibusque mundi voluptatibus foret fructus, & hoc momento moretur; esset, ac si nunquam ijs fuisset fructus

nec
quã
mi
acer
pœn
tam
N
(a)
cau
aur
in p
nis
I
cer
ren
C
tiam

M
opt
Qu
C
ô r
ego
neg

neque modò quidquam haberet amplius, quam frater ejus *Abel*, qui à quinquies mille annis è vivis sublatus est: verùm acerbissimo dolore premeretur, eò quòd poenam sibi debitam auctam atque geminatam videret.

Non attendendum, inquit magnus *Guigo* (a) *Quid suavitatis habeant temporalia, verbi causa, vinea, pratium, domus spatiosa, ager, aurum, argentumque, laus ac cetera omnia, in presenti dum adsunt; sed quid amaritudinis generent in nobis, cum abeunt.*

Ingruente morte, sola vera est, sinceraque voluptas, voluptatibus omnibus renuntiasse. Hoc identidem animo versa.

Qui rectè semper vivet, ad præsentiam mortis nunquam expavescet.

CAPVT LII.

In quo sita sit bona mors.

Multi de morte perperam & præposterè judicant; mors, quam illi optimam censent, non rarò pessima est. Quoties audivimus aliquos dicentes?

O quàm feliciter iste ex hac vita decessit! ô mortem pretiosam! faxit Deus, ut & ego simili fato vitam concludam.

(a) *De tranquil.*

G 3

Ille

Ille verò, qui omnia novit, qui cœ-
dium scrutatur arcana, & falli nescit
forsitan asseverabit mortem istam etiam
atque etiam esse infelicem, hominem istum
miserabiliter obiisse; adeòque tu, si Deus
se exorari fuisset passus, miserum tuum
obitum aeternum esses deploraturus.

Non omnes, qui crucem manu tenent
ac manantibus ex oculis ubertim lac-
chrymis domi, in lecto, sine dolore &
reluctantiâ moriuntur, non omnes, qui
antè mortem pœnitentiæ clavibus peccata
subijciunt, transferuntur in cœlum: nam
exteriora illa pietatis signa interdum ab
animo longè dissentiunt, & contingit
non-nunquam aliquos sacrilegè confiteri:
sed Beati mortui, qui in Domino, id est, in
gratia, atque amore Dei moriuntur.

Rectè igitur beatèque mori, est in
Domino mori, sive divinâ donatum gratiâ
è vita demigrare.

Quamvis convulsionibus exagitatus, &
in rabiem actus, spumasque ore egerens,
atque oculis horribiliter contortis, manibus
pedibusque collisis, infeliciter expi-
rare videaris.

Licet catarrho derepentè oppressus,
glande trajectus tempora, vel à lupis in
sylvâ dilaceratus mortem oppeteres, con-
fessionem

fessionem etiam instituendi, vel sacra
 JESU, ac MARIÆ nomina pronun-
 tiandi facultate destitutus, dummodò in
 gratia Dei moriaris, rectè moreris ac
 aternùm beatus es.

Ex aduerso, licèt morereris diuturno
 morbo, magnâ animi moderatiõne, tole-
 rato, re omni familiari pauperibus erogatâ,
 decies mille Sacrificijs pro animæ tuæ salu-
 te ad aram offerri iussis, noxis in sacro tri-
 bunali declaratis, susceptis S. Eucharistiæ,
 & Extremæ-unctionis Sacramentis.

Licèt, inquam, corpore jejunijs vigilijs-
 que confecto, exhaustoque immanibus fla-
 gellis sanguine, è vivis excederes; si divi-
 nâ te orbatum gratiâ mors deprehenderit,
 aternùm periisti. *Mors peccatorum pessima*
 inquit Propheta Regius.

Peccatum igitur devita, adhære Deo,
 ejusque infinitæ misericordiæ te committe,
 & malam mortem non timebis. Nullum
 est malum nisi peccatum, nullum bonum,
 nisi Deus.

*Si ambulavero in medio umbra mortis, non
 timebo mala, quoniam tu mecum es.*

CAPVT LIII.

Præstat Sacrificia Missæ fieri antè, quàm post mortem.

Quòd Missæ Sacrificia post mortem peragi cures, bonum in primis est & laudabile; sed curare, ut antè obitum illa peragantur, longè id profectò melius atque laudabilius.

Illa, quæ antè mortem, dum æger decumbis, pro te fieri jubes, plurima tum animæ, tum corpori beneficia tibi possunt impetrare: valent, si quidem sis in statu gratiæ, omnes peccatorum tuorum pœnas expiare, nec non rectam tibi pandere in cœlum viam.

Satiùs est nunquam in ignes piaculares descendere, quàm illis paulatim educi; quemadmodum melius est, ædes tuas nunquam flammam concipere, quàm postmodum illam extinguere debere.

Si in statu mortiferæ noxæ verferis, sacrificia, quæ dum æger es, ad aram offeruntur, causa esse possunt salutis tuæ: fortè Deus per illa movebitur, ut infundat tibi supernaturales gratias, quibus adjutus veram sinceramque elicies de peccatis contritionem.

Quæ

Quæ verò offeruntur post obitum, gratiam, quæ facultatem suppeditet ad rectè moriendum, aut morbi molestias patienter ferendas, nec impetrabunt tibi, nec impetrare valebunt.

Illa etiam tibi nequaquam sunt profutura, si in statu mortiferi peccati è vita excefferis; nam *in inferno nulla est redemptio.*

Si in statu gratiæ mortem obieris, missæ Sacrificia, quæ ad animæ tuæ refrigerium impenduntur, possunt quidem te à pœnis peccatorum liberare; sed serò fortassis tibi proderunt, eò quòd seriùs, quàm par est, peragenda sint, idque propinquorum incuriâ, vel nimiâ cupiditate Sacerdotum, qui interdum plura missæ sacrificia admittunt, quàm ut brevi tempore illa offerri possint.

Quin imò, quod magis deplorandum, nunquam tibi proderunt, si aut avaritiâ aut oblivione omittantur. Procul ab oculis, procul à corde.

Cuncta hæc pericula evadere possumus, si dum in vivis adhuc versamur, sacrificia missæ pro animæ nostræ salute peragi curemus, præsertim cum jam morbo corripimur.

Præstat opes suas antè obitum erogare

in res pias, quàm testamento illas post obitum dispartiri.

Quidquid in morte relinquimus, inuiti relinquimus; velimus nolimus, relinquendum est.

CAPVT LIV.

De extremâ Vnctione.

EXtrema unctio Sacramentum est à Christo institutum, & per *S. Iacobum* Apostolum promulgatum. Dum adjunctam habet attritionem, si quis contritionem perfectam elicere, aut peccata confiteri nequiverit, condonat omnes mortiferarum noxarum culpas, quantumvis licet magnas & numerosas.

Multi sempiternis cruciantur pœnis, qui ineffabilibus jam fruerentur in cœlo gaudijs, si extremâ Vnctione præmuniti ex hac vita decessissent.

Confert igitur gratiam sanctificantem, vel eam adauget, animam mundat, *Peccatorumque reliquias abstergit*, id est, pravas inclinationes, Spiritus teporem, nec non pœnas, quæ pro noxis commissis nobis erant persolvendæ; plus minusve pro magnitudine vel exiguitate internæ nostræ dispositionis.

Non pauci extremæ-unctionis favore rectâ transeunt in cœlum, aut modico tempore in flammis piacularibus detinentur, qui alioquin diuturnis ibidem fuissent torquendi supplicijs.

Egro etiam, si quidem saluti expedit, corporis restituit valetudinem. Hæc est Theologorum sententia. Rectè tamen addit *Divus Thomas*, dummodò non sit impedimentum ex parte suscipientis, cujusmodi esse posset, quòd Sacramenti hujus receptionem ad extremum differat, quando jam viribus destitutus, & à medicis depositus est.

Nonnulli interim, si quando de extremâ unctione suscipiendâ commonentur. Ajunt, necessitatem necdum premere; mortem enim propediem subsequaturam arbitrantur. Vanus profectò hic est merus, & stulta persuasio, nec non perniciosissima Dæmonis fallacia.

Non pauci, postquam Sacro Oleo sunt muniti, pristinam consequuntur sanitatem, uti quotidianâ docemur experienciâ. Multò plures moriuntur, quia diutius quàm par est, eo scuto muniri recusant. Inungi nos oportet, quàmprimùm verosimile mortis periculum imminet; quod si fieret, quàm plurimi sanitati redderentur, fallacia

dæmonis evanesceret, horrorque, quo ab hoc Sacramento deterrentur, in amorem verteretur.

Citrâ necessitatem miraculum postulant, atque ad eum Deum tentant, quicumque cæleste hoc antidotum tum adhibent, cum in agone versantur, vel fractis viribus eidem sunt proximi. Hi profectò sese in discrimen adducunt evidentissimum, remedio tam salutari nunquam potiundi.

Vir probitatis famâ illustris, extremâ unctione neglectâ præ metu subsecuturæ propediè mortis (exigua fortassis, atque semi-deliberata Sacramenti hujus colludebat contemptio) post obitum jam terræ mandandus, suspirans, dixit: *Vae misero mihi, qui in centum annos ad piaculares flammæ condempnatus sum, eò quòd de Extrema unctione omnium horrorem conceperim, quâ si munitus fuisssem, jam pristinam recuperassem sanitatem: adeò enim hac mortem non accelerat, ut illam potiùs remoretur, aut longè depellat.* (a)

CAPVT LV.

Extremâ unctione nos muniri par est, dum sumus rationis compotes.

MEminisse oportet multum interesse Extremæ unctionis Sacramento nos muniri;

(a) *Nic. Dionysj. p. 2. gemina Pred. tr. 2. dest.*

muniri, dum mens etiamnum est integræ
 sic enim, præterquam quodd spes valetudi-
 nis recuperandæ magna nobis affulgeat,
 anima uberiori donatur gratiâ, magisque
 idonea redditur, ut omnes Sacramenti hu-
 jus effectus consequatur, perfectamque ex-
 citet contritionem, dum æger unâ cum
 Sacerdote corde vel voce submissâ dicit.

*Per istam Sanctam unctionem, & suavis-
 simam misericordiam indulgeat tibi Deus,
 quidquid deliquisti per visum, & sic rursus in
 Vnctione ceterorum sensuum.*

Extrema Vnctio instituta est, ut illius
 ope feliciter & sine mora evolemus in
 cœlum: hunc in finem ægro animos
 addit, ut alacriter se opponat conatibus
 demonum qui sub vitæ terminum con-
 tentiore studio elaborant, ut nos in æter-
 nam perniciem præcipites trahant.

Munit agrum contra horrorem mor-
 tis, desperationemque, quæ ex præteri-
 tis noxis interdum enasci solet, mentem
 illuminat, atque angores conscientiæ
 fedat.

Pellit tristitiam, quam infirmitas cor-
 poris gignere consuevit, suppeditat vires,
 quibus æger voluntatem suam ad divi-
 nam in omnibus conformet, morbique
 molestias atque ærumnas ad extremum
 usque

usque spiritum fortiter alacriterque ferat, variosque præstantissimarum virtutum actus facili negotio eliciat.

Denique (ut verbo complectar omnia) vitam concludit, & quasi supremam tribuit Christiani hominis perfectionem per merita pretiosissimi sanguinis Domini nostri JESU CHRISTI.

Hinc conficitur, imprudenter agere, & charitatis leges violare eos, qui metu, ne agrum contritent, aut lucro, commodove proprio seducti, quoscunque de extrema Vnctione sermones procul amandant, aliosque ejus receptionem agro suadere volentes loqui non sinunt; atque ita causa sunt, cur tam salutari remedio destitutus è vita decedat, vel illo muniatum tum, cum usum rationis amisit, quando dæmonem expugnandi, recteque agendi, ceterosque hujus Sacramenti effectus consequendi tempus effluxit.

Multum, ut liquet, hujus interest; Deus severam ab illis exiget rationem.

S. œcumenicum Concilium *Tridentinum* (a) damnat atque anathematizat eos omnes, qui Extremam Vnctionem à Christianis sine peccato contemni posse affirmant.

(a) *Can. 3.*

Non paucos, qui fuissent ad inferos precipitandi, hoc Sacramentum transtulit in Cœlum.

CAPVT LVI.

De Supremo iudicio.

OMnes nos manifestari oportet antè tribunal Christi, ut de bono, & malo, quod egerimus, iudicemur. Nihil illo certius; nulla de re *S. Scriptura* clariùs differit.

Tria sunt, quæ iudicium supremum faciunt perquam horribile, stricta reddenda ratio, summa ignominia, irrevocabilis æternæ damnationis sententia.

Nullum verbum nullum opus, nulla cogitatio, nullum vitæ momentum præteribit, nisi exactissimè discussum, ut pro eo vel merces tribuatur, vel pœna irrogetur.

Quid tibi erit animi, dum tot pravas cogitationes, tot nefaria opera, tot otiosa, atque impura verba, tantam temporis iacturam, totque gratias neglectas coram intueberis? Quis tibi tum erit sensus?

Accurata ratio, quàm de uno duntaxat die Deo redditurus es, te incredibili consternatione.

consternatione, atque confusione omnino replebit: quid igitur faciet tot dierum, tot annorum, totiusque vitæ severissima discussio?

Memini, scribit de seipso Religiosus quidam, Deum demonibus exprobraturum unicum horæ quadrantem, quem non velle impenderunt; quid igitur fiet de me, qui quot annis & centum & mille quadrantes infructuose elabi passus sum, si contingat Deum id etiam mihi exprobrare? totis artibus, inquit contremisco, dum hæc recogito.

Quid faciam, inquit Job, cum surrexerit ad iudicandum Deus? & cum quaesierit, quid respondebo illi?

Quid, obsecro, Iobo timendum erat? conscientia ei testificabatur, quod plurima opera charitatis, omnisque generis virtutes studiosè exercuisset. At, eheu! vergebatur perspicacem Dei oculum; metuebat, ne is in operibus suis aliquid, cuius ipse met erat inscius, reprehensione dignum inveniret.

Vae etiam laudabili vitæ hominum, si remota misericordiâ, discutias eam, exclamat S. Augustinus (a)

Si Iustus, inquit S. Petrus, *vix salvabitur, impius & peccator ubi parebunt?*

Pater Joannes Cardin Religiosus Societatis

(a) L. 9. confess. c. 31.

tatis JESU, singulari virtute præditus, jam morti proximus (cum ei diceretur, fore ut lene subiret judicium) flebili voce in hæc verba prorupit. *O duram sententiam reddere Deo rationem!*

Omne judicium effugere haudquaquam potes: hîc igitur te ipsum judica, & severe castiga, ne postmodum severe judicaris, & castigeris.

CAPVT LVII.

De confusione & pœna damnatorum in judicio.

OCuli Domini multò lucidiores sunt quàm solis radij: hi novissimo illo die tantâ nos luce perfundent, ut visurus sit unusquisque non solum publica nostra peccata, verùm etiam occulta, omnibus vestita circumstantijs, ubi, quando, quomodo, quibus medijs, & cum quibus commissa sint.

Damnati apud inferos remanere illo temporis spatio præoptarent; siquidem palam prodire erit intolerabile; latere verò nullo etiam modo poterunt.

Ad sinistram igitur, cheu! cum dæmonibus consistere debebunt, incredibile rubore coràm universo mundo suffundendi, deque illis verissimè affirmare licebit

licebit hæc S. Pauli Apostoli verba. *Quem fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis?*

Cogentur etiam intueri Deum iudicem suum gladio justitiæ armatum, ut ab eo æternis puniantur supplicijs. Quantus Pavor! quanta confusio! *Quo animo, ait S. Eucherius, Stabit desertor ante ducem suum? perditus ante prælium suum? quæ fronte misericordiam petet, primum de misericordia contemptu iudicandus?*

JESU CHRISTI effigies (a) nonnullos in hac vita, dum brachia misericordie etiamnum aperta sunt, truci vultu, & torvis oculis aspexit; quæ res trecentis viris, qui aderant, tantum incussit terrorem, ut in terram corruerint omnes, jacuerintque horis aliquot exanimis similes.

Quid aget non imago, sed vivus ipse **JESUS**? quo tremore concutiet impios, non jam è probrosâ cruce pendulus, sed in folio majestatis sedens, dum implacabili irâ & furore horribilia hæc vibrabit verba? *Discedite à me maledicti in ignem æternum.*

O quàm lugubre erit homini Deum videre, & perdere, & ante prælii sui perire conspectum! inquit iterum S. Eucherius.

(a) Raderus

Molestum

Molestum est nonnunquam, & peracribum, conspectu hominis vel ad breve tempus carere: quàm amarum, igitur erit à Dei infinitè pulchri, boni, amabilis, sapientis, atque perfecti, æternùm arceri conspectu?

Hoc tormentum, inquit S. Bernardus, cetera omnia gehennæ tormenta superabit.

*Satius esset, ait quoque S. Chryso-
stomus, infinita fulgura sustinere, quàm illam
mitem Christi faciem nos aversantem videre.*

CAPVT LVIII.

DE INFERNO.

Ignis fornacis vehementer licèt accensæ: ad ignem inferorum comparatus, non nisi ignis pius censerì debet.

Attamen si tibi diceretur, nisi dicto citiùs hoc illudue flagitium perpetres, aut ejusmodi virtutem exerceas, verbi causâ, nisi pauperi illi in extrema necessitate constituto mox stipem eroges, manus tua tribus quatuorve horis flammis aduretur: bonum, quod à te exigitur opus, mox præstares, quin imò & flagitium perpetrases, ut tam brevem effugeres poenam.

Intercâ

Interèa Deus tibi minatur, atque ait: *ô homo, quisquis es! ego te in flammâs detrudam nunquam extinguendas, nisi, quod præcepi, bonum perficias, nisi fugias, quod vetui malum: tu verò, neque bonum amplecteris, neque malum devitas, rides & jocularis, vitamque agis tam perversam, ac si nulla post hanc vitam subeunda tibi forent tormenta.*

Hunc tuum vivendi modum deplorat *S. Augustinus* hisce verbis (a) *Timent cruciatum temporalem, & non timent pœnas ignis æterni; timent modicum mori, & non timent æternum mori.*

Enimverò, vel rationis usu, vel fide destitutum esse te, manifestum indicium est. Vix enim fieri potest, ut benè quis credat, qui malè vivit.

Is verè credit, qui, quod credit, in actum deducit, & qui sic vivit, ut in virtutum exercitium toto pectore incumbat.

C A P V T L I X.

De panis Inferorum.

Inferorum ignis non modò corpus, verùm & animam urit.

(a) *Serm. 18. de verb.*

Quæcunque

Quæcunque *Decij, Maxcentij, Neronis, Diocletiani* invenere tormenta, ea omnia in illo igne patiuntur damnati.

Finge nullum apud inferos esse ignem, quo reprobi crucienter, sed æternum solummodò dentium dolorem; equidem omnibus divitijs, delicijs, atque honoribus libenter renuntiarent, ut eo liberarentur cruciatu.

Nemo mentis compos illecebrosis carnis voluptatibus frui, aut regni gubernationem, imo ne totius quidem orbis dominium admittere vellet eâ lege, ut viginti aut trigintâ prius annis in molli lecto, Rosis, Violis, alijsque herbis odoriferis consperso, immotus diù noctûque decumberet.

Attamen tu inter sulphureas tenebras, spissamque caliginem in lecto flammis, bufonibus atque colubris refertissimo æternum torqueri paratus es, ut aurum argentumque conquiras, ut ad honores, dignitatesque eveharis, ut brevi, sædâque carnis fruaris voluptate.

Dixeris quidquid lubet, amens es, nisi animum mytes, & cum *Demosthene* dicas: *ego tanti panitere non emo.*

Vix ad unum alterumve momentum perferre vales ignis scintillam in manus incidentem,

incidentem, imo ne pulicis quidem morsum; quomodo ergo, qui aded tener es, æterna tolerabis incendia? *Quis poterit, inquit Propheta Isaias (a) habitare de vobis cum igne devorante? Quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis?*

Alij, si lubet, infantiant; tu sapiens esto ac prudens, & præ omnibus cole ac æstima virtutem, & quasi à facie colubri fuge peccatum, ut æternas aliquando pœnas evadas.

C A P V T L X.

De alijs inferorum panis.

Tot fæda & gravè olentia post supremi judicij diem apud inferos erunt corpora, quot ibidem futuræ sunt animæ.

Non aliter illa, quam purulenta emplastra inter se cohærebunt, & hæc cum instar in vase se mutuo prement.

Fætor, qui ex illo damnatorum carcere emerget, erit intolerabilis. Corpus vel unicui ab inferis in terras adductum ad totius aëris corruptionem, omniumque piscium, avium, animantium, atque hominum interitum sufficeret, ait *S. Bonaventura. (b)*

(a) *Dieta salut, c. 39.*

Satius igitur est odoratui, ceterisque sensibus modò denegare, quidquid avidè, & contrà Dei leges æquissimas appetunt, quàm postmodùm horribilem illam perpetuò pati mephitim.

Modò & perpetuò immane quantum discrepant. Vox stultorum est: fruamur modò bonis, quæ sunt; vino pretioso, & urgentis nos impleamus, coronemus nos Rosis; genio, pravisque nostris propensionibus indulgeamus modò; cras enim moriemur, aut non nisi modico victuri sumus tempore.

At sapientum vox est, contristemur modò, ut postmodùm perpetuò lateamur; mundi vanitates deliciasque aspernemur modò, ut perpetuò postea suavissimis fruamur Cæli gaudijs; ploremus modò, ne brevi post tempore perpetuò plorare cogamur.

Damnatorum fletus tam erit copiosus, ut, si omnes vel unius damnati lachrymæ, quas totâ aternitate fundet, asservarentur & commiscerentur, mare quantumvis licet magnum essent confecturæ.

Satius igitur est, paucas hîc lachrymas fundere, quàm postmodùm apud inferos vastum lachrymarum oceanum. Satius est modò paululum dolere, quàm postea multum, & perpetuò.

Temporalia

Temporalia gaudia futurorum semina sunt dolorum inquit *Magnus Guigo.* (a)

Hoc alitè menti imprime, & scito adamantè te duriorè esse, si his considerationibus non commovearis, si fædis voluptatibus, alijsque vitijs immerfus hærerè pergas, aut nisi indefesso studio virtutem colere incipias.

C A P U T L X I.

De aternitate pœnarum apud inferos.

Nemo in hac vitâ crebras & graves perferre valet pœnas, easque diuturnas.

Apud inferos autem & plurimos & atrocissimos damnati perferunt cruciatus, non tantùm diù, sed aternùm duraturos.

Dives Epulo à mille sexcentis, & ampliùs annis tartareo inclusus specu luget, ingemiscit ac plorat; suis tamen tot ferventissimis suspirijs ne vel unam aquæ guttam sibi hætenùs potuit impetrare. Ne tantillum quidem, tanto temporis intervallo, inter tot gemitus & tot ærumnas, quàm misera isthæc & infelix est vivendi ratio? quàm luctuosa facies?

Mille sexcenti, & ampliùs sunt anni

(a) *De tranquill.* c. 4

quibus

quibus *Iudas* nefarius proditor cū igne habitat devorante.

Quinque annorum millia præteriēre, quibus arsit *Cainus*, & etiā nūm ardet, at eheu! necdum tormentorum finis; sed donec erit *Deus*, tam diū & *Dives epulo*, & *Iudas* & *Cainus*, ceterique damnati torquentur ardoribus sempiternis.

Æternitas finem nescit, semper incipit, semper nova est, nunquam decrescit.

Deme æternitati tot annos, quot in arboribus virent folia, quot in mari sunt guttæ, quot per aërem volitant atomi, necdum finem habebit æternitas.

Mons vertice Cælum contingens, post decies millies, & centies decies millies centena annorum millia, in alium aliquando transferretur locum, licet una dumtaxat avicula singulis centenis annis non nisi unicam auferret arenulam: attamen æternitas ne minimā quidem ex parte tum esset diminuta.

Quin imò licet altissimus iste mons centies millies eo modo transferretur, æternitas tum solummodò quasi inciperet, nihil de pœnarum acerbitate esset sublatum; ignis æquè foret intensus, fœtor æquè gravis, ploratus æquè lamentabilis ac primo damnationis die.

H

Hoc

Hoc illud est, quod inferorum poenas reddit intolerabiles, hoc damnatis acerbissimos excutit gemitus; hoc facit, ut gravissimè sibi ipsis succenseant, indignantur, frendeant, vultentque ferarum more, memores, se peccati mortiferi fûgâ, exiguæ, brevis, foedæque voluptatis repudiatione, tantos, tamque diuturnos evadere potuisse cruciatus.

Mæror ipsorum, ut liquet, perquam acerbus est, sed eheu! nimium serus, ac proinde infructuosus.

Illi igitur sapiunt, qui, dum tempus habent, bonis operibus sedulò se totos dedunt. Illi prudentes sunt, qui horribiles illas poenas effugiunt, dum in eorum est potestate.

Tu quoque, dum tempus suppetit, maturum cape consilium: nam perysse semel, æternum est.

CAPVT LXII.

D E C Æ L O.

Dictu facilius est, quid in Cælo non sit, quàm quid ibi sit. Nulla profus est in cælo corporis infirmitas, nulla famemes, nulla sitis, nullus æstus, nullum frigus,

gus, nulla molestia, nullus maror, nulla
adversitas.

*Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in
cor hominis ascendit, quæ preparavit Deus ijs,
qui diligunt illum.*

Licet ab orbe condito ad hunc usque
diem omnes omnium Martyrum pertu-
lisses cruciatus, divinæ faciei conspectus
non nisi ad momentum durans, universos
illos dolores, summo gaudio abunde
compensatos, prorsus mitigaret.

Infinita est in cælo felicitas, ineffabiles
deliciæ, interminata gloria.

Amatur ibi Deus sine mensurâ, conspi-
citur sine intermissione & saturitate, pos-
sidentur sine metu, ne unquam amitta-
tur.

Nemo jure conqueri potest, viam in
cælum arduam esse atque laboriosam;
nam, ut benè monet S. Augustinus,
Aeterna requies aeterno labore rectè emitur.

Cælum bonis operibus venale est: qua-
propter si in laborando, rectèque agendo
assiduam non ponas operam, sed contra
ad honores assequendos, ad opes, ad deli-
cias tibi comparandas studium omne at-
que industriam convertas, manifestè con-
ficitur te non credere, cælum aded pul-
chrum atque jucundum operosis & fide-
libus

libus Dei servis esse preparatum.

Quemadmodum recte conficeretur te non credere, immensum auri, argenti, que Thesaurum in horto tuo esse defossum, si de illo effodiendo nevitquam laborares.

Si considerentur animo, que promittuntur in celis, vilescunt omnia, que habentur in terra ait S. Gregorius. (a)

Mundi Doctrina est, pravis serviendum esse cupiditatibus, unumquemque extollere se ipsum debere, nihil à quopiam sufferendum, nemini cedendum, odia habendos inimicos.

Sed *Jesus Christus*, & orthodoxa fides, Cælum ingredi volentibus, planè contraria præscribunt dogmata: cui præbenda sunt aures? cuius adherendum consilio?

Nihil profectò rationi magis est consentaneum, quàm intellectum subijcere fidei ac *Jesus Christo*, qui nec fallere vult, nec falli potest: attamen credere non sufficit, vita ijs, quæ credimus, conformis sit, necesse est.

Quid prodest, inquit S. Petrus Damianus, si quis Catholice credat, & gentiliter vivat? Nam, ut S. Jacobus ait, *fides sine operibus mortua est.*

(a) Homil. 37.

CAPVT LXIII.

Opera bona etiam exigua in Cælo remunerantur.

Bonorum laborum gloriosus est fructus,
inquit, sapiens.

Minimum gratiæ glorięque donum,
quod vel ob minutissimum bonum opus
homini iusto impertit Deus, præponderat
universo orbi, licet tota terra in aurum,
omnes lapides in adamantes, totumque
mare in balsamum converteretur.

Quod si pro parvis operibus tantam
mercedem retribuatur Deus; magna atque
heroica longè abundantius haud dubiè
remunerabit.

Maximum itaque nobis adferimus dam-
num, si quando vel levissimam bene agen-
di occasionem præterire sinamus.

Si beati in Cælo dolere possent, tristi-
tiam exanimarentur, quod, cum in vivis dege-
rent, nonnullas exhibendæ virtutis occa-
siones elabi siverint, eumque sibi com-
parare neglexerint gloriæ gradum; quem
innumeros Sanctos modò vident feliciter
adeptos; quia cujuscunque occasionis,
minutissimis etiam operibus Dei causam
prestandis opportunam, accuratam habuere
rationem.

Cælum vel momento lucrari possumus non nisi unicâ opus est divinæ gratiæ cooperatione.

Incredibilem igitur faciunt progressum, atque ingentis lætitiæ causam habent, qui cunctos vitæ suæ dies, hebdomadas, menses & annos in divino cultu, variarumque virtutum exercitatione transigunt.

Hoc si rectè novisses, maturèque perpendisses, ad hanc usque diem non tanta tibi fuisset rerum caducarum cura, neque tot bona neglexisses opera. linguam etiam, oculos, aures, voluntatem sæpius refrænasses, nec non fidem, spem, charitatem frequentius exercuisses.

Præstat nummorum pati penuriam, ceterarumque rerum, quæ nobis cum bestis sunt communes, quàm virtutum, quæ & perfectione & gloriâ Angelis nos reddunt æquales.

Frustrâ ad sublime fastigium gloriæ eritimus in cælis, si pravos nostros appetitus non viriliter coërceamus in terris.

Regnum Cælorum, inquit Christus, patitur & violentis rapitur, illud.

CAPVT LXIV.

De anima dignitate.

EX obvijs persæpè quærimus: quid novi? quid rerum geritur? quid boni spargit rumor? quanti venit frumentum? quo loco sunt res patriæ?

Sed nunquam aut certè raro, ex nobis ipsis quærimus, quæ agitur cum anima mea? quanti hæc valet? quo in statu mea versatur conscientia? quo loco salutis meæ est cura?

Laborare, ut patria facta tecta conseruetur, perquam laudabile est; sed sollicitum esse, ut anima ab æterno vindicetur interitum, multò esse laudabilius, quis neget?

Quapropter disce, ô homo! quanti anima tua valeat. Deum valet; quia id ipsum valet, quo constat pretio: neque verò minori constitit, quam vitâ & pretiosissimo sanguine Domini nostri Jesu Christi: tanto lytro Deus animam tuam redemit. *Non corruptibilibus auro vel argento redempti estis, sed pretioso sanguine quasi agni immaculati Christi ait S. Petrus.*

Plus ergo anima tua valet, quam omne id, quod Deus non est; pluris æstimanda

est quàm omnes Margaritæ, deliciae ac voluptates, quàm omnis Regum honor & gloria. *Empti estis*, inquit S. Paulus *pretio magno*.

Iniquissimè igitur ageres, si animam tuam ad eò caram brevi fœdâque voluptate, aliâve re futili & caducâ divenderes, quemadmodum ab æquitate graviter aberrasse censereris, si pregrandem adamantem multis florenorum millibus constantem, obolo, vel aciculâ commutares. Meritò igitur exclamat S. Augustinus.

Postquam intellexi animam meam pretioso Christi Sanguine esse redemptam, nolui illam amplius exponere venalem.

Ille mercator habetur prudens, qui justum mercibus pretium ponit.

CAPVT LXV.

Anima sollicitè conservanda est.

Anima tua ad te non pertinet, pertinet ad Deum, qui illam de nihilo creavit, infinitoque emit pretio: apud te tantummodò hospitatur. *Nobilem hospitem habes, ô caro!* exclamat S. Bernardus. (a) *nobilem valde, da honorem hospiti tanto.*

Hunc

(a) Serm. 6. de adv.

Hunc dehonestare sine sacrilegio nequaquam potes; tuæ enim dumtaxat fidei & tutelæ anima tua commissa est, æternæ damnationis indictâ poenâ, si illam non cautè custodieris.

Infelix profectò es, si pretiosum illud depositum amittas, præstaret enimverò te nunquam fuisse natum.

Si quis sub cruce consistens, omnemque *Christi* sanguinem è sacratissimis vulneribus profluentem in unum congerens, eum tibi in vitreo Calice asservandum tradidisset eâ lege, ut per præcipuas urbis plateas more supplicantis illum circumferres, perspicuum est, summâ cum attentione, & circumspectione te incessurum.

Interim concredita tibi est anima, pro qua redimenda, æterna Sapientia, mercator non insipiens, omnem illum pretiosissimum Sanguinem liberalissimè profudit; & hunc inestimabilem thesaurum quotidie circumferre te oportet in vase fictili, in fragili corpore, longè frequentioribus exposito periculis, quàm fragile vitrum.

Demens igitur es, si posthac minori sollicitudine & circumspectione animam tuam, quàm *Jesu Christi* Sanguinem, vitreo contentum Calice, conserves.

Si modò animæ illam, quàm indies cor-

pori, impenderes curam; sublimis Seraphini Gloria meritis tuis esset impar.

Merito poscit studia Majora pars melior.
Inquit S. Eucherius. (a)

CAPUT LXVI.

Multi animam suam parvi faciunt.

Sic comparatos nos esse oportet, ut & domos, & agrös, quin & ipsam vitam non gravatè perdamus, animæ non solum conservandæ, verùm etiam perficiendæ gratiâ.

Sed eheu! planè contrarium contingit: multi enim mentiuntur, & fallunt, ac ne pejerare quidem reformidant, animamque suam sic dæmoni mancipant, ut paucillum lucrì sibi conquirant.

Paucos reperire est, qui curæ atque operæ, quam indies corpori impendunt, vel decimam partem dent animæ, Laborant in seram vesperam, ut ditescant; sed vix horam inveniunt ad animam suam virtutibus condecorandam atque ditandam. ô quàm graviter hanc suam segnitiam sub mortem deplorabunt!

Miserum me! (lamentabili voce clamabat

(a) *De ver. Sapien.*

mabat olim quidam viro primario à se-
cretis) consumpsi, exarandis in obsequium
Domini mei litteris, innumera ferè char-
tæ folia, & dimidium necdum impendi
bonæ sinceræque conscribendæ cor-
fessionis. (a)

Plurimi vehementer contristantur,
dum ægritudo corpus incessit, atque ilicò
intempestâ etiam nocte medicum accer-
siri jubent, licet non semper reddere
sanitatem valeat; si verò anima morti-
ferâ noxâ lædatur, atque tabescat, non
ita se affligunt, quin imò ne pedem qui-
dem movent, ut aliquem conscientiæ
moderatores adeant, à quo (si ejus ob-
temperarent consilio) certo certius divinæ
gratiæ essent restituendi; at dies, hebdo-
madas, & menses tam salutare remedium
differunt.

Interea, Ut rectè monet S. Eucharius
*Major ægritudo est, languere animam vitijs,
quam corpus morbis.*

Vinum quod bibunt, defæcatum esse
volunt, supellectilem splendidam, vestes
mundas ac nitidas; sed ut anima sancta
Deoque grata sit, vix ullum adhibent
studium.

Maculas vesti inhærentes protinus ab-
ster-

H 6

ster-

(a) Barry Philag.

stergunt ; de sordibus animæ vix, aut ne vix quidem solliciti.

Dixeris, quidquid lubet ; ineffabilis cæcitas est, magis de vestimentis, quam de animâ laborare.

Anima cæteris omnibus longè præferenda est. *Quid prodest homini, ait CHRISTUS Si mundum universum lucretur, anima verò sua detrimentum patiatur, aut quam dabit homo commutationem pro anima sua.*

Animâ perditâ, cuncta sunt perditâ. *Vbi salutis damnum est exclamat S. Eucherius, illic utique jam lucrum nullum est.*

CAPVT LXVII.

DE ZELO ANIMARVM.

S. *Theresiam* deficiebant verba, quibus suis inculcaret Zelum animarum. *Cor meum, inquiebat, scinditur, ubi tot animas video interire*

Si unquam conspexisses animæ pulchritudinem (dicebat aliquando conscientia suæ arbitro S. Catharina Senensis) pro certo habeo, mille mortes lubenter te aditurum, ut illam in calum perduceres.

Qui omnium salutem desiderat, eique procurandæ operam navat, suum in omnes

nes amorem non obscure demonstrat.

Præstat omnes diligere, quàm ab omnibus diligi; qui enim eo, quo par est, modo unumquemque diligit, salutem suam consequetur; non verò propterea salvus erit, quòd ab unoquoque diligatur.

Da mihi inquit S. Chrysostomus (a) *Unum aliquem, qui virtutis studio sese quotidianis jejunijs maceret, qui cubet in durâ humo, qui corpusculum flagris fatiget, atterat, & propè conficiat, quique in se parcus, in pauperes effusus & ferè prodigus omnia bona sua in eos effuderit, non tantum merebitur, quantum qui unicam animam ad amorem Dei excitaverit.*

Plus est animam vel unam Cælo transcribere, quàm montes transferre, & mortuos in vitam revocare.

Qui salutis, unius dumtaxat animæ, author est, majorem Deo parit gloriam quàm est illa, quàm universa cunctorum hominum bona opera hinc unquam ei attulerunt, atque allatura sunt.

Etenim omnium bonorum operum, quæ peracta sunt, & usque ad mundi conflagrationem peragentur, numerus iniri valet; at verò actus charitatis, laudis, adorationis, gratiarum actionis, quos vel una anima ope tuâ Cælo reddita, æternùm eliciet,

(a) De vera Sap.

eliciet, numerari nequaquam possunt; quia numero & fine carent.

Sic etiam, qui à sempiterno interitu animam vindicat, pluribus sceleribus, quam, quæ unquam hîc perpetrata fuerunt, & perpetranda sunt, obicem ponit; hæc enim omnia ad certum numerum redigi possunt.

Blasphemix verò, quas vel una anima per te ex averni ore, ac faucibus erepta, atque servata in Deum evomisset, omnem numerum excedunt; quia finem nesciunt.

Nullum, inquit S. Gregorius, omnipotenti Deo tale est Sacrificium, quam zelus animarum.

In salutem itaque animarum toto peccatore incumbere: divina enim gloria mirabiliter augetur, dum ovis perdita ad Christi ovile reducitur.

CAPVT LXVIII.

Quis modus animas lucrandi.

A Nimas lucrari possumus corporis afflictationibus hunc in finem susceptis,

S. Franciscus Xaverius corpus suum infligitis

fictis vulneribus cruentabat, ut obdura-
tum hominem nefarium ad poenitentiam
emolliret.

Poffumus item lucrum animarum facere
ægros in nofoconijs, captivos in carce-
ribus, egenos in privatis domibus vifitan-
do, ijsque eleëmofynâ fubveniando, &
falutaria impertiendo monita, ad exem-
plum *S. Ludovici Regis Gallix, S. Caroli
Borromæi, S. Francifci de Sales, S. Radegondis,
S. Elifabetha*, multorumque illuftrium
virorum ac matronarum, qui etiamnùm
Parifys hunc in finem indies conspirant
fuâque inter fe bona ac ftudia, ad ægro-
rum, atque egenorum folatium & falu-
tem, conferunt.

Dici non poteft, quantas in hominum
animos vires habeat munificentia.

Alius animas lucrandi modus eft, ino-
pes pueros, puellasque legendi fcribendi-
que arte imbuere, eosque bonorum mo-
rum, ac potiffimùm pietatis, virtutisque
præceptis erudire.

Hoc ipfum in varijs regionibus, & ur-
bibus perquàm laudabiliter præftant non
paucæ virgines, quæ caftitatis voto ob-
ftrictæ domi vel in cœnobijs Deo de-
ferviunt.

Verbis exprimi nequit, quanti interfic,
jam

jam inde à tenera ætate, pueros ad virtutem informare, eosque rectè confitendi, communicandique modum docere; quem enim semel assumpserint, nunquam deponent, eaque est causa tantæ circà hæc Sacramenta imperitiæ, inter multos pro vectæ ætatis quàm scæminas quàm viros, qui à primis annis non meliùs fuère edocti.

Facile est efficere, ut tenelli frutices in rectas arbores, excrescant.

Sinite parvulos aiebat CHRISTUS Discipulis plebem increpantibus, quod hos ad ipsum adducerent & nolite eos prohibere ad me venire, ac si dicere voluisset. Ingens hinc sperandus est fructus, aures præbent doctrinæ, quæ illis proponitur, ejusque ad normam vitam ac mores fingunt, proindèque apprimè sunt idonei, qui ducantur in cælum.

Neminem igitur horum parvulorum, quos Dei filius tanti fecit, despiciere vel negligere nobis licet. *Videte*, inquit *ne contemnatis unum ex his pusillis; quia Angeli eorum in cælis semper vident faciem Patris mei, qui in cælis est.*

Hujus aspectum sperare licebit & nobis, si vultus nostros animosque ab illis nunquam averterimus.

Omnes illi parvuli, quos pijs instructionibus

tionibus nostris æternæ subduxerimus damnationi, nobis è vitâ migrantibus læto & grato animo occurrent, futuri comites in cælum, quod Patri *Edmundo Augerio* Societatis *JESU* Religioso innumeri præstitere parvuli, quos olim doctrinâ Christianâ accuratè sollicitèque excoluerat.

Magni igitur æstima parvulorum animas, pro quibus unigenitus Dei filius pretiosum suum sanguinem profudit.

CAPVT LXIX.

Bonis exemplis lucratur animas.

Alphonsus *Rodrigues* Societatis *JESU* Religiosus janitoris officium tantâ obiit modestiâ, & morum compositione, ut quadragintâ circiter annorum spatio quadringentos studiorum alumnos ad Religiosum statum amplectendum permoverit.

Qui sincero animarum ardet zelo, varias libenter suffert molestias, seque non gravatè commodis privat, eo consilio, ut ne proximo peccandi præbeat occasionē.

Si esca, inquit S. Paulus Scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum.

atetnum, ne fratrem meum scandalizem; ac si diceret, ne unquam mihi ex probretur, causam exstitisse me sempiternæ ruine fratris mei, pro quo CHRISTUS mortuus est.

Hoc altè insideat animis vestris, ô Patres & Matres, qui vitam non ducitis Christianis moribus consentaneam; satius esset liberos vestros in lucem nunquam susceptos fuisse: non enim, nisi ut æternâ plectantur morte vitam illis dedisse videmini.

Malum exemplum longè plures destruit ad inferos, quàm bonum unquam adduxerit in cælum.

Si flebiles damnatorum voces in terrâ possent exaudiri, vix esset invenire, qui non suspirans ingeminarer. hic, vel hæc, damnationis meæ extitit causa.

Inimicos diligere jubemur; quid ergo animas, quæ nobis nihil mali unquam intulêre, in æternâ præcipitamus mortem? quid à JESU-CHRISTO sperandum nobis relinquitur; postquam ei suffurati sumus id, quod infinito redemit pretio.

Væ inquit, homini illi, per quem scandalum venit. Pro tantis reus, exclamat Salvianus, quantos secum traxerit in reatum.

CAPVT LXX.

Quo insuper modo animas lucrari possimus.

AD animarum lucrum non parùm conducit, per se, vel per eum, qui nobis à confessionibus est, aliosque probatæ vitæ homines distribuere libellos, quos censemus idoneos, ut aliorum animis Dei timorem infundant.

Plurimum hac ratione promeremur, omniumque fructuum, qui ubivis inde proveniunt, participes reddimur; idque tot annorum spatio, quot illi per manus vagantur: quemadmodum omnium malorum, quæ per impuros, hereticosve libros committuntur, esse rei, si ad illos dispendiendos operam nostram contulissetimus.

Hæc profectò veritas attentâ consideratione digna est. Multos obcecat avaritia: proprium emolumentum præ Dei gloriâ cordi habent.

Prodigi sunt, ut corpus exornent splendidis vestibus, quæ non nisi vanitate oculos perstringunt, & ad peccandum alluciant. tenacissimi autem sunt in allaborando, ut animæ pretiosissimo divinæ gratiæ indumento exornentur.   Ingen-

Ingentes faciunt sumptus, ut desiderijs suis obsequantur, ut lauta instruant convivivia ad luxum, magnificentiam, vanamque gloriam; sed nihil prorsus erogant in emolumentum animarum, quæ defectu salutaris alimenti languent, & contabescunt: atque ita eheu! ad Dei gloriam propagandam, toti intepescimus.

Paucis nummis multas lucrari possemus animas; sed hi reperiri nequeunt, ubi sæpè hæretici, alijque nefarij ingentem potuerunt corradere pecuniæ vim, ut repletos falsis pravisque dogmatibus libros, non sine plurimarum animarum pernicie, in vulgus spargerent: concipi non potest, quam gravis hac ratione universæ Ecclesiæ inuratur infamia.

Accedit, questû animarû nos facere posse, vicos urbesque percurfando, atque ignorantibus, qui ibidem degunt, docendo, quæ ad salutem sunt necessaria. Hunc in finem Apostoli mille inter pericula orbem peragrarunt; sed quis horum insistit vestigijs?

Multos quidem invenire est, qui in remotas oras diù noctûque veloci cursu contendunt, ut honorificum munus, amplumque aliquod lucrum adipiscantur, sed paucissimi sunt, qui in animarum emolumentum ejusmodi iter aggrediuntur.

Milites

Milites conscribuntur, exercitus constantur, bona oppignerantur, quin & ipsa vita in discrimen adducitur, expugnandæ alicujus urbis causâ, ut terreni cujusdam regis imperium stabiliatur, utque is summam rerum ibidem administret.

Verùm, ut Deus Rex Regum in regionibus, ubi ejus gloria pessum datur, & jugum ejus excutitur, innumeris animabus impetret, vix pedem movemus, aut nummum erogamus in alimentum Apostolicorum virorum, qui diù noctûque, per mille vitæ pericula, in sudore vultus, ibidem laborant.

Cadit asinus, inquit S. Bernardus, & invenit qui se sublevar; cadit anima, & non est qui manum apponat. Quid eheu! ô Christiani decidistis?

Nullus labor, nullus dolor, nullus sumptus nimius est, ut in Cælum transferatur anima, quam Dei Filius pretiosissimo suo sanguine in spem salutis asseruit.

CAPVT LXXI.

Orandum est, ut Dei nomen Sanctificetur.

Christus orandi præceptis nos erudiens, docet ante omnia ab æterno Patre postulandam ejus nominis Sanctificationem,

cationem, regni ejus adventum, & voluntatis ipsius in terrâ, sicut in Cælo, executionem; deinde Panem nostrum quotidianum.

In omnibus itaque, quæ ad corporis sustentationem pertinent, ad Deum recurrere nos oportet; sed primum & precipuum haudquaquam est negligendum. An non quotidie id contingit?

Missæ Sacrificia sæpenumerò peraguntur, frequentantur Templâ per novem dies, eleëmofynæ erogantur in pauperes: at nunquid in finem plerumque temporalem?

Preces fundimus, ut ardente febre liberemur; vota nuncupamus, ut lites optatum habeant eventum; peregrinationes ad pia loca instituimus, ut prole augeamur, aut ut fortunatum ineamus conjugium: totæ conveniunt urbes, & solemnes decernunt supplicationes, ut late grassanti pesti tandem succurratur.

Hæc equidem laudo & probo; nam in cunctis necessitatibus ad Deum confugere nos oportet; at quotusquisque est, qui cibose abstinet, stipem largitur, rem Divinam offerri curat, ut nomen Dei Sanctificetur, ejusque regnum adveniat?

Filia charissima (inquirebat S. Theresia) *nequaquam huc convenistis, ut pro felici terre*

narum rerum successu precationibus insistatis.

O mi Deus (clamabat aliàs) dum laudem & gloriam, aurum atque argentum à te postulabimus, exorari te ne siveris; quod verò ad filij tui honorem attinet, cur attentas aures non praberis precibus illius, qui & opes, & famam & mille vitas lubens tibi immolaret? Enimverò Dei gloriam commodis proprijs anteferre se perspicuè demonstrabat.

Religiosi Societatis Jesu quot diebus quàm plurima Sacrificia Deo ad aram offerunt, non ut pro ijs temporalem accipiant compensationem (cavetur enim in eorum constitutionibus, ne quis oblatio stipendio Sacrum faciat) sed partim pro Indijs, & gentilium conversione, partim pro regionibus septentrionalibus, & hæreticorum reductione, partim pro animarum igne purgandarum solatio, partim pro benefactorum incolumitate & salute, ut hac ratione nomen Dei magis magisque ubique Sanctificetur.

Id ipsum & nobis faciendum incumbit; siquidem nil sat esse potest, ubi agitur de amplificanda Dei gloria, cujus vel minimum incrementum universo terrarum orbi præponderat.

Soli igitur Deo honor & gloria in secula seculorum. Amen.

CAPVT LXXII.

*Allaborandum, ut idonei operarij mittantur
in vineam Domini.*

NEquaquam sufficit preces fundere, Sacrificia missæ offerre, ut Sanctificetur nomen Dei, ejusque adveniat regnum; manus insuper operi admovenda, cunctaque adhibenda adminicula, quæ ad gloriam ejus propagandam conducunt.

Posteaquam Deum oraverimus, ut dignetur Ecclesiæ suæ donare Sacerdotes probitatis atque eruditionis laude præstantes, danda est opera, si in nostra sit potestate, ut Ecclesiastica munia, Episcopatus, Pastoratus, &c. dignissimis, maximeque idoneis viris conferantur, omni affinitatis, amicitia, emolumentum proprium, aliarumque humanarum rationum seposito affectu.

Quantum hæc res ad divinam gloriam augendam momenti habeat, nemo non videt.

Si huic rei sedulo invigilaretur, reperirentur etiam nunc viri eximij & vigilantissimi: enimvero exigua, quæ circa hanc rem habetur cura, satis deplorari non potest.

Conferuntur aliquandò pastores, cathedrę, sacra tribunalia unius dumtaxat epistolę commendatitię impulsu, nullã in mores, probitatem, eruditionem eorum, qui commendantur, factã disquisitione.

Hinc non rarò contingit, ut inter eos, qui curam habent animarum, inveniantur, qui munus suum negligunt, & subditos pravis exemplis offendunt, propriisque student commodis; & turpi lucro inhiant, neque Dei, sed suam gloriam querunt. *Ministri Christi sunt,* inquit S. Bernardus, *& serviunt Antichristo.*

Quanta inde proveniant mala, quanta animarum perniciës, non difficulter unusquisque assequetur. Præstitisset hujusmodi homines opificio addiscendo in juventute fuisse applicitos; sic censet S. Bernardus *bonum erat magis, federe aut mendicare.*

Dei Filius de hujusmodi agens Sacerdotibus in revelationibus S. Brigittę (a) merito exclamat; *Vae talibus, quod unquam nati fuerunt, ipsi enim profundius cadunt in infernum, quàm aliquis alius.*

Non solùm illi censendi sunt rei, qui, cum idonei non sint, Ecclesiastica tamen munia ambiunt; verùm & ij, qui ineptos

I

in-

(a) L. 4. c. 135.

indignosque ad illa promovent: est profectò, cur utrique horam mortis reformident; etenim horrendum illis imminet iudicium.

Deus ab ipsis reposcet eorum animas, quas in Cælum perducere potuissent, si munere suo rectè fuissent functi. Tot merentur tartareos ignes, quot animas perire sunt passi.

Dæmon, ut refert *Ludovicus de Saxonia*, accedens quemdam divini verbi præconem, etiamnum ignorantem, quid esset dicurus, cum tamen ad nonnullos Abbates verba cum facere oporteret, compulsus est à Deo hæc illi dicere. Hoc dixeris nec plura, *Princeps inferni, Ecclesie Principes salvere jubet: gratias illis agimus universi, quòd illorum incuriâ penè totus ad nos orbis confluat.*

Is erat fortè tum Ecclesie Præsidum lucuosus status, qui alijs temporibus, multò minùs nostris, talis (laus Deo) nequaquam est.

Vnuiquisque, qui, dum potest, non allaborat, ut boni & fideles operarij in Domini vineâ admittantur, manifestè ostendit, nullo se divinæ gloriæ tangi desiderio; eiusmodi enim ad Ecclesiasticorum officiorum gubernacula admoveere, efficacissimus

cissimus est modus, ut ubique Dei nomen
Sanctificetur, ejusque regnum adveniat.

CAPVT LXXIII.

*Eodem opere peccatoribus & Fidelium Defun-
ctorum animabus opitulari possumus.*

Bonum ac imprimis laudabile est, ab-
stinentiæ, vigilijs, orationibus se dare,
rem divinam ad aram offerre pro impetran-
da peccatorum conversione, præsertim
eorum, qui per universum orbem in ago-
ne luctantur, non sine gravi æternæ dam-
nationis periculo; siquidem extremâ ur-
gente necessitate, extrema atque effica-
cissima sunt adhibenda remedia.

Sed longè melius est ac laudabilius,
ijsdem illis operibus etiam animas flam-
mis piacularibus detentas adjuvare; nam
hæc duo rectè fructuoseque semper con-
jungi queunt.

Cuilibet hominis justî bono operi vis
inest promerendi, satisfaciendi & impe-
trandi.

Operum nostrorum meritum, id est,
gratiæ, gloriæque incrementum in alios
derivare, Deo sic volente, neutiquam
valemus; id enim non fieret, nisi cum

detrimento per omnem aternitatem non reparando

Satisfactionis & impetrationis diversa est ratio: illam alijs impertiri, atque adeo pro aliorum possumus satisfacere peccatis; possumus etiam, ut nobis ipsis, ita & alijs quidpiam impetrare.

Satisfactio nostrorum bonorum operum fidelium defunctorum animabus, se ipsas iuvandi potestate destitutis, prodesse potest; attamen non prævaricatoribus, quamdiu in statu noxæ mortiferæ versantur. Vbi enim remanet culpa, illic non tollitur pæna.

Impetratio applicari valet peccantibus, qui omnem de se ipsis abjecere curam, quique interim ad inchoandam conversionem suam divino indigent auxilio, quò se reddunt indignos ob infelicissimum statum, in quò delitescunt.

Hoc igitur est ingeniosum amoris inventum, ut ex bonis nostris operibus nihil amittatur eorum, quæ & vivis prodesse possunt, & defunctis.

Illi ergò sapiunt, qui, dum cibo se abstinent, stipem erogant, aliamve bonam inchoant actionem, hanc ei præfigunt intentionem.

Mi Deus! tuâ causâ, tuique amore opus
istud

istud aggrediar, pro impetranda peccantium conversione, vel ut iste mihi probè notus tandem aliquandò ad frugem redeat, vel ut iste hæreticus orthodoxam fidem amplectatur, mihi que obtineam perfectam castitatem, obedientiam, animi demissionem, &c.

Operis hujus satisfactionem impertior animabus in igne purgatorio detentis, vel illi animæ, cui maximè sum obstrictus, &c.

Hoc longè præstat ? quemadmodum enim melius est eodem fune duobus naufragis opem ferre, quàm uni soli; ita longè consultissimùm est, eodem opere juvare & peccantes, & defunctorum animas, quàm vel has solùm, vel solùm illos.

Hac viâ nunquam vel minima particula bonæ tuæ actionis peribit: merita tua insuper erunt multò copiosiora; quia proficiuntur à majori charitate, illâ scilicet, quæ & ad animas fidelium defunctorum, & ad prævaricatores etiam se extendit.

Zelus animarum universos complectitur & vivos & mortuos, quibus ex commiseratione succurrere, præter multa alia ingentia bona, felicem parit & longævam vitam: animæ enim ope nostrâ in Cælum

perductæ id à Deo sæpenumerò impetrant, ut hoc modo plura quotidie bona opera accumulemus, utque diù quâ vivis, quâ defunctis simus auxilio.

Si amas te, proximum dilige, inquit S. Eucherius (a) quia nihil magis commodis tuis dabis, quàm quod contuleris alienis.

CAPVT LXXIV.

DE PERFECTIO NE.

Magnæ felicitatis est in eo statu vivere, in quo nonnumquam una alterâve suppetit hora, ut de Deo, deque animæ nostræ salute accuratiùs cogitemus.

Si gratiæ, quas modò tibi imperit Deus, concederentur damnatis, tanto fervore illum hi diligerent, ut omnibus se peccatis, & peccatorum panis essent exempturi. Gentes etiam immanitate barbaræ vitium unum aliquod quotidie extirparent, assiduûque in fervore caperent incrementum, atque in virtutum studio mirabiliter proficerent, nec non ad summam pervenirent Sanctitatem, si tempus, Dei cognitio, crebræque mentis illuminationes, aliavè adminicula illis suppeditarentur, quæ à Divinâ manu tam

(a) *De verâ Sapientiâ.*

liberaliter modò tibi donantur.

Tu interim tam exiguum in virtute facis progressum, tam languidè vivis, nunquam domi habitas: *tibi est Thesaurus tuus ibi est & cor tuum*; rebus caducis assidue immersus jaces; vigesimus jam fortè labitur annus, ex quò Deus aliqua abste requirit, quæ necdum executus es. Adeò diù versari in Schola virtutis, & nullum cælestis scientiæ referre fructum, nonne res planè inusitata, & probrosa est?

Ecqua filia palam prodire non erubescat, si, postquam per sex septemve annos peritissimæ magistræ Scholam frequentavit, se videat æque ignaram acu pingendi, aliudve manuale opus exercendi, ac erat primo die, quo ad artem illam addiscendam manum admoventer.

Te autem, gestatâ per viginti aut triginta annos Religiosâ veste, non pudet prodire tam imperitum, atque omnium virtutum inopem, in earumque exercitio tam languidum & imperfectum, quàm primo eras die, quo profanum vestitum exuisti? Quin imò forsitan tùm eras, magis probus quàm sis modò. Dixeris quidquid lubuerit, nullus umquam neque coràm Deo, neque coràm hominibus tibi erit excusationi locus.

Vita cunctorum fidelium, eorum præfertim, qui divino cultui se manciparunt, continuus est in virtute progressus, ut ad sublimem in cælo tandem aliquando gloriam perveniant.

Longa atque ardua ad virtutem est via, festinato igitur opus est, adhibendusque nobis est modus, quem adhibuit S. *Carolus Borromæus*, qui cum à teneris annis molliter esset educatus, quædam sibi paulatim subtrahere, seseque vincere in parvis constituit, ad majores, durioresque corporis afflictationes, difficilioreque virtutum exercitationes sic quotidie conatens. Nunquam à laboribus cessare visus est: assererat enim, propriam esse magni invictique animi viro, plura semper ac majora aggredi, magisque indies ac magis virtutibus animam exornare, ut si longo etiamnum à perfectione distaret intervallo.

Nunquam justus arbitratur se comprehensisse (ait S. Bernardus) (a) nunquam dicit satis est; sed semper esurit sititque justitiam, ita ut, si semper viveret, semper quantum in se est, justior esse contenderet, semper de bono in melius proficere totis viribus conaretur.

Hinc nequaquam dissimilis est ijs, qui thesaurum effodiunt, quasi effodientes the-

(a) Ep. ad Car.

aurum

aurum: inquit *Iob*. Qui thesaurum effodit, tantò impensius laborat, quantò propius ad illum accesserit.

Sic qui seridè ac strenuè ad perfectionem contendit, quò cælesti thesauro fit propior, eò evadit ferventior, ut soli Deo placeat, omniàque ritè peragat, quæ officij ratio ab eo postulat. Hi enim verò sunt illi, de quibus *S. Paulus Apostolus*. *Spiritu ferventes*.

PROSECUTIO.

Purimi sunt, qui postquam modestiorem induerunt vestitum, aut religiosæ familiæ se manciparunt, magno cum fervore incipiunt; sed horum nonnulli, quorum me valdè miseret, paucis post annis, aut tyrocinio vix egressi, quasi defatigati omninò intepefcunt, suumque in omnibus (sibi folis studentes) commodum, honorem & oblectamenta aucupantur, nec non sensim & sine sensu orationis studium, ceterasque spiritus exercitationes negligunt.

Isti nequaquam sunt spiritu ferventes, sed languidi ac tepidi, habentque, cur graviter extimescant, eò quòd sub Sacra veste nihil solidæ virtutis habeant. Non vestium, sed morum immutatio verum efficit religiosum, ac virtutibus illustrem virum.

Progredere itaque in dies singulos ferventiùs, & cave in virtutis via unquam subsistas. Hac ratione conscientia tua ac tuis moderatoribus, Deoque fieris satis.

Quod si molesta tibi posthac videatur ejusmodi vita, si acerbum sit commodis, sensuumque deinceps carere oblectationibus, quibus languidè vivendo, hætenus es fructus, in mentem revoca mercedem maximam, quam post mortem, & quidem fortè propediem accepturus es in caelis.

Cogita, commoda, sensuumque oblectationes, quibus modò abundas, brevi tempore esse duratura; &, ut centum adhuc durarent annos, quid eorum te post mortem comitabitur? nihil omninò; cuncta quippe transierint: hoc unum es habiturus, quòd acrioribus in igne piaculari torquendus sis pennis; adeò ut forsàn tibi futurum fuisset multò conducibilius sub initium conversionis tuæ vità excedere, quando necdum eò deveneras, quòd nunc miser decidisti.

Cogita etiam gravem infamiam, ingens tedium, acerbissimos remorsus & angores, quibus appropinquante morte obruèris, si tum tibi conscius sis, te, ut inter tot proborum morum magistros, totque eximia bonorum operum exempla virtutibus

virtutibus animam condecorares, multò
 minorem adhibuisse conatum, quàm opi-
 fices, ut absolutam artis suæ peritiam
 adipiscantur.

Si tum quoque comperias, te, dum vita &
 vires suppetebant, de refranandis indo-
 mitis animi motibus, de fideli cultu Deo
 exhibendo, deque ejus propaganda gloria
 minùs fuisse sollicitum, quàm multi sint
 profani homines, quibus neque tam gra-
 vis est obligatio, neque tantùm temporis,
 neque tam crebra ad virtutem submini-
 strantur præsidia.

Si benignissimus JESUS Judæis olim
 comminatus sit, venturũ aliquandò diem,
 quo Ninivitæ, alijsque à fide alieni eos
 arguent, quod in adorando colendoque
 vero Deo longè minùs fuerint ferventes,
 quàm illi in dijs fictis, faxeis, ligneisque
 simulacris honorandis ac venerandis.

Dubium non est, quin multi homines
 mundani te quoque condemnaturi sint,
 quando ante CHRISTI tribunal, ubi
 nihil remanebit occultum, perspicuè cer-
 nent, segniùs te servivisse Deo, eumque
 multò amasse minùs in Religiosâ solitu-
 dine, quàm illi in medio Babylonis, inter
 frequentes turbas, atque plurimas, gra-
 vissimasque occupationes.

Perpende insuper sub mortem tibi futurum longè acerbissimum, quando videbis eternum cariturum te summâ gloriâ, ineffabilibusque gaudijs, quibus, *Ignatius, Xaverius, Theresia*, alijque, jam perfruuntur in Cælis Sancti, eò quòd hîc in Terris tanto studio virtutem coluerint.

Accedit, si Religioso alicui cætui nomen dederis, te illi, cujus es membrum, turpissimam infamiae notam inurere; quippe profani, homines, notatis vitijs licet exiguis in quæ identidem & palàm prolaberis, viliorem de tua, ceterorumque sociorum vita concipiunt existimationem.

Quid? quòd Religiosæ familiæ, in qua degis, non leve afferas detrimentum; subindè enim pravis tuis exemplis causam præbes, cur idonei adolescentes, idoneæque Virgines vocationem suam, quam divina aspirantè gratia fovere cæperant, prorsus abijciant, & cur alij Religiosi, qui tecum commorantur, moribus tuis depravati à virtute degenerent. Hæc identidem mente revolve.

Ad extremum obversetur animo tuo injuria, quam moderatoribus tuis, ceterisque Sodalibus infers, eò quòd occupes locum aliorum, qui multò ferventiùs & exactiùs

exactius Deo fervirent. Insurgent illi, mihi crede, adversus te in supremi iudicii die, teque non sine tuo magno rubore accusabunt.

Cave igitur ullam quotidie proficiendi occasionem elabi finas; id si non caveris, satius tibi forsan fuisset, in mundo te etiamnum degere, quam amplexum fuisse Religiosum statum, ut in eò tam ignavam languidamque vitam transigeres; quemadmodum Judæ prodiori longè fuisset conducibilis, Apostolorum consortio nunquam fuisse adscriptum, quam ibidem tantocum probro sceleratè vixisse.

CAPVT LXXV.

*Studium perfectionis ceteris omnibus
anteponendum.*

Res est planè indigna, quod ceteros superare contendas in omnibus, præterquam in ijs, quæ ad animæ tuæ salutem pertinent.

An non ita se res habet? ægre patieris, te mercibus distrahendis, miscendis aptè sermonibus, ludendo, canendo, saltando alijs esse inferiorem; at quòd eleëmofynis erogandis, quòd frequentandis penitentia

penitentia & Eucharistia Sacramentis
aliisque bonis operibus præstandis tibi
ceteri antecellant, nihil omnino laboras.

Assequi studes artis tuæ peritiã omnibus
numeris absolutam, ceterisque Magistris
anteire cupis, eumque in finem diurnos
nocturnosque labores suscipis, sæpè tamen
eò, quò contendis, non pertingis.

Interim, si modò, ut animam virtu-
tibus decorares, tantum temporis dili-
gentiaque, cum gratijs tibi à Deo datis,
conjungeres, quantum indies infumis,
ut opes accumules, teque in hãc aut
illã scientiã eximium reddas, maximis
in cælo sanctis haud dubiè annumera-
reris. Hoc maturã mente revolue.

Cui multum datum est, multum quæretur
ab eo ait CHRISTUS servator noster, nec
non Salvianus (a) *inestimabile malum est,*
bonis à Deo datis non bene uti.

Deo debitam gloriam subtrahis, quo-
tiescunque officij partes languidè exequere-
ris; indignus enim, cui serviatur, aut
parcus ad opera nostra remuneranda esse
videtur, aut impotens.

Servus, qui in Domini sui conspectu
negligenter laborat, manifestè declarat,
illum à se parvi æstimari, & que exignam
aut nullam ab illo sperare mercedem.

(a) L. ad Eccl. cat. h.

Qui Deo magnoperè placere desiderat,
 minimos etiam levissimosque vitare na-
 vos eum oportet.

CAPVT LXXVI.

Tempor profectui in virtute obicem ponit.

NVlla, vel certè exigua virtutis ad-
 piscendæ tibi spes affulget, si abs-
 te diligentia & sollicitudo procul absint.
 Languor tuus causa est exigui in divino
 cultu progressus.

Animus tibi deest, ut impedimenta
 removeas, ut rolas inter spinas decerpas
 levemque perfringas molestiam. quam
 subires, si jucundo cuiusdam consortio,
 commodo, humane solatio te ipsum
 subduces.

Animus tibi deest, ut manus, pedes,
 linguam, aures, memoriam, intellectum,
 voluntatemque refranes. Quam superio-
 re anno, in perdomandis inordinatis appe-
 titibus sensisses difficultatem, ea modò
 evanuisse, nec nisi fructus inde percep-
 tus remaneret; maxima verò in Deum
 gloria, & copiosa in te merces redunda-
 ret: hinc vides, quantum pusillus & an-
 gustus animus tibi afferat detrimenti.

Mag-

Magnanimus est, qui præstat, quod Deus vult, & quia id vult, & eo, quo vult, modo, idque omni, quâ potest, exequitur perfectione, ac si totius mundi salus inde penderet.

Plurimi suis vitijs herent immerfi, plurimi sempiternis cruciantur pœnis, eò quòd magno illo, excelsoque animo fuerint destituti.

Si unum dumtaxat quot annis vitium extirparemus, brevi essemus perfecti; quod si etiam sub initium modicam vim nobis inferremus, cuncta postmodum viderentur facilia.

Nihil tam arduum, quod, divinâ gratiâ roborati, superare, non valemus.

Multi, quos novisti, aut qui eadem tecum utuntur domo, laudabiliter vivunt, seque ipsos assiduè subigere non desunt, noxasque vel levissimas studiosè devitant, non ignari, illis ipsis fœdas animæ maculas aspergi. Cur eos non æmularis? quid obstat, quominus & tu, qui nec ætate tam affectâ, nec viribus tam infirmis es, tantumdem præstes.

CAPVT LXXVII.

*Gratia, quâ perfecti evadere possumus,
à plurimis negligitur.*

Gratia, quâ nos ad perfectionem pro-
vehere valemus, nobis nequaquam
deest; sed plurimi desunt gratiæ, alteram-
que post alteram infructuosè perire si-
nunt, mediocri virtute contenti; ubi Deus
ad sublimem perfectionis gradum illos
perducere cupit.

Dicunt cum multis, ait Gerson, *Suf-
ficit mihi vita communis, nolo merita Apo-
stolorum, nolo volare per summa.*

*Hoc sibi sufficere existimant, inquit S. Gre-
gorius, quod pessimis antecedant.*

Quisquis sic loquitur, eoque est animo;
habet, quod metuat, ne tandem aliquan-
dò in grave prolabatur crimen; nam ut
rectè S. Augustinus (a) *Si dixeris sufficit,
perijisti.*

Deus gratias suas denegare solet ijs,
qui donis ejus abutuntur, & propriè vo-
luntatis impulsu identidem delinquant;
adèd ut Theologi Sanctique Patres doce-
ant, peccatum subsequens antecedentis
esse pœnam; proptereà quòd homo per-

(a) Ser. 15. de verb. Apost.

prius peccatum singulari Dei auxilio se reddat indignum, quo destitutus in alia nova labitur; quod nequiquam accidisset, si primum peccatum studiosè vitasset, aut exigua quædam bona opera, ad quæ à Deo excitabatur, exequi non neglexisset.

Huic veritati nihil prorsus opponi valet, quandoquidem ipse *Spiritus Sanctus* dicat: *qui spernit modica, paulatim decideret. & rursùm, quia tepidus es, incipiam te vomere ex ore meo.*

Multi non solum religiosi, verùm etiam alij, qui olim erant pietate conspicui, hac de causa turpiter ceciderunt, jamque in mundo, inter sempiterni integritus pericula, vitam agunt.

Maledictus, qui facit opus Domini fraudulentè; inquit Propheta Jeremias, vel ut alij legunt, negligentè.

Quis hæc considerans totis artibus non contremiscat? quis vel levissimas noxas summo studio non devitet? *Qui timet Deum, nihil negligit: inquit Sapiens.*

Neminem Deus deserit, qui sincerè et studet servire, aut nisi prius ab eo deseratur. Quò longius à te digressus fueris, eò propius ad Deum accedes. Age quod potes, poteris omnia; cuncta relinque, ut cuncta invenias.

CAPVT LXXVIII.

D E F I D E .

EA multorum etiam Christianorum est ignorantia, ut nesciant quid sit fides. Nunquid hoc deplorandum?

Quod fulgens gladius est puero, qui illum in vaginâ rubigine obduci sinit, hoc illis est fides; rarus admodum apud illos ejus est usus, vel ferè nullus; quò fit, ut vitam degant ignavam, multisque vitijs obnoxiam.

Fides inter virtutes Theologicas primum tenet locum. Fundamentum est, cui vita perfecta inniti debet.

Qui magna cum reverentia & attentione Deum precari desiderat; necesse est, ut is antea vivam eliciat fidem, quòd in Dei conspectu versetur, cum eo que fit collocuturus.

Qui pusillo abjectoque est animo, dum quid molestum à moderatoribus imperatur, is fidei actum exercere debet, quòd Deus, qui hoc illi mandat, infinite sit potens, eumque cum *S. Paulo* dicere oportet, *omnia possum in eo, qui me confortat.*

Qui se gravi mœrore, inopiâ, alijsque
arumnis

arumnis oppressum sentit, necesse est ut is firmâ fide sibi persuadeat, Deum infinitâ pollere providentiâ, prenoscere rerum eventus, atque scire cur hæc omnia permittrat, & cum *Davide* dicat: *Dominus regit me, nihil mihi deerit.*

Virtus, quæ per fidem in actum deducitur, nobiliore modo exercetur. Hac ratione Sancti magna ac stupenda patrarunt, *per fidem, ait S. Paulus Apostolus operantur sunt justitiam.*

Quis induci unquam posset, ut peccata sua præsertim probrosa Sacerdoti detegeret, nisi crederet illa fore condonanda?

Quis perpetuæ paupertatis, castitatis & obedientiæ voto se obstringere? quis assiduum sibi bellum indicere? peste infectis opem ferre, inimicos diligere, iisque beneficia præstare vellet? nisi certâ fide teneret, hujusmodi generosos homines placere Deo, amplissimamque in Cælis promereri mercedem?

Fides regula & norma nostrorum omnium operum esse debet: *sine fide impossibile est placere Deo, ait S. Paulus.* Non nisi una est fides, extrâ quàm nulla speranda est salus.

Felicitas tua non consistit in eo, quod homo sis, vel ingenio polleas; sic enim hæretici, atque impij, qui humanâ etiam naturâ

naturâ sunt præditi, essent æquè felices, & daemones, qui longissimè te scientiâ antecedunt, multò te essent feliciores.

Felicitas igitur tua in eo sita est, quòd homo sis Christianus atque Catholicus, non specie, aut nomine tenùs, sed reipsâ diversarum virtutum exercitatione conspicuus.

Neesse est, ut, quidquid ab Ecclesia Catholica credendum decernitur, aut firmâ fide teneamus, aut æternis torqueamur incendijs.

CAPVT LXXIX.

D E S P E.

Spem omnem in Deo semper habere repositam nos oportet, etiam inter durissimas persecutiones; sed potissimùm cum gravi corporis vel animi necessitate premimur, aut cum de nobis videtur jam conclamatum.

Quin imò licèt videremur usque adeò derelacti, ac si Deus torvo vultu nos intuens diceret: recede à me, non novi te, totus mihi displices, nimis enormia sunt, quæ patraisti, flagitia; nihil equidem de constantiâ, firmaque nostrâ fiduciâ foret
remit

remittendum, dicendumque cum job
nobis esset, *etiamsi occiderit me, in ipso sperabo.*

Qui ejusmodi spem habet, is Deum honorat, ejusque proinde sentiet auxilium. *Sperantem in Domino misericordia circumdabit.* ait David & rursus. *Beneplacitum est Domino super timentes eum, & in eis, qui sperant super misericordia ejus.*

Nescis quantas fiducia in Deum vires habeat, dicere solobat S. Ignatius Societatis JESU Fundator: hac spe fultus Societatem per omnes orbis partes feliciter propagavit.

S. Xaverius usque adeo spe erat armatus, ut difficillima quæque intrepidus aggrederetur, nihilque in ijs reformidaret, nisi vitium diffidentiae. Hac spe instructus totum Orientem peragravit, Christianique Doctrinam ubique terrarum promulgavit, plurimæque supra naturæ vires opera pertravit; adeo ut nihil invium foret summae ejus in Deum fiduciae.

David Dei ope nixus, stupendo modo ejus manum expertus est adjutricem, dum à Satire insequente undique cingeretur, nec ei esset effugio locus.

S. Carolus Borromæus ad Religiosam quædam domum in pristinum vigorem vindicanda

vindicandam se comparans, retinebatur ab amicis illi occlamitantibus, vitæ ejus strui insidias; at his ille nequaquam perterritus respondit. *An ergo Deus frustra in mundo est? equidem inceptum opus aggrediar: Dominus, cujus causam ago, me tuebitur; sin minus, mortem pro ipso lubens oppetam: Quâ in Deum fiducia planè singulari prodigiosè fuit servatus, quodque attentabat, ad felicem exitum perduxit.*

Verissimum itaque est, quod asserit Ecclesiasticus *Nullus speravit in Domino, & confusus est. Nullus inquit, ergo ne scelerrimus quidem, quemadmodum liquidò patet in Magdalena, in altero duorum latronum, in Augustino, plurimisque alijs, qui firmâ suâ spe, quam in Deo collocabant, omnium flagitiorum veniam sunt consecuti.*

PROSECUTIO.

Spes hominis voluntatem provocat, eamque quodammodò impellit, ut is omnis boni possessionem, atque ab omni malo liberationem à Deo præstoletur, non in ijs dumtaxat rebus, quæ ad hanc vitam, verùm & in illis, quæ ad futuram pertinent, fretus ac fidens infinitâ potentiâ, clementiâ, ac benignissimis ejus promissis. Jam verò quis est, qui de potentia, vel bonitate

bonitate Dei dubitare valeat? *Miserere omnium quia omnipotes*, ait Sapiens nec non S. Paulus: *Deus, qui dives est in misericordia, Deus totius consolationis.*

Est quoque benignus ille pater, qui filium prodigum revertentem, gaudio exultans amplectitur. Ipsemet peccatores à quibus contemptus est, prior quærit, eosque, ut ad se redeant, peramanter invitat. *Revertere, inquit, ad me, & ego suscipiam te, . . . & non avertam faciem meam . . . & non irascar in perpetuum: convertimini,* ait rursus, *ad me à vris vestris pessimis, & quare moriemini?*

Nullum igitur superesse potest dubium, quin Deus sincerè velit nos salvos fieri, quodque summæ nobis debet esse consolationi, ampliùs id vult, quàm nos ipsi, & plura salutis nostræ causâ præstitit, quàm nos unquam aut præstituri sumus, aut præstare poterimus, magisque homines diligit, quàm illi se ipsos.

Quòd si quis hoc etiamnùm in dubium revocare ausit, is summam ejus in assumendâ naturâ nostrâ demissionem, summos per totum vitæ spatium labores, opprobria, acerbissimosque cruciatus, nec non Sacramenti *Eucharistia* institutionem mente revolvat; Ad extremum sibi ob
oculos

oculos ponat hunc fidei articulum. *Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de Calis.*

Nulla mater, inquit *Taulerus*, tanto æstuat desiderio, ut prolem suam in flammis lapsam eripiat, quanto Deus, ut impium ad se revertentem suscipiat, juvetque, licet is millies de die qualiacunque scelera perpetrasset.

Deus à se neminem repellit, nisi eum, qui veniam desperat, neque in prævaricationem ullum animadvertit, nisi in eum, qui perditam suam vitam amare nunquam desinit. *Cor contritum & humiliatum Deus non despiciet*, inquit regius *Propheta David*.

Quid enim est peccatum, si cum divina misericordia conferatur? *aranearum non nisi tela est*, ait *S. Chrysostronus*, *quæ à vento dispergitur*; *stramen non nisi aridum est*, ait *Henricus Suso*, *quod ab igne consumitur*.

Bonitas Dei major est universorum hominum improbitate, si impius, inquit *Propheta Ezechias*, egerit penitentiam ab omnibus peccatis suis . . . . *omnium iniquitatum ejus, quas operatus est, licet arenas maris numero æquarent, non recordabor*. Hanc Deus pollicitationem inter ceteras nobis scripto tradidit.

Quis hæc audiens salutem suam desperet?

Cælum & terra priùs peribunt, quàm Deus datam violet fidem: nam ut *Sacra pagina* ajunt, *fidelis dominus in omnibus verbis suis, & Sanctus in omnibus operibus suis.* Et rursum, *est autem Deus verax, ac iterum, non est Deus, quasi homo ut mentiatur.*

Si quis homo, licèt nefariùs, tibi promitteret remissurum se mille florenos, quos illi debes, tradito in manus tuas hac de re Chirographo, an non illi fidem haberes, & securus tẽ somno dares?

Porro Deus, æterna veritas, peccatorum tuorum omnium veniam tibi spondit, quando te eorum pænitebit; neque unum dumtaxat, sed plura de hac re tibi dedit syngrapha; & etiamnùm cum Caino dicere audebis? *Major est iniquitas mea, quàm ut veniam merear.*

O *perverfitas!* exclamat *salvianus* (a) *homini ab homine creditur, & non creditur Deo: solus Deus est, de quo desperatur.*

Remissionem dari peccatorum fidei dogma est; qui autem de salute desperat, is peccatorum veniam obtineri posse pertinaciter negat; negat item Deo esse potestatem, vel voluntatem culpas condonandi: Quid indignius excogitari potest? *Judas*, inquit *S. Hieronymus*, *magis peccavit desperando, quàm Iesum tradendo in manus judæorum.*

(a) L. 2. ad Eccles.

Delinquentium desperatio peccatum adeo enorme est (aiebat Christus S. Catharinae Senensi) ut pra omnibus, qua unquam perpetrarunt, mihi displiceat, eò quòd misericordiam meam, universis sceleribus, qua in mundo commissa sunt, & adhuc committentur, infinite majorem, manifestè contemnant.

Jesus agro gravibus peccatis onusto, eaque Sacerdoti declarare pertinaciter reculanti, sua exhibens sanguinolenta vulnera, his cum mitissimis verbis est affatus, Hac omnia tuâ causâ perpeffus sum; nolo te condemnare, siquidem velis seriam de peccatis tuis agere penitentiam. Cùm verò ille benignissimis hisce verbis nequaquam moveretur, Jesus eductum è dextro latere copiosum sanguinem illi in faciem iniecit, adjunxitque, Hunc Sacrosanctum meum cruorem tecum feres, ut in die judicij universis hominibus palàm fiat, quòd misericordiam meam contempseris.

CAPVT LXXX.

DE CARITATE.

Ipsiùs naturæ instinctu omnes impellimur, ut amore prosequamur, quidquid non mediocre bonum in se continet: quì ergò fieri potest, ut non omninò rapiamus

mur in amorem Dei, qui cuncta in se uno bona complectitur?

Fac hominem reperiri, in quo & Sapientia *Salomonis* & mansuetudo *Davidis*, & *Jonatæ* fides, & *Joannis Baptistæ* Sanctitas reluceat, & quidquid præterea acceptum est atque amabile: fierine posset, ut illum odio persequerêris?

Deus verò cuncta hæc, & infinite plura, eâque modo perfectissimo possidet. Qui itaque contingit, ut eum nonnunquam odio habeamus, aut non nisi languidè diligamus? nonne hoc omnem captum superat?

Beneficijs etiam à natura inest vis quadam singularis ad hominum animos inflammandos in amorem eorum, à quibus illa acceperunt.

Quantùm itaque momenti habere debent beneficia nobis à Deo collata, ad eius dilectionem in cordibus nostris excitandam?

Si quis tibi fame propemodùm enectò frustum panis daret, aut tibi cæco visum, surdo auditum, muto loquelam, claudogressum, aut non nisi minimum tuum digitum fortuitò ablatum tibi restitueret, certum est, te in illius amorem exarsurum.

Quid

Quod si quispiam his affectus beneficijs ingratum se exhiberet, graviter illum incufares, atque inhumanum, omnique posthac favore diceres indignum.

Hæc si ità se habent; quid causæ est, cur deum ferventissimè non ames? ipse visum, auditum, loquelam, gressum, liberum arbitrium, sanitatem, vitam, & si quid aliud possides, tibi elargitus est, neque unum tantummodò, sed omnes certo ordine formavit digitos, in maximum tuum commodum.

Ejus est Sol, qui tibi atque universo mundo longè lateque collucet; ejus est aër, qui te refrigerat; ejus est ignis, qui te calefacit; domus, quas incolis; aquæ, quibus sitim restinguis; vestes, quibus te geris; cibi, quibus vesceris; ceteraque ad obsequium tuum condita, ab ipso ducunt originem. An id inficiari potes?

Si Catholicus sis, non verò hæreticus, aut Mahometanus, si pijs sis ortus parentibus, si Religioso cetui nomen dederis, ut ibidem salutis tuæ accuratiùs consulas, singulare Dei beneficium est.

Omnia pericula, quæ subterfugis, omnes tentationes, quas vincis, omnes piæ cogitationes, quæ tibi per diem suggeruntur, omnia bona opera quæ peragis, in-

gentia beneficia sunt, quæ à munifica Dei manu proficiscuntur.

Ipse còrpus & sanguinem unigeniti sui filij, si vis, quotidie tibi donat in Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento, & si quid eo dignius haberet, illud tibi lubens impertiret; nec his contentus præparavit tibi Cælum quovis deliciarum genere referatissimum, & necdum hæc omnia sufficiunt, ut in Dei amorem totus exardescas? Quis credat?

Si quis vel millesimam tantum partem beneficiorum, quæ Deus in te contulit, elargitus tibi fuisset, amore illius haud dubie æstuares; omnes penè sermones, cogitationesque ad ipsum referres, ejus frui conspectu, cum eo miscere colloquia, in maximis delicijs poneres; qui igitur fieri potest, ut Dei beneficia inferiori apud te sint loco?

Quando homo, non nisi terræ vermiculus, unum alterumue tibi præstat officium, totus es in eo redamando, in gratijs agendis, & in obsequijs vicissim deferendis; sed (pròh dolor!) ad tam crebros Dei favores, & tantos, & tam excellentes, & tam tibi necessarios, nequaquam expergisceris, omni que sensu cares, ipsaque glacie es frigidior; quin, quod deterius est,

est, ad ejus offensam nonnunquam his
 ipsis abuteris; & necdum te graviter in-
 culcas, omnique posthac favore indignum
 censens? ô ingratus animus!

Næ tu brutis animantibus à ratione ma-
 gis alienus es; ab his itaque ut magistris
 disce, quid Deo debeas, & te totum ru-
 bore suffusum exhibe.

Bestiæ quoque ferocissimæ nunquam ra-
 biem exactunt in eos, à quibus benefi-
 cium aliquod vel levissimum acceperunt;
 at contra illos diligunt. *Ille*, inquit S.
 Ambrosius, *Impertita alimonia servant me-
 moriam, tu non servas salutis accepta.* An
 non illud probrosum, planèque viupe-
 randum tibi videtur?

Quamobrem ad mentem saniozem redi,
 amor tuus in Deum majora indies capiat
 incrementa, ei, ceterisque omnibus, quæ
 S. Ecclesia credenda definit, fidem tribue,
 in eo spem tuam omnem colloca: Fides &
 spes in celo esse desinent, verùm amor,
 qui te hîc Deo conjungit, postmodùm
 futurus est stabilis & perfectus, & sempi-
 ternus.

CAPVT LXXXI.

Pauci sincerè Deum diligunt.

Videre licet plurimos, qui ingenio, ceterisque donis, quibus ornati sunt, multa & præclara præstare possent; sed nihil horum efficiunt, eò quòd labores & certamina subterfugiant, alios laborantes & certantes spectasse contenti.

Quid prodest multa scire, si pauca, aut vix ulla exequamur? quid iuvat perfecta notitia rerum, quæ ad Sanctimoniam adipiscendam conducunt, si manum operi admovere detretemus?

Qui nil arduum suâ causâ agere, vel pati vult, is se ipsum non amat; neque proprio studet bono, quisquis, ut potitur æterno, momentaneum, si ita loqui fas est, malum tolerare recusat: ubi pugna non est, illic victoria esse nequit.

Remissè Deum diligit, qui se ipsum intensè amat, atque omnia ad suum commodum inclinat: qui enim Deum diligere cupit, is seipsum oderit, necesse est.

Gaudeat oportet, dum morbis, doloribus, angoribus, aliisque molestiis affligitur, quemadmodum quis gauderet, si ejus
inimi-

inimicus, quem implacabili odio persequitur, huiusmodi calamitatibus foret obrutus.

Rarus admodum est, qui se ipsum odit; nam qui verè se odit, proprijs non studet commodis & lucris, sed in divinæ gloriæ amplificationem indefesso labore incumbit.

Quæstus rerum creatarum merum est nihil, attamen is cuncta perfringit, & ubivis, heu! nimium quantum dominatur.

Solius Dei, ejusque gloriæ habenda esset ratio; sed quotusquisque est, cujus animum hæc cogitatio subit? Amor proprius, fons omnis mali, latè grassatur, & penè in omnia se insinuat; atque utinam interdum ex parte non inficeret res vel Sanctissimas, vigilias, labores, afflictationes corporis, orationes, Sacrorum muniorum, nec non eleëmofynarum distributiones! utinam non etiam aliquando irreperet in suggestus, in sacra pœnitentiæ tribunalia, & in crebriorem mensæ Eucharisticæ frequentationem! atque ita fit, ut Dei gloria, quam unam spectare nos oportet, jam non priorem locum occupet, sed penè subsequatur.

Qui sincerè Deum amat, is vel ad agenda, vel ad omitenda etiam Sanctissima opera, se solo obedientiæ nuu regi

finit, atque omnia humana infrà se ducit.

Deus neminem unquam fallit, nec quemquam deserit, nisi priùs ab illo deseratur. Vult quoque, & solus debet ante omnia amari. Nunquid id rationi consonum? *Ratione plenissimum est*, inquit S. Eucherius (a) *Te illum in quo habeas omnia, amare pro omnibus.*

Cetera in Deo, & propter Deum amanda sunt. Infelix est amor, qui non in Deo, sed aut in hominibus, aut rebus perituris conquiescit.

Qui hominem amat, frendet, si quempiam alterum præ se diligi videat; qui verò rebus caducis immoderatè adhæret, irâ exardescit, atque invidiâ uritur, dum eas ab alio amari, & desiderari intelligit.

Solus Dei amor doloris & folicitudinis expers est: quisquis enim sincerè Deum diligit, is ceteros quoque homines à Deo diligi gaudet, utque hic vicissim ab ijs diligatur, vehementer exoptat.

Quisquis habet amorem Dei, is cuncta possidet; amor verò pravus bonos mores hâc in vitâ corrumpit, atque in alterâ horribiliter animam & corpus cruciat.

C A

(a) *De vera Sapientiâ.*

CAPVT LXXXII.

Labor, qui Dei causa non suscipitur, perditus est.

Bona opera præstare nequaquam sufficit, verùm necesse est, nos ea rectè exequi. Malum facilè se admiscet bono, in quod incumbimus.

Plurimi strenuè laborant, sed laboris mercedem nullam assequuntur, eò quòd eorum opera non nisi naturalia sint, quibus Cælum promereri nemo potest.

Quemadmodùm feris, ad gressum pedibus est opus, avibus ad volatum alis, ità homini opus est divinâ gratiâ, sine qua finem, ad quem conditus est, consequi nequaquàm potest: hoc fidei dogma est.

Vt homo, inquit *Divus Thomas* (a) quolibet bono suo opere vitam adipiscatur æternam, duæ illi gratiæ sunt omninò necessariæ; ac prima quid. m est gratia Sanctificans, quæ illum à peccatis expiat, filiumque dei efficit; altera verò est gratia actualis, quæ bona est cogitatio vel Sancta illuminatio intellectus, & pia affectio, vel Sancta motio voluntatis.

K 6

Has

(a) 1. 2 q. 109. Art. 9.

Has gratias *S. Spiritus* animabus nostris infundit, easque *Iesus Christus* perfectissimâ vitâ, acerbissimâque suâ morte nobis pro merito est.

Sed pauci earum habent rationem; innumeri verò in id unum toti incumbunt, ut se magnos faciant, & ad altiores provehant dignitates.

Magnus est, qui cuncta caduca despicit, ac pro nihilo habet, quique magno in Deum fertur amore. Aliud præter ipsum amare, damnosum est atque periculosum. *Minus domine amat te, qui aliquid amat præter te, quod non amat propter te, inquit S. Augustinus.*

Unicus dies ferventer Dei causâ transactus centum millibus dierum, quos explendis cupiditatibus tuis insumpsisti, longè præponderat. Tempus omne, quod amando Deo non impenditur, perditum est.

Finge, te in seram vesperam operi impigrè vacare, etiam in rebus, quæ per se bonæ sunt, quin imo te sudare aquam & sanguinem; si labores illos tuos ad Deum non referas, nihil agis. Dives & strenuus audies in ore hominum, sed eheu! coram Deo panper es & miserabilis.

Quid tibi nunc prodest pravus toties ob-

se-

secutum fuisse propensionibus? quid rem
quampiam fragilem deperiisse?

Demens es, si posthac extrà te pulchrum
quid videre, re delectabili frui, suavem
concentum audire, aut novum quid in-
telligere cupis, ubi intrà te deum habes,
in quo omnis pulchritudo, jucunditas, sua-
vitas, & semper aliquid novum ipsis etiam
beatis spiritibus est reperire. *Omnis mihi
copia, qua Deus meus non est, egestas est, ex-
clamat S. Augustinus. (a)*

Delectamenta, quæ à rebus creatis mag-
nâ diligentia undique conquiris, tandem
in amaros gemitus, animique angores de-
sinent. *Vis habere gaudium sempiternum,*
inquit S. Augustinus, *adhare illi, qui sem-
piternus est.*

Sola opera, quæ Dei amore impulsus
præstas, tibi sub vitæ finem incredibilem
afferent consolationem, spemque tuam mi-
rificè roborabunt.

Honores, comoda, voluptates, opes,
quibus modò abundas, ipsi quoque homi-
nes, quos inordinato amore prosequeris,
& quibus placendi studio interdum for-
tassis Deo displicuisti, te in morte dese-
rent, & verissimum esse comperies, quod
Propheta *Jeremias* vaticinatus est. (b) *Vo-
cavi amicos meos, & ipsi deceperunt me.*

(a) *L. 13. Conf. c. 8.* (b) *Thren. c. I.*

Celebris olim mercator (a) morti proximus sic suos domesticos fertur affatus. *Delectissimi mei obsecro vos, ut hisce morbi molestis me tot periculis pro vobis perfunctum eximatis; illis verò non sine copioso fletu respondentibus nullum superesse remedio locum, ingemiscens exclamavit.*

O inanes hominum curæ! ô quantum rebus terrenis inest vanitatis! En ego laboravi, & sudavi, vitamque, ne dicam, fortassis & animam oppigneravi, eamque in discrimen adduxi, ut vos ô carissima conjux, ac liberi mei! locupletarem; jam vero hanc refero gratiam, quod nusquam inveniam solatium, neque auxilium. O quantum melius saluti meæ consuluissem, si labores meos impendissem Deo, omneque tempus insumpsissem Religioso ejus cultui, conciliandisque mihi in Cælo amicis, quorum favorem extremâ necessitate pressus, opemque modo sentirem. O si ad breve tempus vitam producere, mihi esset integrum, longè aliter illam instituerem.

Tu, quisquis es, luctuoso infelicissimi hujus hominis exemplo fac sapias, reliquosque vitæ tuæ dies & annos piè, hilariterque transigas.

Sola est animi tui sensuumque perversa propensio, quæ dies noctesque te exagitat;

hanc

(a) A. Lapide in hunc locum.

hanc refræna, ut hîc perfectam vitam degas, & sempiternâ postmodum in Cælis pace fruaris.

Sensuum enim occasus, felicitatis exortus est.

CAPVT LXXXIII.

Deus solus quærendus est, ut quis fruatur animi pace.

IS ad perfectionem adipiscendam aptissimè comparatus est, qui internâ fruitur animi pace.

Hanc dæmon, quibuscunque machinis evertere studet, haud ignarus hominem animi pace destitutû in discrimen adduci divinæ quoque gratiæ amittendæ, nisi cautè sibi advigilet. Aqua turbida captandis piscibus aptissima est.

Causa, cur multi veram pacem nusquam inveniunt, hæc est, quòd illam ibi quærant, ubi non est, nec illic quærant, ubi est.

Maximâ semper frueris pace, si nec spes quidpiam, nec metuas; spes enim & metus sævissimi sunt tortores, qui animum conquiescere nunquam sinunt; neque unquam te turbabit aliorum de te parva

parua existimatio, si tibi ipsi prius vili videaris: idè enim nulli places, quòd tibi nimirum places.

Præter deum, nihil quere, ejus voluntati te totum subijce; solum time peccatum, ut perpetuâ in tranquillitate ætatem degas, & postmodum moriaris securus.

Semper itaque magna cum sollicitudine seruanda animi pax est, non solum inter prospera, verum & aduersa, interque ariditates, inter ipsos quoque nevos, & peccata, dum in hæc erimus prolapsi; inter qualescunque demum tentationes, ut ut vehementes illæ sint, ac crebræ.

Tentationes, quibus impetimur, electionis nostræ ad gloriam, signa sunt minimè obscura.

Demon non eos, qui sibi, sed qui Deo fideliter seruiunt, impugnare consuevit, in hoc non dissimilis canibus, qui non domesticos, sed alienos dumtaxat allatrant.

Cum Pater *Balthazar Alvarez* Societatis *Jesu* vir summâ virtute præditus varijs de salute angoribus premeretur, *S. Theresia* diuinitus edocta est, illum tum nemini mortalium sanctimoniâ esse secundum. Ingens sanè solatium, è tentationibus & lacerationibus dæmonis cognosci posse, nos esse de numero filiorum Dei.

Si quando in peccatum inciderimus, nunquam idcirco animum despondere nos oportebit, crebros lapsus nostros plus æquo exaggerando, nostramque in corrigendis vitijs socordiam nimium incusando.

Hæc eò dumtaxat vergunt, ut morbus ingravescat, animus deprimatur, nec non virtutis studium intepescat.

Animi inquietudo voluntatis robur minuit & quasi eneruat, & velut in quamdam emendationis desperationem nos præcipitat, intellectum obnubilat, iudicium pervertit, nec solum interiori, verum etiam exteriori homini plurimum officit, adeò ut reddatur ineptus, qui divinis illustrationibus imbuatur, quique cetera, quæ præ manibus habet, bene peragat. Nani ut rectè Tullius: *Conturbatus animus non est aptus ad exequendum munus suum.*

Qui culpam admisit, is animo imperterrito se ad Deum convertere debet, & fateri, millies amplius & gravius se fuisse lapsurum, nisi ejus gratiâ fuisset suffultus. Debet insuper elicto dolore, conceptoque emendationis proposito, veniam submissè precari.

Hoc unum cum sincerâ mortiferorum omnium peccatorum manifestatione exigat Deus, præterea nihil. Qui

Qui his ritè peractis adhuc anxie disquiri-
rit, an cuncta patefecerit, an sufficientem
habuerit dolorem, an omnium noxarum
veniam sit consecutus, is rem agit, quæ
Deo non potest non displicere.

Quidquid tollit animi pacem, vel à dæ-
mone, vel à depravata natura nostra pro-
ficiscitur, non autem à Deo; nam ut rectè
Propheta Regius, *Factus est in pace locus
ejus. Pro nullà re mundi turbari debet homo,*
inquit Gerardus Magnus.

Animi perturbatio ex immoderato sui
amore ducit originem. Si nil præter deum
quæreremus, perpetuâ pace & felicitate
frueremur; siquidem in ipso reperire est
quidquid optabiliter possideri potest. *Va
anima audaci, exclamat S. Augustinus (a)
Quæ speravit, si à te recessisset, se aliquid melius
habituram.*

Deus summa felicitas, reliqua mera
vanitas.

C A P V T L X X X I V .

*Deum amare, eique perfectè servire, est velle,
quod Deus vult.*

DEi gloria in eo consistit, quòd eius
voluntas fiat per res creatas, at po-
(a) L. 6. Conf. c. 16. cissi-

èssimum per eas, quæ libero arbitrio sunt præditæ.

Vnde fit, ut plus honoris in illum redundet ex unico amoris vel adorationis actu, quàm ex omni stellarum splendore, cælorum motibus, elementorum operationibus, atque aded, quàm ex ipsis, quadam ratione, obsequijs, quæ ab Angelis ac beatis ei deferuntur, eò quòd hos necessitas ad illa impellat, libertas verò hominibus, eiusmodi virtutum exercitationes, aut omittendi, aut producendi aut omninò contrarias eliciendi, tribuat potestatem. *Voluntariè sacrificabo tibi* inquit *David.*

Nunquam opera nostra quidquam merentur, nili divinæ voluntati sint conformia, aded ut cum *Davide* oves pascere, Deo sic volente, incredibili et gloriosius atque utilius sit, quàm eo nolente, cum *Saule* offerre victimas.

Minima & vilissima opera cum Dei voluntate conjuncta, mirum dictu, quantum resplendeant; maxima autem & præstantissima, si ejus voluntati repugnent, in despicatissima degenerant.

Gloriosa res est insigni scientiâ pollere, prolixis vacare precationibus, in afflictationibus corporis esse assiduum, laudabiliter

ter ad populum dicere, nec non cum proximo aptè versari; sed scientias sibi comparare, precari, cibo se abstinere, pro concione cum plausu dicere, comiter, & benignè cum alijs agere contra voluntatem Dei, nullo loco habendum est.

Ex aduerso omnis scientiæ esse ignarum, totos dies domi obsidere, ibidemque arenarum inire numerum, aut aquam de vase in vas iteratò transfundere, haud dubiè abjectissimum est; sed isthæc agere divinæ voluntatis impulsu, fructuosissimum est ac gloriosissimum.

Sanctissimus est is, non qui prolixis precibus insistit, aut crebris, & asperis cilicijs, alijsque duris afflictationibus corpus extenuat, sed qui Dei voluntati accuratissimè paret.

Temerè igitur agunt, qui ex consuetudine, vel naturæ instinctu scribunt, legunt, studijs vacant, domo exeunt, cum hominibus versantur, comedunt, bibunt, dormiunt, neque tamen acie mentis dispi-ciunt, utrùm cuncta hæc cum divino placito consentiant: nunquid hoc omni vituperatione dignum? Serius ocyùs conscientia illis improperabit; hac illave in re te ipsum, non verò Deum quæsiuisti: idcirco timendum est, ne is tibi dicat. Proripe te hinc, non novi te, mercedem recepisti. Ni-

Nihil in terris suavius est, quàm amare Deum, perfectumque ei exhibere cultum; reliqua non nisi vana sunt, & dolo plena, atque aded conjuncta cum manifesto salutis amittendæ periculo.

Is Deum amat, qui vult, quod vult Deus, quique propriæ voluntati prorsus renuntiat, aded ut, licet Deus ei copiam faceret, nunquam tamen domicilium, munus, aut quid hujusmodi pro arbitrato suo vellet eligere.

Deus optioni *S. Francisci Borgia* vitam *Eleonora* uxoris permiserat; ille autem, propriam veritus voluntatem, Deum obsecravit, ut de omnibus pro sua voluntate decernere dignaretur.

Jasvs S. Gertrudem sic olim fertur allocutus. *Affero tibi hac manu sanitatem, morbum alterâ, elige filia quod lubet; illa verò hunc favorem admittere detrectans, humi prostrata junctis manibus ita eum precabatur. Rogo te Domine, ne voluntatis mee ullam, tua verò solius habeas rationem. Tuum est mihi significare, quid tibi potissimum placeat.*

Responsum hoc aded CHRISTO fuit acceptum, ut illi dixerit. *Qui desiderat, ut ego frequenter in cor suum descendam, eum oportet clavem voluntatis suæ mihi tradere, nec illam unquam*

inquam repetere, quibus ex verbis S. Gertrudis tantum cepit fructum, ut exinde quotidie trecenties sexagies ter iteraverit brevem hanc preceationem: *Non mea voluntas fiat, o domine, sed tua.*

Docce me Domine facere voluntatem tuam, inquit David (a) haud ignarus, voluntatem nostram omnium malorum & vitiorum esse radicem.

PROSECUTIO.

Qui perfectus est, mundo mortuus est. *Mortui estis, et vita vestra est abscondita cum CHRISTO in Deo,* inquit S. Paulus ad quosdam perfectos scribens Christianos.

Quemadmodum mortui sensus omnibus expertes sunt, licet illis offerantur cunctae universorum Regum Coronae, aut quamvis eorum corpora in simeta abijciantur, aut membratim dissecentur; sic homo perfectus neque ob honores, & opes gaudio exilit, neque ob contemptum, & molestias, moerore deprimitur.

Finge illi obvenire durissima quavis, sensu caret, non in inferiori parte (quam Deus modò suavius, modò durius tractat ad majus meritorum incrementum) sed in superiori, seu in penetralibus animae, ubi in solo Deo conquiescit.

(a) *Psi.* 142.

Si qua ex re videat honorem in Deum redundare, gaudio gestit, quamvis sic omnium aliarum rerum fieret jactura. Nihil ipsum dolore afficit, nisi peccatum, & quidquid Deo displicet.

Is igitur Deum amat, rectèque colit, qui vult id, quod vult Deus, quique se exspoliât cunctis alijs desiderijs etiam Sanctissimis, *Verbi gratia*, habendi plura ad obtinendam perfectionem, auxilia.

Quidam volunt Sanctitatem adipisci magna eximiaque opera præstando; Deus autem non nisi per multas molestias vult illos educere.

Tota Gallia credebat Ludovicum Regem expugnatione terræ Sanctæ Sanctitatem assequi debere; sed illum Deus ad ejus culmen evexit, non per victorias illic reportatas, sed per carceres & dolores, quos ibidem patientissimè toleravit.

Alij comparare sibi Sanctitatem volunt eleëmōsynis erogandis, eumque in finem divitias appetunt; Deus verò illorum amantissimus, infinitâ suâ sapientiâ præcognoscens, opes illis esse obfuturas, per inopiam eos vult Sanctimoniâ donare.

O quot modò pauperes in cælo de ejusmodi salutis remedio gratias Deo agunt; quot autem divites apud inferos opes

exccran-

execrantur, quæ damnationis fuere causa

Opum possessio admodum dura est, graves secum adfert molestias, & plures occupationes, vehementesque tentationes: & tam unæ quam alteræ magnè nobis sunt impedimento; molestæ enim occupationes animum distrahunt; tentationes verò à divino cultu sæpenumerò nos abstrahunt, & ad peccatum impellunt.

Cui nihil est, quod amittat, is vivit securus. Quemadmodum optabilius est firmâ vii valetudine in vili angustoque tuguriolo, quàm in ampla & magnifica domo, atque in molli lecto agrum decumbere; sic & multò satius est, in paupertate vitam securam degere, quàm multos inter angores immensis abundare divitijs.

Sapientis est Deo se totum committere, rectius ipse novit, quàm nos, quid ad suam gloriam, nostramque salutem conducat.

Cruces à Deo submissas majori affectu exosculari, amplectique par est, quàm illas, quas nos ipsi quærimus: hæ namque non semper à Deo proficiuntur; amor proprius non rarè colludit, juvat videri, & gaudemus nos placere conscientie nostræ moderatoribus, alijsque, quibus has notas fieri oportet.

Amor

Amor sui innumeros detrusit ad inferos: facit hic, ne opera nostra recta sint: etenim ex nullo bono opere in Deum gloria redundat, nisi illud cum divina congruat voluntate.

Præstat non appetere, quod non habes, quàm habere, quod appetis. Qui vult, quod vult Deus, is habet omnia.

Deus unumquemque vult fieri salvum; quis hoc ausit diffiteri? attamen non omnes ad parem, aut cerè summum vocat perfectionis gradum.

Huic rei serio invigilare oportet eos, qui sacris tribunalibus præsumt; falli enim possunt, dum omnes suæ curæ commissos, quibus idem tempus, eademque suppetunt adminicula, ex propria animi propensione pari modo regunt, neque attentè considerant, quâ viâ Deus illos ducere decreverit. Vnde fit, ut eorum nonnulli in assidua inquietudine, atque angore, quasi extrà centrum positi, vitam degant, neque illic, ubi vult Deus, conquiescant.

Deus ab unoquoque eadem nequaquam requirit studia. Prolixæ preces, multa, ac frequens à cibis abstinencia, aliæve corporis afflictationes, quæ huic profunt, alteri quandòque non parùm obfunt.

Sincerus in Deum amor nihil vel supra, vel præter divinam voluntatem molitur, sed ex Dei placito cuncta peragit.

Sariùs est multòque securiùs viâ voraginibus refertâ per plurima æternæ salutis amittendæ pericula incedere, si Deus ita velit, & nobis sit comes; quàm contra ejus voluntatem, commodum facilemque tenere tramitem.

Semita etiam plana gravioris lapsus nonnunquàm fuit occasio; nemo autem labi, aut aberrare potest, qui Deum ducem nactus est; nam ut ait CHRISTVS servator noster, *Qui sequitur me, non ambulat in tenebris.*

CAPVT LXXXV.

De Dilectione inimicorum,

SIVE

Efficax ad eam adhortatio, scripta ad
Christianum amicum, utilis etiam
ijs, qui non gerunt inimicitias.

*Mice mi, paucis abhinc diebus
renuntiatum mihi, est enormem
tibi illatam esse injuriam, atque
ideo inimicitias te fovere, gra-
vemque spirare vindictam, &
omnem deinceps inimico tuo te velle denegare
amorem. Equidem, pro eo, quanti te facio,
magnâ tui commiseratione moveor, quod mi-
ser sis, sive corpus, sive animam spectes. Hinc
me impulit tui charitas, ut ponam tibi ob ocu-
los efficacia quadam argumenta, quibus, uti
confido, animus tuus exacerbatus mitigabi-
tur, & ad pacem incundam excitabitur,
atque inflammabitur.*

Primò itaque docebo te, quàm sit rationi
consonum inimicos suos diligere. Secundò
quàm utile. Tertio quàm facile. Quarto
quàm necessarium. Quintò, ut dilectio tua
digna sit merito, demonstrabo inimicos diligendos
esse propter Deum. Ad extremum, ubi con-
clusero, armabo te contra quasunque injurias,
quibus

quibus forsitan adhuc aliquando labentibus annis
afficiendus esses : verumtamen audi prius præ-
ceptum, quod & mihi & tibi, ceterisque mor-
talibus datum est.

Ego autem, inquit CHRISTUS (a) Dico
vobis, diligite inimicos vestros. Quasi di-
ceret, Præcepit vobis olim Deus, ut diligeretis
proximum : ego autem dico proximi nomine
intelligi inimicos quoque, nec solum dico & de-
claro; sed eadem auctoritate præcipio; ut dili-
gatis inimicos vestros; non quod velim ut dili-
gatis inimicitiam & malam voluntatem, quam
contra vos gerunt, sed ut propter inimici-
tiam, malamque voluntatem non desinat illi
homini, qui proximus vester est, bene velle.

Hoc est præceptum; quod nobis datum est
de diligendis inimicis nostris; intellige modo
quam rationi consonum, inimicos diligere.

§. I.

Rationi consonum est inimicos diligere.

HOc ipsum addiscere poteris ex his
quæ mox subjungam.

Primo multa sunt quæ inimicum tuum
amabilem reddunt. In eo est humana na-
tura, sunt & in eo non pauca, quæ na-
turalia, quæ supernaturalia bona, aliæque,
quæ indutriâ suâ acquisivit: cuncta hæc
faciunt illum amore dignum.

(a) Matth. 5.

Inficiari

Inficiari nequeo, in eo quoque esse pravam voluntatem, nec non inimicitias, quas contra te fovet; at majora profecto & plura in eo sunt bona, quàm hoc malum; illorumque Deus est auctor, hujus verò ipse homo; æquum igitur est, te propter id, quod minus est, non habere odio, quod majus est, tam multa scilicet bona, donave, quibus ornatus existit, plusque momenti apud te habere ea, que amoris, quàm quæ sunt odij causa.

Quemadmodum enim corporis infirmitas matris in filium amorem non imminuit, ita nec inimicitia minuire, aut extinguere debet amorem in proximum, qui CHRISTI membrum est non secus ac tu, quique antehac te dilexit, tibi que forsitan beneficia præstitit, & alia forte posthac præstiturus est. Si quidpiam odisse vis, odi ejus malitiam; eamque execrare, sed serva hominem incolumen, eumque amore prosequere.

Secundo dilectio inimicorum sic tibi præcipitur, ut ijs vicissim præcipiatur dilectio tua; commune etenim præceptum est & ad omnes omninò homines spectat. *Diligite, inquit CHRISTUS, inimicos vestros; & rursus. Dimittite.*

Deus, ut patet, non tibi soli præcepit,

ut tuis inimicis ignoscas, sed omnibus quoque alijs, quos injuriâ quondam affecisti, severissimè mandavit, ut tibi vicissim ignoscant. Jam verò quis non lubens uni alterive, ignoscat, ubi ceteri omnes, injurias sibi ipsis illatas ei condonare tenentur? Cum igitur inimicus tuus amorem, atque injuriarum condonationem tibi debeat, rationi planè consentaneum est, & illum à te diligere, injuriasque tibi illatas illi condonari.

Tertio. Fac inimicum tuum inurendo tibi contumeliam, enormem perpetrasse noxam, jam illius fortè seridè eum poenituit, adeoque est in amore apud Deum; tu verò, qui inimicitias, vindictæque sumendæ desiderium foves, totus Deo displices; non est igitur æquum te odisse hominem, quem Deus præ te diligit.

Quarto. Si quis te rogaret, an optas, ut Deus inimicos suos odio persequatur, eosque severè puniat? an verò mavis, illis à Deo ignosci, eosque diligere? haud dubiè responderes, postremum malim: etenim malè nobiscum ageretur, & vix misero mihi, qui innumeris prope peccatis Deum irritavi, si ea condonare, suosque inimicos diligere nollet.

Cum igitur longè præoptes, ut Deus
præ-

prævaricatoribus, infestissimis suis hostibus ignoscat, eosque diligat; æquissimum est, te quoque inimico tuo injurias, quibus te exagitavit, condonare, eumque amore prosequi.

Quintò. Deus, ejusque Sanctissima voluntas plus momenti apud nos habere debet, ut diligamus inimicum, eumque in gratiam recipiamus, quàm quævis alia causa inferior; sed frequenter inimicos in gratiam recipimus ob aliquod officium, quod nobis præstant, vel ob matrimonij vinculum, quod supervenit cum unâ ex consanguineis nostris, vel quia sibi ignosci petunt, vel ob alicujus amici deprecationem. Si igitur hæc inferiora tantùm apud nos valeant, rationi planè consentaneum est, oportere plus efficere Deum, ejusque voluntatem, propter quàm inimici diligendi sunt. Hoc velim altè in animum demittas.

Ephesion & Craterus Alexandro Regi ambo erant intimi; at non mediocris illos urebat æmulatio (alter enim præ altero cupiebat amari.) Hinc inimicitia, quas studiosè unumquemque celabant, donec negotiorum causa ambos pariter in Indias proficisci oportuit; tum enim eorum odium tam diù compressum & tacitum erupit in actum,

atque aded acriter exarserunt, ut fanda & nefanda alter alteri exprobraverit: à contumelijs ventum est ad acinaces, alterque alterum haud dubiè trucidasset, nisi à circumstantibus ambo fuissent inhibiti.

Rex quoque ingenti accitus clamore superveniens, aded acerbè illos pertrinxit, ut jusserit eos inire fædus jurejurando confirmatum, quòd posthac inter se essent amaturi, adjunxitque ambos adjudicatum se morti, si quando verbis aut gladijs se mutudò rursus impeterent, aut certè eorum alterum, qui rixarum aut pugnae fuisset auctor.

Hæc regis verba horum nobilium animis tam altè infederunt, ut ex eo die vixerint inter se conjunctissimi.

Si itaque auctoritas Regis, qui non nisi homo erat, tantum valuerit ad pacandos binos illos nobiles aded inter se dissidentes, ut omnis spes concordiaè ipsis præclusa videretur; quantum momenti, necesse est, habeat auctoritas Dei, Regis Regum, nec non reverentia ei debita, ad mitigandos nostros animos, qui diù nocèntique vindictam spirant? porro quid Reges memoro? natura quippe nos docet, non exiguam testificationem honoris adversus eos esse adhibendam: haud igitur illis mihi

opus est; firmiori utar argumento, quod experientia quotidiana comprobat.

Senator quispiam, aut quis alius mediocris etiam notæ atque auctoritatis vir, unum aliquem vindictam spirantem his adoritur verbis. Quid audio de te? hæc ut ita sint? intelligo enim inimicitias te fovere adversus tuum vicinum, neque te salutatum velle eum resalutare, neque dignari alloquio, quin imò gravem in eum te meditari ultionem. Audi, quid tibi dicam. Cave ultra hunc diem differas, curavi huc accersiri vicinum tuum, opperiamur illum, continuò hîc aderit, hodiè cum eo inibis pacem; jubebo promi vinum, inter vos propinabitis, atque in mutuos ruetis amplexus; neque, si sapias, tergiversare; non enim te fugit, quo loco apud me, & quanto mihi in amore semper fueris; nunquid quibuscunque potui rebus tibi præsto fui, operâ, consilio? quid? quod ne pecuniam quidem tibi unquam denegavi.

Quapropter si pacem inire recuses, scito fore, ut amicitia meâ excidas, ut beneficium tibi nuper præstitum adimam, ut munus quod modò vacat, & cujus collatio in mea est potestate, tibi non conferam, ut ad conjugium sat opulentum, quod, me

deprecatore, te obtenturum speras, nequaquam te promoveam; demique tibi polliceor, effecturum me, ut non pauci tuam officinam frequentare desinant.

His ille auditis, licet sub initium varia opponat, paulatim se flecti finit, & tandem multis adhuc verbis ultrò citròque habitis contrahit, ac demittit animum, cyathumque in manus accipit, & propinat inimico suo, in ejusque ruit amplexus, atque eum deinceps diligit ut amicum. Factum benè, laudo. At animum, quæso, adverte ad id, quod modò dicturus sum.

Deus, qui infinitâ pollet dignitate, atque auctoritate, quique nos antè omne ævum dilexit, nos monet, atque ait. *Diligite inimicos vestros, nec non ultrà, & acrius nos urget. Dimittite, quòd si non dimiseritis, meâ haud dubiè excidetis amicitia, vobis occludam cælum, & in sempiternas flammâs vos præcipites dabo. Nos tamen his nequaquam perterriti, inimicis ignoscere, eosque diligere nolumus. Quid tibi videtur? nunquid id rectæ rationi repugnat?*

His, qui infano formosæ cujusdam puellæ amore capti sunt, sæpe graves contumeliæ non ab eâ dumtaxat, sed & ab alijs rivalibus inuruntur, quas hi ejus amore non gravatè

vate ferunt, atque ex animo condonant:
 & minùs in nobis efficiet amor Dei, cui
 innumeris nominibus obstricti sumus,
 quàm amor infirmi & imbecilli corporis,
 ut injuriarum ab inimicis illatarum me-
 moriam omnem deponamus?

Inimus pacem (ut suprâ memini) prop-
 ter mediocrem auctoritatem hominis nos
 ad eam adhortantis, minitantisque ni fiat,
 leve malum, & minimè diuturnum; rationi
 itaque prorsus consonum est, te deinceps
 cum inimico tuo vivere conjunctissimè,
 propter Dei non suadentis, sed propositâ
 æternæ damnationis pænâ, illud severè
 præcipientis, infinitam auctoritatem.

Quid? quod leves & vix ullius momenti
 rationes, ut suprâ etiam memini, non raro
 nos impellant ad infestissimorum nostro-
 rum hostium dilectionem; æquissimum
 igitur est, Deum ipsissimam rationem, om-
 niumque humanarum rationum originem,
 qui tibi apertè mandat, ut inimico tuo ig-
 noscas, eumque diligas, plus apud te
 valere.

Sextò. Inimicus tuus est etiam inimicus
 Dei; cum enim tibi inferret injuriam,
 eum quoque, ejus violans præceptum,
 affecit injuriâ, & quidem longè atrocissi-
 mâ; nihilominùs Deus illum amat non

secus ac ceteros inimicos suos, à quibus multò plura & majora passus est, quàm tu ab inimico tuo perpeffus fuisti, aut unquam patieris.

Præterea inimicos Dei innumeros reperire est; tot ævis labentibus erecta fuere falsorum deorum delubra in veri numinis contemptum: quid? quod quovis loco & momento gravissimis offendatur sceleribus: tui autem inimici admodum rari sunt, non nisi unus tibi est, ut famam accepi, & non nisi semel aut bis tibi damnum intulit.

Accedit inimicos Dei esse viles, & abjectos, merumque nihil, si ad eum comparentur; tuus verò inimicus humanam naturam præditus est, non secus ac tu, adeoque de se æquè dignus, quin imò te forte melior, & genere nobilior est.

Sileo inimicos Dei innumera ab ejus munifica manu accepisse beneficia (quis autem neget longè difficiliorem reddi amorem inimicorum, quos multis, prius quàm nobis infesti essent, officijs persecuti fuimus?) tuus autem inimicus non nisi uno aut altero à te affectus fuit beneficio, aut fortè nullo.

Si igitur Deus te infinitè major & excellentior inimicos suos diligit, qui tam multi,

multi, tam viles & abjecti sunt, & à quibus, post plurima etiam beneficia ijs prestita ad iram toties fuit provocatus; rationi planè consentaneum est, à te quoque inimicum tuum diligere, qui non nisi unicus est, & æquè dignus ac tu, & qui unà tantùm alterâve vice te offendit, cuique nihil obsequij antea præstiti, aut certè, admodùm parùm.

At, inquires, Deus amat inimicos suos postquam illos peccatorum poenituit, illorumque supplices petivêre veniam; meus verò culpam nequaquam est deprecatus. Hæc excusatio, crede mihi, nullius est momenti, quin vim argumenti mei auget; nam si ipse culpam non deprecetur, Deus illam pro eo deprecatur; in dè severè tibi mandat, ut illam ei condones; rationi itaque consonum est, plus apud te ponderis habere mandatum Dei, ejusque deprecationem quam pro eo facit, quam si tuusmet inimicus veniam petiturus genibus tuis accideret.

Hæc si necdum te moveant, validioris argumenti. Deus nutrit inimicos suos, licèt nullam etiamnùm rogaverint veniam, sinit solem, lunam, stellas ijs collucere, sinit quoque ventos spirare, arvas, aliosque terræ fructus maturescere
in

in commodum, & delectationem plurimorum improborum, & rebellium, isque multa alia confert beneficia, qui perire, ac fulmine percuti toties sunt promeriti.

Quin, quod majus est & animum tuum flectere, & permovere omninò debet, Deus his suis inimicis, & tibi pariter poenitendi, nec non vitæ pravæ corrigendæ tempus largitur, suisque donis caelestibus illos, teque excitat, & prior ad osculum pacis invitat, *Cum adhuc peccatores essemus,* CHRISTUS pro nobis mortuus est, inquit S. Paulus.

Mortuus? animam suam pro nobis posuit? & tu inimico tuo negas alloquium, & domus tuæ frequentationem, omnemque ei amicitiam renuntias; quin, si in tua id foret potestate, fortunas ejus everteres, eumque ad internecionem deleres; & quanvis supplex genibus tuis advolveretur culpam deprecaturus, forsitan ne tum quidem illam ei condonares. Quis hunc agendi modum probet? quis asserere audeat cum ratione illum consentire?

Cuncta hæc demonstrant, rationi plane consonum esse, inimicum tuum à te diligere; audi porrò, quàm sit utile.

S. II.

Utile est inimicos diligere.

Quam hoc sit manifestum, perspicies ex ijs, quæ mox dicturus sum.

Primo. Dilectio inimicorum facilem reddit observationem præceptorum Dei. *Qui diligit proximum, legem implevit, inquit S. Paulus.*

Contra ex odio inimicorum magna oritur prævaricatio; ubi verò hi diliguntur, ibi nec homicidia, nec rixæ, nec furta, nec contumeliæ, nec detractiones committi solent, nec alia hujusmodi peccata, quæ nemo perpetrat adversus eos, quos amore prosequitur, nam, ut ait Apostolus, *Charitas patiens est, benigna est, non agit perperam.*

Secundo. Dilectio inimicorum præstat nos immunes à multis molestiis, magnisque animi perturbationibus, quas odium securi trahit. Si enim in vindictam erumpas, & grave inimico tuo damnum inferas, quis non videt te manifesto exponi periculo, ne & tu aut in fama, aut in corpore, aut in bonis fortunæ seriùs ocys graviter lædaris! experientiâ quippe non rarò compertum est, eos, qui vindictam sumpserunt, postmodum vel crude-

crudeliter trucidatos, vel aliud grave
damnum fuisse passos.

Quod si modò vindicta supersedeas,
desiderium autem ultionis sumendæ in
animo assiduè foveas, quis ignorat, conti-
nuiste premi curis, vitamque ducere acer-
bissimis exagitationibus, & mæroribus
refertam ! omnique te (sive inimicus tuus
tibi fiat obvius, sive de eo cogites) desti-
tui solatio ? Deumque jure merito tibi ex-
probrare posse cum S. Augustino. (a) *Ple-
nus es aceto, ubi vis mel ponam ?*

Plus dicam : diù noctūque injuria tibi
illata tuo obversatur animo, hisque aut
similibus te torquet cogitationibus; quan-
do & quo modo vindictam tandem sus-
cipiam ? nolo differre ultra crastinum, eò
me conferam, ibi inimicum opperiar, hoc
ei in os obijciam, illo malo inaudito, atque
invisitato eum afficiam; at non ità; tutus
nequaquam forem, evidentique me expo-
nerem periculo incidendi in manus judi-
cum; aliter adornanda sunt omnia. Mite-
ram hanc esse vitam, quis non videt ? Cui-
ctis his molestiis & angoribus te liberat
inimicorum dilectio.

Tertio. Inimicorum odio deperditur
amicorum amor, cum enim mundus in-
numeris

(a) *Hom. 37. inter. 50.*

numeris vitijs scateat, si non nisi amicos diligere velimus, vix erit invenire, quos amemus: Ecquod enim diei momentum est, quo non aliquid reprehensione dignum committatur?

Hodie hinc illum offendit, cras ille istum; cum omnibus, si potes, hominibus versare; Serius ocyus aliquid, quod tibi displicebit, illos dicturos, aut facturos esse certo certius deprehendes; ita & tu; quantumvis magnâ virtute præditus sis, serius ocyus aliquid es dicturus, aut facturus, quod illos offendet.

Si itaque, ne acerbum quidem verbum æquo moderatoque animo tolerare velimus, necesse est, omnes omninò homines à nobis odio haberi, nosque contra eos inimicitias gerere; nam Serius ocyus, si contingat, ut eorum consuetudine utamur, aliquid dicturi, vel facturi sunt, quo ad iram provocemur: ita quoque necesse erit, ab omnibus omninò hominibus nos odio haberi, ab iisque adversus nos inimicitias geri; quia Serius ocyus aliquid dicemus vel faciemus, quod illis bilem moveat. Amor igitur inimicorum sartam tectam, ut ajunt, conservat dilectionem amicorum.

Quarto. Dilectio inimicorum longè facilius,

lius, atque efficacius sopit, aut exinguit, inimicitias, quàm odium & vindicta, quibus potius augentur; qui enim sanguinariam exigit ultionem, is inimicum suum irritat, eumque pejorem, acerbiolem, & ferociorem reddit, atque ejus in se rabiem vehementer concitat.

Contra verò benevolentia odium & inimicitias mitigat. Multi odio fuere habiti, qui postea summo fuerunt in amore. *Si ad tempus*, inquit S.^o Chrysoſtomus, (a) *sustines inimicum, postmodum tuâ benevolentia vicium amabis quasi amicum.*

Injuriam tibi illatam enormem esse, haud possum ire inficias; at si sapiſ, fer illam moderatè, ejusque auctorem perhumaniter saluta: quòd si te conveniat, cave alloquium, aliave amicitia signa ei deneges, & si perfectioni studes, novis eum officijs tibi demerere, quibus haud dubiè vicus pudore suffundetur, suamque amaris lacrymis culpam deplorabit, teque tenerrimo in posterum amore complectetur.

Cinna Cæsari Augusto mortem machinabatur: is verò, hoc intellecto nuntio, vitâ eum donavit, & per honorifico atque opulento consulatu auxit; quibus benevolentia signis ita captus est *Cinna*, ut deinceps (a) *Oper. imperf. in Matth. hom. 13.* fuerit

fuerit integerrimus, & fidelissimus Cæsaris amicus. (a)

Arcadion Philippum Regem calumniari non cessabat. Quis hîc non expectet crucis, aliave atrocissima supplicia? at tantum abfuit, ut in eum Rex gravius animadverterit, ut etiam sibi obvium urbanissime exceperit, pluraque ei dona submiserit. Arcadion tam singulari humanitate victus erubuit, & pristinam mentem ita mutavit, ut ex hac die nemo fuerit inventus, qui Regis laudes studiosius divulgaret. (b)

Beneficia inimicitias etiam maximè inveteratas non raro minuunt, atque funditus extinguunt.

Quinto. Dilectio inimicorum, injuriarumque condonatio maximam promeretur mercedem, peccatorumque veniam impetrat; quemadmodum CHRISTUS testatur. *Erit merces vestra multa, & eritis filij altissimi.... Dimittite, & dimittentur vobis.*

Contrà verò odium damna affert gravissima; qui enim odit inimicum, is incidit in odium Dei, ac proinde inimicitias adauget, atque inimicos accumulât.

Præterea non parùm delinquit, qui inimicum suum odit, adedque sibi ipsi magis

(a) *Suet. in vita.* (b) *Plut. de irâ cohib.*

magis nocet, quàm inimicus ei nocere poterat; peccatum enim gravius malum est quovis temporali damno, quod nobis inferri potest; porro gravissimum damnum, quo quis nos afficere valet, est nocere animæ.

Inimicus tuus famæ dumtaxat tuæ, corpori, bonisque temporalibus, nocuit; tu verò, ulciscendi desiderio, tuæ noces animæ, atque ità manum illi porrigis adjuatricem ad affligendum te, tibi que ipsi gravius infers malum, quàm ille tibi; propriam enim peccando occidis animam, quam ille ne lædere quidem potest. Quid infelicius? quid magis deplorandum?

Is verò, qui inimicum suum diligit, illique ex corde ignoscit, vincit eum, ejusque prave voluntati obicem ponit, voluntas quippe ei erat graviter te affligere, tibi que nocere.

Quotiescunque igitur inimico tuo ignoscis, solatio eum privas, quod ex damno tibi illato hausisset: tu verò damnum nullum pateris; at maximam tibi adfers utilitatem; gratiæ enim sanctificantis incrementum, certumque æternæ vitæ pignus acquiris: quid, quòd illum rubore suffundis, ingens ei beneficium præstando, dum illum amas, illique omnes, quibus

(d) Plur. de nob. eod. te

te affecit, injurias ex animo condonas; quo favore de se erat indignus.

Ex modò dictis manifestum fit, utile imprimis esse inimicos diligere; nunc, quàm facile sit, intellige.

§. III.

Facile est inimicos diligere.

Inficiari nequeo, dilectionem inimicorum etiam atque etiam de se esse difficilem; atramen non pauca accurate perpensa facilem illam reddent.

Primo Contingit non rarò, ut propriâ nostrâ culpâ quidam contrâ nos inimicitias gerant: despiciunt nos, nobisque graviter nocent, eò quod illos prius despexerimus, illisque graviter nocuerimus, aut quia quidpiam vituperatione dignum à nobis profectum est. Nostra arrogantia, ingratus noster animus (nulla enim amicitia potest esse inter ingratos) aut insuaves, inurbani, rustici, & agrestes, aut insulsi nostri mores, fortè causa sunt, cur tam opulentum matrimonium, cujus incundi maximo tenebamus desiderio, præpeditum fuerit, cur tam honorifici officij adipiscendi spe exciderimus. Nemo censendus est pati injuriam, dum quid mali patitur, quod alteri prius intulit; nobis ipsis Potius irasci nos oporteret, *Se-*

Secundo. Fac innocentes nos esse, nullamque præbuisse inimicitiarum causam, haud equidem difficile nobis esse debet inimicos diligere: Deus enim nobis præbet auxilium, ut eos diligamus, quoniam admodum præstò semper est, ut ceteris suis præceptis pareamus. Ampliores nobis ad hoc suppeditat vires, quam nos ipsi proprio Marte afferre possimus; & cum ipse, universorum licet conditor, tam patienter toleret inimicos suos, quamvis ex suâ patientiâ nullum omnino fructum percipiat; quâ fieri potest, ut nobis, qui ab eo conditi sumus, molestum accidat, inimicos nostros moderato animo ferre, præsertim ubi patientia nostra tam ingentem nobis parit utilitatem?

Accedit similes nos reddi CHRISTO servatori nostro, qui longè plura & graviora, quam nos, innocens perpeffus est. Miles exultat gaudio, seque fortunatum autumat, dum suo se duci assimilari conspicit.

Tertiò. Diligendi quidem sunt inimici, sed non propter se ipsos; at propter Deum. Sanè si non gravatè amaros medicorum exhaustiamus calices sanitatis recuperandę causâ, cur non lubenter salutis æternæ obtinendę ac Dei causâ inimicos nostros diligemus,

diligemus? præsertim eum illi contra nos inimicitias gerant, non nisi permittente Deo, qui ad maximam nostram utilitatem sinit, ut hic, aut quis alius graves nobis creet molestias, quæ instar nihili reputandæ sunt, si conferantur cum inferotum pœnis, quas sortè fueramus promeriti, quasque modò hac ratione evademus.

Si igitur inimicus considerandus est non ut merus homo; verùm ut à Deo missus ad nostram utilitatem; quæ quæso, difficultas esse potest in eo diligendo.

Semei Davidem Regem suum odio persequatur, eique, licet illi subjectus, fanda & nefanda in os ingerebat, quin imò à lapidibus non abstinebat manus. An non hæc enormis erat injuria? hanc Abisai unus de Nobilium comitatu diutiùs ferre nequibat; idcirco impudenti homini os occlusisset, eique comminisset caput, nisi mansuetissimus Rex vetuisset hisce verbis: Dimittite eum, ut maledicat: Dominus enim præcepit, ut malediceret David.

David non intuebatur Semei ut sibi subjectum, sed ut destinatum à Deo, sibi que persuadebat, rerum universarum dominum illo uti quasi instrumento ad exprobranda scelera olim à se perpetrata, exigendasque meritas de ijs pœnas: hanc ob causam

causam tam moderato lætoque animo excipiebat tot probroſas ſibi iniuſtas contumelias, neque ultionem ſumere, neque etiam permittere volebat, ut quiſpiam ſuorum nobilium impudentiam hominis ne tantillum quidem caſtigaret.

Falleris, amice mi, falleris inquam, & quidem graviffimè. Intueris inimicum tuum non niſi ut merum pravum hominem, non autem ut à Deo deſtinatum, idèdque diù noctuque ſpiras vindictam, continuumque eam ſumendi in animo tuo foves deſiderium; hinc etiam fit, ut inimici tui dilectio adèd tibi difficilis videatur.

Haud diſſimilis es canibus, qui lapidem, quo impetiti fuère, allatrant, & mordent. At quid peccavit lapis? Si canes rationis eſſent compotes, hominem, qui lapidem projecit, invaderent: ſic & te facere oportet, ad Deum tibi confugiendum eſt, qui permisit, ut hic, aut ille tam vehementer te exagitarer.

O ſi maturè perpenderes Deum inimico tuo uti quaſi inſtrumento, aut flagello, ut te modò ob innumera tua præterita peccata hîc potiùs puniat, quàm poſteà, teque ad feriam nunc vitæ emendationem, & tandem aliquando ad æternam perducatur gloriam,

gloriam, æquo latoque haud dubiè animo cum *Davide* cuncta tolerares, quæ tibi inimicus tuus intulit mala, neque molestum tibi foret eum posthac sincere diligere.

Quarto: Pone tibi ob oculos inimici tui fragilitatem, cogita, quod indomitus animi motus eum excæcaverit, & seduxerit; cogita te quoque fragilem, iisdemque obnoxium esse motibus, quòdque proximum tuum antehac interdum calumniatus fueris, adedque te promeritum eadem, quas illi impegisti, calumnias pati.

Apud Christianos non qui patitur, sed qui contumeliam facit, miser est, ait S. Hieronymus (a) Quòd si conscientia tua illata unquam cuiquam injuriæ te non accuset, cogita te illam posthac inferre posse: Qui se existimat stare, videat ne cadat inquit S. Paulus Apostolus.

Pone tibi etiam ob oculos ingentia bona, quorum tibi inimicus tuus est causa: te enim reddit multò quàm eras antea, prudentiorem; experientia quippe quotidiana nos docet, plurimos detrimento, atque ignominia, quibus afficiuntur, fieri longe sapientiores; facit præterea, ut multò magis in ore hominum verferis, & illustrior

M

lustrior

(a) *Ep. ad Eustoch.*

lustrior evadas : ubi enim innocentia tua, & virtus in tolerandis moderato animo injurijs tibi illatis palàm fiet, summis unusquisque te laudibus in Cælum effe-
ret.

Non pauciper injurias rectè toleratas magni evasère, atque ad summos honores & dignitates fuère evecti, qui si caruissent inimicis, in diuturna obscuritate latuissent, aut semper mansissent inglorij. Nunquàm *Moysem* Deus magis laudavit, quàm dum *Aaron* perperàm de eo fuerat locutus. *Nondum felix es, si nondum te turba deriserit*, inquit *Seneca*. (a)

Accedit inimicum tuum abs te avertere malum longè gravius, eo, quo te affecit; suis enim exagitationibus, quibus te malè habet, plerumque efficit, quo minùs interni animæ tuæ hostes te laceffant; vexatio enim dat intellectum, nec quisquam graves inter afflictiones ad luxuriandum, aliudve scelus perpetrandum proclivis esse solet.

Idcirco *S. Basilus* jure merito asserit majora nos accipere beneficia ab inimicis, quàm ab amicis. Inimici quippe præbent nobis occasionem Cælo potiundi. *Beati estis*, inquit *Christus*, *cum maledixerint vobis, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adversum vos mentientes.*

(a) *Lib. de moribus.*

Dant

Dant etiam nobis facultatem exhibendæ virtutis, ac perficiendæ paulatim animæ nostræ, adedque adaugendæ in Cælis gloriæ. *Ferrum animæ nostræ*; inquit S. Gregorius, (a) *Nequaquam ad acumen subtilitatis perducitur, si hoc non eraserit aliena lima pravitatis.* Hæc argumenta sat, mihi crede, efficacitatis habent, ut inimici tui dilectionem prorsus tibi persuadeant.

Quod si his necdum movearis, moveat te, saltem inimici tui aut felicitas, aut subsequutura infelicitas: is enim, vel æternum servandorum, vel damnandorum adscriptus est numero; si beatus aliquandò futurus est, quî potes illum odisse, qui te fortè in Cælo major erit atque sanctior, & quocum in summa pace, ac concordia, in suavissimo amore, perfectaque amicitia tibi, uti speras, semper erit vivendum?

Si translatus in cælum tristis esse posses, mœrore conficereris, quòd vel ad breve tempus illum in terris odio habueris.

Omni itaque aversionem animi, rancorem, & inimicitiam te deponere oportet, nisi cælo per omnem æternitatem exulare malis.

Quòd si inimicus tuus detrudendus sit ad inferos, quî rursùm fieri potest, ut

M 2

eum

(a) *Hom. 14. in Evang.*

eum odio persequaris? sat pœnarum in ardoribus sempiternis ipsi sufferendum erit; non est cur alias hîc ei addas: amaris potiùs lachrymis & gemitibus impendentibus ei calamitates, & instantia tormenta diù noctûque deplora.

Hæc profectò omnia studiosè perpensa facilem tibi reddere debent inimici tui dilectionem; quòd si nec his victus commiseratione ejus movearis, dilige eum, eique ex animo cunctas injurias tibi illatas condona amore CHRISTI servatoris nostri: nunquid tantillum à te impetrare valebit ejus benignitas, & misericordia, quâ tibi indies incredibiliter plures & majores condonat injurias, quas illi peccatis tuis intulisti? nunquid à te hoc expectat? quæ salutis spes tibi reliqua esse potest, si hoc ei deneges?

Finge igitur CHRISTUM hîc coràm se sistere, tibi que ob oculos ponere universa, quæ tibi præstitit beneficia, cunctasque, quas tibi indies remittit noxas, atque orare obtestari que te his verbis.

Dilige inimicum tuum, eique ignosce meâ causâ, atque ut mihi manifestum fuerit tui in me amoris exhibeas argumentum; & deprehendes dilectionem inimici tui haudquaquam fore difficilem.

Quintò

Quintò In memoriam revoca, quanti
CHRISTUS faciat, feceritque hominem,
quem tu odisti. *Quem vis contemnere*, inquit
S. Augustinus (a) *Pretium ejus attende, &*
cum morte CHRISTI totum mundum appende.

Accipe stateram in manus atque in una
ejus parte omnes orbis divitias, honores,
voluptates, in alterâ verò cruentam
CHRISTI mortem, pretium redemptio-
nis inimici tui, appende, eam universo
orbi infinitè præponderare haud dubiè
comperies, prudenterque temet ipsum
argues, tibi que dices: fierine possit, ut
odisse pergas, quem CHRISTUS, æterna
veritas, & infinita sapientia tanto prose-
cutus est amore, tantoque redemit pretio?

Vix odisse vales catellum oblatrantem,
& te quandoque mordentem, quem do-
mino aut magistro tuo, aut cuiquam alteri
de te benè merito novisti magno esse in
pretio, & æstimatione; quî igitur fieri
potest, ut odio persequaris inimicum
tuum, quem CHRISTUS dominus, & ma-
gister tuus, omniumque optimè de te me-
ritus adèd dilexit, ut ejus causâ de cælo
in terram descendere, eique, assumptâ
ejus naturâ, assimilari, trigintâ tribus
annis inter plurimos labores, & dolo-

M 3

res

(a) de verbis Domini.

res vivere, ac tandem probrosam in cruce mortem subire non fuerit dedignatus?

Si famulus integerrimi tui amici quampiam tibi inussisset contumeliam, quâ ad vindictam accendereris, contineres te, indomitumque iræ impetum comprimeres amici tui causâ, & metu, ne, si vindictam sumeres, ejus favore, & benevolentiam posthac excideres.

Quisquamne tibi amicior est CHRISTO, qui inumeris te recreavit beneficijs? Inimicus vero tuus est ejus servus, eumque is à te amari cupit; dilige igitur illum, atque ei ignosce propter CHRISTUM tibi amicissimum, metu, ne, si ultionem exegeris, suavissimo ejus conspectu, atque amicitiam æternum priveris.

Esau, quem Jacob ingenioso matris astu primogeniti jure orbaverat, assiduo fratrem suum persequeretur odio, quod studiosè comprimebat Patris sui Jsaaci causâ; agebat enim. Venient dies luctus Patris mei, & occidam Jacob Fratrem meum.

Si igitur amor & Reverentia erga homines tantas vires habeat, ut animum nostrum Spiritu vindictæ accensum sedare possit, nonne amor & Reverentia erga JESUM CHRISTUM Deum pariter & hominem

hominem, qui dilectionem inimicorum clarissimis præcepit verbis, plus momenti & ponderis apud nos habere debet? quis hoc in dubium revocare audeat?

Diogenes catholicus Imperator (a) in prælio ab *Asam* sultano captus, atque interrogatus, *ecquid mihi fecisses, si à te in vincula fuisset coniectus?* ego, inquit, multis vulneribus & plagis tuum corpus dilacerassem. Ego verò, respondit sultanus, crudelitatem & ferociam tuam nequaquam imitabor; intelligo enim à CHRISTO magistro vestro latam esse legem pacis, & dilectionis inimicorum: quo dicto post tenerrimos, & humanissimos amplexus, eum cum reliquis captivis liberum, & indemnem abire permisit.

Itane verò? hoc præstitit Turca, homo à verâ fide alienus, præ Reverentia ergà CHRISTI legem? qui igitur fieri poterit, ut tu Christianus, qui que palàm profiteris te velle inhærere CHRISTI vestigijs, ejusque æmulari virtutes, minùs præstes? vix adducor ut credam,

Dilige itaque inimicum tuum, eique injurias omnes tibi illatas ex animo condona amore JESU CHRISTI, ac Reverentiâ, quâ ferri te oportet in hoc ejus æquissimum præceptum.

M 4

S. Gregorius

(a) Baron. anno 1071,

S. Gregorius Nazianzenus (a) multis affectus iniurijs, à non paucis malevolis, ad vindictam sumendam vehementissime incitabatur, quibus pacato animo reposuit. *Non est hoc filioli mei, quod CHRISTUS à nobis posulat, longè alia me docet sacro-sanctum Evangelium. Quam obrem vindicta, quam sumere cupio de ijs, qui me persequuntur, non est alia, quam assidua imminentis eorum capitibus supplicij deprecatio, piisque votum, ut celo tandem aliquando potiantur.*

Sic & te respondere oportet iracundis tuis cogitationibus ad ultionem faciendam te identidem provocantibus. JESUS CHRISTUS, cui innumeris nominibus obstrictus sum, alium me docet agendi modum, eumque mihi severissime mandat; sic inquam, responde, & haud dubiè deprehendes dilectionem inimici tui, injuriarumque condonationem nequaquam tibi fore difficilem.

Quòd si ne quidem hætenus à me in medium allata satis efficacia sint, ad te permovendum, moveat te tui commiseratio: dilige inimicum tuum, ejque ignosce, ne sempiternis post hanc vitam adjudiceris flammis.

Hinc perspicuum fiet, dilectionem inimici

(a) Greg. Presbi. in ejus vita.

mici tui omnino tibi esse necessariam,
ad aternam consequendam salutem.

S. IV.

Necesse est diligere inimicos.

Pone tibi ob oculos ingentem merito-
rum cumulum, quem adepturus es,
si inimicum tuum ames, illique injuriam
tibi illatam ex animo condones.

CHRISTUS beatam Blondam sibi filiam
adoptavit, eamque unice, quemadmodum
olim S. Ioannem, commendavit MARTÆ
sanctissimæ Matri suæ, eò quòd interfectori
filij sui generose ignovisset; quam ob exi-
miam hanc virtutem ad summam quoque
sanctitatem evexit, multisque miraculis,
quæ in vitâ, quæ post mortem illustrem
reddidit.

Beatus Ioannes Gualbertus (a) cum die
veneris sancto, angusto in calle obvium
suum hostem à cognato sanguine etiam-
num calentem, & ut sibi ignosceret ro-
gantem, tenero amplexatus esset affectu,
volens in æde sacrâ osculari effigiem
CHRISTI cruci suffixi (quemadmodum
tum fieri consuevit) non sine stupore
vidit servatorem caput attollere, ut osculû
prior porrigeret, quod prodigiû cum tam
heroico

M s

(a) In vita.

heroico actu conjunctum omnis ejus sub-
securæ felicitatis & sanctitatis initium fuit.

Pone tibi, inquam, ob oculos hinc
ejusmodi præstandos favores, si inimicum
tuum diligas, eique Dei causâ ex toto cor-
de ignoscas; illinc horribiles post obitum
à te exigendas pœnas, si ipsū amare, eique
injuriam tibi illatam condonare detrectes.

Si severo sis animo in eum, qui te offen-
dit, severiorē adversus te præbebit se Deus,
quando sistendus eris, forsitan etiam antè
vesperam ejus tribunali, ut omnium tuo-
rum verborum, cogitationum, atque ope-
rum integram reddas rationem; præsertim
cū longè plura debeas Deo, quam tuis
tibi inimicus.

Dic mihi, amabo te, num tu parū
debes Dēo? *Hæc lutea massa*, inquit S. Gre-
gorius Nazianzenus, *plurimum aris alieni*
circumfert, ac proin magnā condonatione
tibi erit opus, & magnā misericordiā: da
igitur strenam operam, ut Deum tibi,
quocunque possis modo, reddas propi-
tium, utque ille supremā urgente necessi-
tate præsto tibi sit, & auxilio.

Non te fugit, eum abs te petere, quin
& tibi mandare, ut inimico tuo ignoscas.
Ama igitur illum, eique lubenter ignosce:
exhibe modò exiguam illi misericordiam,
ut

ut post obitum à Deo amplissimam consec-
quaris.

An ignoras horribilem sententiam ,
quam CHRISTUS ore suo protulit? eadem
quippe mensurâ , inquit , quâ mensi fueritis ,
remetietur vobis. Nunquid tu ipse hac su-
per re stabile cum Deo fœdus sanxisti?
nunquid & indies illud toties renovas ,
quoties hæc sacro-sancta verba pronun-
tias? *Dimitte nobis debita nostra, sicut &
nos dimittimus debitoribus nostris.*

Perpende sedulo quid hîc dicas & ad
quid te ipsum obstringas: tantundem enim
est, ac si diceres. Domine dimitte mihi;
quemadmodum ego dimitto. Si dimitto
universum debitum, dimitte & mihi uni-
versum; si non nisi ex parte dimitto, ne-
que mihi vicissim nisi ex parte dimitte;
si nihil omninò dimittò, nec & mihi quid-
quam dimitte.

Viden, eâ te contentum esse lege, ut
Deus te non amet, si tu ipse inimicum
amare recuses? utque vindictam de te
sumat, si tu de inimico hanc sumere ve-
lis? denique ut tua tibi peccata non con-
donet, si tu ipse injuriam tibi illatam con-
donare detrectes? neque cogita hæc in-
genij mei esse commenta; CHRISTUS
enim apertè dixit. *Si vos non dimiseritis,*

nec Pater vester, qui in calis est, dimittet vobis peccata vestra.

Audi, quæso, rem mirabilem, quæ olim contigit, eamque altè in animum demitte. S. Gregorium Magnum (a) cupientem facere ad aram in sacello S. Petri, rogabat ædituus, ut missæ suæ sacrificium in levamen animæ cujusdam nobilis illic sepulti, qui amplam eidem sacello legarat eleëmofynam, offerre dignaretur.

S. Pontifex tam piæ petitioni annuens rem divinam inchoavit; at ubi perventum erat ad hæc verba. *Requiem æternam dona eis Domine*, hanc de cælo delapsam audivit vocem; *non faciam*. Vir sanctus demonum fraudes subesse suspicans cursum intonuit, *Requiem æternam dona eis Domine*; at eadem denuò vox ipsi audita est, *non faciam*; quasi diceret, æternam requiem nequaquam ipsi impertiar.

S. Gregorius stupore perculsus, Sacrificium nihilominus profecutus, ubi jam pervenerat ad *Memento mortuorum*, Deum enixè precatus est, ut sibi dignaretur aperire statum animæ, pro qua Sacrificium suum offerebat: & ecce, ô rem stupendam! mox ei dictum fuit. *Scito Gregori, animam hujus nobilis ad inferos esse detrusam, eo quod illa-*

(a) Antoine willot hist. de Joseph. tom 2. serm. 31.

tam sibi injuriam antè obitum condonare noluerit.

Corpus cujusdam alterius, (a) qui & vivus, & moriens pacem cum inimico suo inire recusaverat, in eadem sacram terræ mandandum deferebatur. At ubi officium defunctorum antè aram, in qua exposita erat imago CHRISTI cruci affixi, de more decantaretur, jamque perventum esset ad sacras lectiones, unus è ceteris sacerdos intonuit. *Parce mihi Domine*, & ecce, ô rem planè stupendam! vix decantatis hisce verbis, conspecta fuit imago manus à cruce dimovere, iisque ambas occludere aures, atque hæc proferre verba. *Non pepercit, non parcam;* ac si diceret, noluit inimico suo ignoscere, nec & ego ei ignoscam.

Hæc vox ubi ab omnibus latè circumstantibus non sine magno stupore clarè esset percepta, conjunctis sententijs decretum est, ut ne corpus in terra sacra tumularetur; cum tam perspicuo signo manifestasset Deus, animam ejus sempiternis jam addictam esse flammis.

An necdum vides de tuâ conclamatum esse salute, si ex hac vita, nullâ prius inittä cum inimico pace, migrare statueris?

An

(a) *Hen. Mag. nat. Alle. dict. 9. exemplo 95.*

an forsah etiamnum magis perspicue cupis intelligere, jam inde contra te damnationis aeternae pronunciatam esse sententiam. si inimicum graviter odisse pergas, illique ignoscere detrectes? res tota his *S. Scriptura* verbis luce meridianam fiet clarior.

Quemadmodum servus ille, qui centum denariorum debitum conseruo suo noluit dimittere, à domino suo traditus fuit tortoribus, *Sic & Pater meus caelestis*, inquit CHRISTUS, *faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris.*

Ad tam magnum tonitruum, exclamat *S. Augustinus* (a) *Qui non expergiscitur, ut inimicum suum amet, illique ignoscat, non dormit; sed mortuus est.*

Planè itaque necesse est, te inimicum tuum diligere. Disce nunc, quo eum modo diligi à te oporteat, ne amor tuus meriti sit expers.

S. V.

Inimici diligendi propter Deum, ut amor calum mereri queat.

VT quis hoc rectè percipiat, scire eum oportet, quatuor esse dilectionis genera, quorum nullum nobis præcipitur.

Prima

(a) *Encher. cap. 7*

Prima dilectio est inordinata, vel perversa. Inordinata est, si quando lucro, aut commodo, aut inani sensuum delectatione ad amandum impellimur; tunc enim dilectio plerumque modum non tenet; omnia in unum conferuntur obsequia, in ceteros nulla, vel perquam rara, utque unum propugnemus, alijs omnibus acriter nos opponimus, atque aded dilectio hæc sæpè perquam noxia est; discordias quippe, obloquia, & amaras, querelas parit.

Est quoque causa, cur multa indulgemus ijs, quos tali amore prosequimur, quæ indulgere; minime expedit, & cur verbis non perstringamus eorum vitia, quæ castigatione digna sunt, cur etiam nequaquam audeamus aperte ijs indicare verum, præ metu, ne illorum in nos amor paulatim languescat, atque aded ne multis orbemur emolumentis & oblectationibus.

Ad extremum hæc dilectio sæpe causa est, cur illos non adhortemur ad id, quod optimum, atque utilissimum ipsis est, metu; ne vel ad tempus, vel in perpetuum illorum conspectu privemur.

Dilectio perversa est, quando causa, quæ ad amorem provocatur, perversa,
vel

vel inhonesta est; ut si alter alterum diligit, quia hic sibi auxilio est in diripiendis alienis bonis, aut in sectandis foedis carnis voluptatibus.

Hæc dilectio, præterquam quod repudianda atque execranda sit, est quoque falsa; nam qui inter se amant, ut mala perpetrent, potius se odio habere dicunt; quamvis enim, qui sic alterum diligit, ex una parte bonum aliquod temporale ei velit, ex aliâ tamen parte malum cupit inferre ejus animæ noxium, quod verè malum est, & quidem longè gravissimum: etenim ut rectè ait Regius Prophetæ. *Qui diligit iniquitatem, odit animam suam.* Quicumque igitur in altero diligit peccatum, animam ejus odisse potius dicendus est.

Instabilis etiam est hæc dilectio, quia cessante illo vitio, quod multis de causis non rarò cessat, mox omninò perit; quin inò quandoque vertitur in acerbum odium, quo se mutuò persequuntur ij, qui antea vixerant conjunctissimè. Nunquid hoc sæpe videre est in impuro duorum amore, quo in se mutuò feruntur, dum vel in uno, vel in altero desinit (quod facillimè fieri potest) ulterius peccandi voluntas?

Altera

Altera dilectio pendet à communi diligendi ratione, quæ plerumque res est temporalis; ut qui diligunt, quia prius diliguntur, aut qui inter se amant, quia ejusdem sunt patriæ, aut nationis, aut indolis consortes, & quia in studijs fuere sodales, aut propter frequentem consuetudinem, aut beneficium acceptum vel speratum, aut hujusmodi de causis.

Hæc quidem dilectio neque de se mala, neque vitiosa est, nequaquam tamen à Deo nobis præcipitur, neque eâ quidpiam meremur; nam, ut CHRISTUS ait, Si diligitis eos, qui vos diligunt, quæ vobis est gratia? quid, quæso, quando sic diligis, Dei causâ præstas? nihil omninò; sed naturæ ductum sequeris, adedque mercedem recepisti.

Hæc dilectio etiam facile dissolvitur; non nisi unico interdum aspero verbo opus est; quod si accedat æmulatio, aut indignatio, aut nimium proprii emolumentum studium, facillimè omnis amor abruptitur.

Tertia dilectio est naturalis, quæ ex carnis, sanguinisque conjunctione ducit originem; ita inter se amant parentes, & liberi, fratres & sorores, neptes & nepotes, ceterique affines.

Hæc

Hæc dilectio bona quidem est & laudabilis; attamen imperfecta: nam hæc sola diligendi ratio non efficit, ut dilectio sit actus virtutis, neque ullum parit gratiæ aut gloriæ incrementum.

Angusta quoque est; quia ad non multos extenditur; cum pauci cognationis naturalis, aut affinitatis vinculo inter se sint conjuncti; quando enim ad quartum vel quintum gradum cognatio pervenit, plerumque ferè cessat hoc vinculum, adeoque & causa dilectionis.

Quin imò debilis & infirma est huiusmodi dilectio; multa quippe solent eam mutare, & in odium convertere. Nunquid sepe contingit, ut consanguinei bonorum dividendorum causâ mutuo se odio persequantur? nunquid interdum liberi parentibus mortem optant, ut lauta & copiosa ad se devoluatur hæreditas? nunquid ii, qui divitijs affluunt, suos consanguineos inopiâ laborantes frequenter omni ope destituunt? plus profectò apud illos amor pecuniæ, quàm hoc nature vinculum valet.

Hæc præterea dilectio non paucis periculis obnoxia est; ob carnem enim & sanguinem multi multa frequenter agunt, quæ & rectæ rationi & divinis legibus adversantur, quemadmodum quotidiana experientia abundè nos docet.

Quarta dilectio moralis est, & honesta, quæ ex virtute, quâ quis est præditus, nascitur. Hujusmodi dilectio bona est, & præcedentibus perfectior, non ita tamen apertè nobis à Deo præcipitur, nec multum per eam meremur; quidquid enim ad Deum tanquam ultimum omnium finem non dirigitur, ad æternam salutem conferre nihil potest.

Hæc dilectio etiam fallax est, & mutabilis: fallax quidem; quia sæpe decipimur, existimantes, quempiam esse justum, bonum, castum; mutabilis verò; quia cessat, quando, qui se sic diligunt, desinunt esse tales, quales erant, aut quales esse censebantur; sublatâ enim diligendi causâ, tollitur & dilectio.

Vnica & præcipua causa, cur à nobis diligendus sit proximus, est Deus ipse, qui omnes omnino homines ad suam imaginem condidit, ut cælestem nobiscum adipiscantur gloriam, & hos quidem (qualescunque illi sint, boni, mali, amici, inimici) diligere à nobis vult. *Diliges*, inquit, *proximum tuum sicut teipsum*, ac si diceret: optabis ei bonum, & quidem æternum, ac quidquid eum ad æterna bona obtinenda juvare potest; hæc quippe nobis ipsi optamus, quin & optare nos oportet, fi

si vero sinceroque nos ipsos amore prosequamur.

Hæc est dilectio, quæ cunctis præcipitur, quæque multum discrepat à quatuor reliquis, quas longo intervallo excellentiâ antecedit; hæc enim proximum in Deo, & propter Deum diligimus, atque adeò per hanc non exiguus meritorum cumulus ad nos accedit; nam quolibet opere Dei causâ præstito cælum meremur.

Hæc dilectio vera est; etenim verum bonum desideramus ijs, quos ita amamus, fortis etiam est, quia ratio amandi efficacissima est, & sufficiens ad superandas detractiones, ludubria, falsas accusationes, ceteraque, quæ dilectionem impedire solent; propter Deum quippe omnia, quæ molesta nobis accidunt, generosè contemnenda sunt; nam sive homo inimicus nobis sit, sive quodcunque aliud impedimentum ei insit, quò minus diligere mereatur; plus tamen ponderis & momenti habere debet apud nos Deus ipse, propter quem diligendus est.

Hæc dilectio præterea stabilis est: quantumcunque enim mutantur homines, quos diligimus; causa tamen diligendi semper immota permanet, ipse videlicet Deus, propter quem illos diligimus.

Finge

Finge amari à te aliquem ob corporis venustatem, ob munificentiam, castitatem, temperantiam, prudentiam, amabilitatem, eumque pariter amari propter Deum. Quid tum postea? nunc aio ego, atque assero, non destitutum te ab ejus amore, licet cras vel perendie totus, in alium mutaretur virum, in deformem, avarum, impurum, intemperantem acrem atque acerbum, quia potissima ratio inconcussa manet, scilicet Deus, propter quem etiam amore illum complecteris.

S. Ioannes Evangelista (a) nactus erat Discipulum, quem ob generosos animos, morumque probitatem, at una quoque propter Deum & in Deo diligebat; is nihilominus post aliquod temporis interval- lum, tentationibus, perversorumque So- dalium exemplis, atque illecebris seductus fugam arripuit, factusque est ex probò improbus, quin & princeps latronum.

S. Ioannes his intellectis, quamvis misc- rum adolescentis lapsum vehementer lu- geret, haud tamen idcirco aded immuta- tum diligere desijt; sed per nemora & spe- luncas & vias devias illum quæsiturus iter direxit, quem jam inventum, at præ pu- dore profugum aded strenuè, attamen non sine amittendæ vitæ periculo insecutus

(a) *Scripsit in vita.*

est,

est, ut quâ blandis verbis, quâ efficacibus argumentis filium prodigum eò adduxerit, ut profusis lacrymis præteritam execrans vitam, cum suo Sanctissimo magistro in antiquum domicilium reverteretur.

Si S. Joannes hunc adolescentem ob virtutem, morumque probitatem dumtaxat amasset, nequaquam illum per nemora fuisset insecutus. Nam probi ejus mores mutati jam erant in improbos; at Dei causâ illum quoque dilexerat, quem propterea ex bono malum redditum amare non desijt; præcipua quippe ratio, propter quam illum diligebat, immota persisterat, videlicet Deus, qui nobis severè imperat, ut proximum, qualiscunque is fuerit, probus, improbus, amicus, inimicus, diligamus.

Non pauci, qui prius fidelissimi erant amici, acerbissimi extitere postea inimici, eò quòd non Dei causâ, sed alias ob rationes inter se amavissent. Ille solus inquit S. Augustinus (a) *Nullum perdit amicum, cui omnes in eo chari sunt, qui non amittitur.*

Accedit hanc dilectionem esse quoque peramplam, siquidem ea non solum ad omnes omninò homines cujuscunque nationis, ætatis, sexus & conditionis, qui sempiternę glorię in cælo nobiscû aliquan-

(a) Lib. 4. conf. c. 9.

dò possunt esse participes, sed etiam ad Angelos, ceterosque beatos se extendit; omnes enim hi propter Deum diligendi sunt.

Quid? quod hæc dilectio intus germana ac vera sit, & nulli errori obnoxia; quia, quamvis falli possimus in hominum qualitate dignoscenda, utrum sint boni, pauperes, & casti, quales nobis esse videntur; in ratione tamen, quâ ad amandum inducimur, falli haudquaquam possumus: semper enim propter Deum diligendus est homo, sive bonus ille sit, sive malus, sive pauper, sive dives, sive castus, sive impudicus.

Ad extremum hæc dilectio est perfecta; per illam quippe Deo maxime assimilamur, qui omnia, & ea quidem propter seipsum diligit. Idcirco ad eam nos CHRISTUS hisce adhortatur verbis, estote perfecti, scilicet in amore, de quo facit hic mentionem, Sicut Pater vester celestis perfectus est.

Ex his omnibus facile est assequi, cuiusmodi noster in homines sit amor; an eos diligamus, quemadmodum ipsi à nobis diligendi sunt? an habeamus amorem, quem Deus precipit? an frequenter in corde nostro non delituerit amor inordinatus, aut naturalis humi serpens
sine

sine ullis omninò meritis? an aliquandò nos occupaverit pravus amor, qui & graviores parere noxas, & animæ nostræ sempiternum adferre solet interitum?

S. VI.

CONCLUSIO.

HAbes hîc ob oculos posita, quæ spondendam, videlicet rationi consonum, utile, facile, atque necessarium esse, te inimicum tuum diligere, eique ex animo injuriam tibi illatam condonare; habes etiam, quo à te modo diligendus sit, ut amor tuus mercedem apud Deum mereatur.

Nunc igitur ego te, amice mi, ad te ipsum revoco. Omniànè intellexisti? perpendisti? appendisti in staterâ recte rationis? estne mens tua illustrata? voluntas mota? sedatus & pacatus animus? diligisne modò inimicum tuum? eique ex animo ignoscis? quid respondes? nequaquam, inquis, ignosco: aures igitur arrige.

Quandoquidem animus tuus necdum ad pacem inclinet, & inimicum tuum etiamnum odio persequaris; denuncio tibi apertè, quòd ceteros omnes homines sine ullis meritis diligas. Diligis eos vel prop-

tes

ter illorum probitatem, vel quia tuæ sunt indolis, tibi que moribus similes, vel quia magnum tibi commodum adferunt, vel quia interdum tibi blandiuntur, & beneficia præstant, vel certè, quia nihil mali tibi inferunt, vel propter alias ejusmodi rationes; at non propter Deum: si enim illos diligeres in Deo ac propter Deum, amares etiam inimicum tuum, quandoquidem ea Dei sit voluntas, ut æquè illum ac reliquos diligas.

Cùm igitur inimicum tuum odisse pergas, manifestè conficitur, odio te habiturum ceteros quoque omnes homines, si eandem tibi, quàm tuus te inimicus affecit, inferrent injuriam, atque adeò nequaquam ob voluntatem Dei, sed ob alias rationes merè naturales absque ullis meritis te illos amare.

Plus dico, aures rursùs arrige; quandoquidem tam potentibus à me adductis rationibus necdum illustreris; aio te à ratione magis alienum esse quàmvis ferâ, quæ per intervalla illuminatur industriâ magistri, qui eam erudit; & quandoquidem tantis argumentorum momentis necdum commovearis, aio te immobiliorem immani saxo, quod se moveri finit, & sursum tolli vi impetus, qui foris ei imprimitur.

N

Quin

Quin imò, cùm tam gravi, atque lucu-
tuoso malo, quod inimico tuo obvènit,
ejusque etiam nùm capiti imminet, nec-
dum tua miugetur rabies, aio ferociorem
te esse tigride, quæ exiguis interdum re-
bus pacatur; & cùm tam horribilibus
minis intentatis necdum expavescas, aio
nullum amplius tuo in corpore superesse
sensum.

Denique, quandoquidem præceptum
CHRISTI servatoris nostri nullo apud te
sit in pretio, aio te nequiores esse, *Afa*
sultano, qui, ut supra inemini, ex reve-
rentia erga hoc præceptum, *Diogenem* ca-
tholicum imperatorẽ acerbissimum suum
hostem liberum abire permittit: aio præ-
terea te hominem perditum, atque jam
nunc, ni resipiscas, æternæ damnationis
in te latam esse sententiam.

Prò sancte Deus quam terribile hîc vi-
bratur fulmen! hæc quis audiens non
horrescat? nequaquam immortalis es:
sol, qui te hodie è strato surgentem vidit,
forsitan antè vesperam tumulo inclusum
atque averni ignibus sepultum, suis radijs
amplius non videbit.

At finge te diu victurum, tuasque te
opes distributurum in pauperes, corpus-
que afflictaturum vigilijs, & abstinentiâ,
nec

nec non asperis cruentaturum flagellis; dic mihi, obsecro, quid hæc omnia tibi proderunt, si gravi in inimicum tuum odio immoriaris? nihil omnino. At tum, eheu! charitate Dei & proximi destitutus, cum quinque fatuis Virginibus invitus, & horrore percussus audies has lugubres voces *Nescio vos, & cum ceteris damnatis, Discedite à me maledicti in ignem æternum.*

Quid ais modò? necdum tibi aperiuntur oculi? necdum mens illustratur? necdum movetur voluntas? ubi est intellectus tuus, ceterique sensus? necdum te victum fateris? necdum inimicum tuum diligis? necdum ei ignoscis? quid asseris? quid respondes? diligo, inquis, illum, omnesque mihi illatas injurias ex animo illi condono. O factum benè! nunc igitur ego te laudibus effero, quòd appetitum vindictæ tam generosè refrænaveris; at non equidem miror; quî enim fieri potest, ut homo rationis compos inimicum suum odisse pergat?

Rursum igitur te laudo, & hanc tibi mentem gratulor, nam sine ea nihil fuit propius, quàm ut perires; gaudio etiam gestio, & aio te nunc esse filium Dei & cohæredem CHRISTI, neque ullum
N 2 superesse

superesse dubium, quin ergà proximum tuum charitas, quam Deus præcepit, in te resideat: aio præterea te electionis tuæ ad sempiternam gloriam manifestum habere signum, atque esse optimè comparatum, ut criminum quoque tuorum integram obtineas condonationē, utque sub mortem spe plenus hæc verba ingemines. *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.*

Obsecro te præterea, priusquam finem faciam, per pretiosam sanguinem J E S U C H R I S T I, quem tam liberaliter pro suorum inimicorum salute profudit, ut hanc veritatem, è qua tam copiosum hausisti fructum, cum omnibus, quos novisti inimicias gerere, communices, ipsique legendam tradas, ut & ipsi hæc accurate & attentè perpensâ non minorem inde fructum capiant, suosque deinceps inimicos sincerè diligant.

Necdum hîc sisto, amice mi, ad majorem te adhortor perfectionem. Observas modò mandatum C H R I S T I, sequere & ejus consilium, *Benefacite, inquit, his, qui oderunt vos, orate pro persecuentibus, & calumniantibus vos.*

Laudabile in primis est, aliquot in dies singulos pro inimicorum nostrorum salute
preces

preces fundere, tamdiù potissimùm, dum ab illis sentimus aversionem; Quamvis enim naturalis sensus, & haud voluntaria à quopiam aversio, utique extrà potestatem nostram posita, nec nobis libera, peccatum nullum sit (nam ut ait S. Anselmus, *Aliud est sentire, aliud consentire*) si tamen illa contrarijs actibus & elicitò quandoque amore non retundatur, periculum non exiguum subest, ne tandem aliquandò voluntatem, ad liberam aversionem, odiumque, atque adò ad peccatum pertrahat.

O! si quis tum eleëmofynam pauperibus erogaret, aut aliud bonum opus offerret pro illorum salute, is haud dubiè se à peccato, immunem servaret, magnamque à Deo pro gratissimo opere ei præstito mercedem adipisceretur.

Quòd si interdùm contingat, ut de nostris inimicis misceantur sermones, sedulò hïc nobis advigilandum erit (inlubrica enim via facilis est lapsus) & non nisi cautè, & moderatè de ijs loqui nos oportebit.

Consultissimum est nulla de ijs verba facere, nec unquam permittere, ut quis perperàm de ijs loquatur; hac enim ratione plerumque nos ipsos seducimus,

nostrosque immoderatos fovemus animi impetus.

Consultissimum, & perfectissimum erit, renitente licet naturali nostrâ propensione, honorificè semper de ijs loqui.

S. VII.

Congeries argumentorum, quibus moveri quis possit, ut qualescunque sibi illatas injurias a quo animo ferat.

FInem facerem amicè mi, nisi te armare statuissem contra qualescunque injurias, quæ, vitæ tuæ decursu, etiamnum tibi inferri poterunt; longè enim facilius sub initium spiritus vindictæ coercetur, quàm postquam illi jam laxatae sunt habenæ.

Quotiescunque igitur tibi aliqua inferretur injuria, auctor tibi sum, ut quidquid evenerit, adscribas Deo; *Prorsus, inquit S. Augustinus (a) ad Deum tuum refer flagellum tuum. Cave dicas. Ille nequam hoc mihi intulit damnum; at potiùs dicto cum Heli: Dominus est, quod bonum est in oculis suis, faciat.*

Vel dic cum Iobo, postquam omnia ei ablata essent bona, corporis quoque sanitas, item fervis & liberis vita, ipseque jam esset percussus ulcere pessimo à plantâ

(a) In ps. 21.

pedis usque ad verticem capitis, dic, inquam, *Dominus abstulit*, nequaquam fuere *Sabai & Chaldai*, neque venti, neque ignis, neque dæmon, qui hæc omnia rapuerunt, verum *Manus Domini tetigit me*, nam nec *Sabai & Chaldai*, nec venti, nec ignis nec dæmon, nisi Deo permittente, nocere mihi poterant.

Homines, qui te malè tractant, sunt instar manicæ ferreæ, quâ percuteris, aut instar alligati canis, à quo morderis; nequicquam irasceris manicæ & cani; nam hi nunquam tibi nocuissent, nisi manus hominis pro arbitrato manicâ ferreâ fuisset usa, canemque fune ligatum soluisset.

Prudenter igitur dices cum *Davide*, tibi tibi illata fuerit injuria, *Obmutui, & non aperui os meum*, quoniam tu fecisti: Exosculor, mi Deus, summa cum gratiarum actione hanc, quam mihi ille homo inflixit, plagam, non ab ejus, sed à tua benignissima ac paterna manu profectam, qui ab æterno me ità probare decrevisti.

Tu fecisti. Tu, ô Domine homine illo usus es, tanquam manicâ ferreâ, ad me percutiendum. *Tu fecisti*, tu, inquam, es qui illum tanquam indomitum canem fune ligatum solvisti, proque perverso

fuo libero arbitrio agere permisisti; sanctissimæ tuæ voluntati lubens acquiesco, & millies cum S. Iobo hæc verba ingeminô. *Sit nomen Domini benedictum.*

Non ignoras per infinitam tuam sapientiam & providentiã, cur hæc mihi adversa evenire permiseris. Sic loquere, sic ratiocinare, & ausim tibi polliceri, te ad omnia, quæ posthac obvenient, æquo animo toleranda promptum fore, atque alacrem.

Rursus ubi quis te affecerit injuriã, cogita æquum esse, magna te ejus tangi commiseratione; longè enim deterius cum illo agitur quàm tecum. Apes, dum aculeum carni tuæ infigunt, exiguum tibi adferunt cruciatum, sibi ipsis verò inferunt mortem.

Non secus agitur cum ijs, qui tibi nocuere; cruciant te quidem, sed se ipsos necant; nocent tibi in corpore, aut in rebus perituris, sibi verò in animã, atque in rebus sempiternis: nam quisquis alteri gravem inurit contumeliam, mortiferam committit noxam, adeoque seipsum privat gratiã sanctificante, plurimisque donis, & cœlestibus auxilijs: qui verò injuriam æquo fert anima, non mediocri gloriæ & coronæ suæ addit incrementum.

Accedit,

Accedit, quòd te non nisi homo; illum autem Deus odio persequatur. Cave illum etiam odio habeas, aut vindictam de eo sumas, si feridè optes, ut te Deus tueatur, neque te unquam deserat, neque vindictam de te sumat; *Ecce ego, inquit, iudicabo causam tuam, & ulciscar ultionem tuam, & rursùm, qui vindicari vult, à Domino inveniet vindictam.*

Vindictam sumere soli Deo competit; *mea est, inquit, ultio,* aut ut vatablus legit, *meum est ulcisci.* Nequaquam igitur ejus officio immiscere te, multò minùs illud tibi arrogare sine gravi culpa potes.

At cur vindictam appetis? perturbatio animi, angor, & tremor, quo inimicus tuus exagitur, pro te diù noctùque vindictam de illo sumunt.

Si tamen inimicitias gerere tibi sit animus, dum ne contrà proximum, sed contrà temet ipsum geras, non laboro. gloriosum & justum hoc erit bellum; nullus enim mortalium tibi unquam graviùs nocuit, quàm tu ipse tibi; nam quoties in peccatum lapsus es, toties nobilissimam tuam læsisti animam, atque adedò quoties relaberis, toties eam lædere pergis.

Foris non est investigandus hostis, quando infestissimus & ferocissimus domi latet.

latet. Prave consuetudines indomiti appetitus, tuaque vitia, hostes tui sunt intestini; hos plurimum formidare, in hos graviter animadvertere, deque his tibi licet sumere ultionem, castigando subinde corpus, ac potissimum injurias tibi illatas patienter tolerando; nam quidquid hic pateris, instar nihili est, si ad inferorum tormenta, quae promeritus es, compareretur.

Cave igitur tam imbecillo posthac sis animo, tamque acerbum sensum prodas, dum quis te aliquam afficiet injuriam; cave posthac ob verba aspera aut contumeliosa tam facile perturberis. Nemo enim omnium, cui vivunt, obloquia evadere potest & unicuique, quantumvis probus sit, resque suas recte peragat, censura subeunda est.

Honorem autuma fumum, qui vel minimo vento dispergitur, atque evanescit. Quapropter *Si beatus esse vis*, ait Seneca (a) *Hoc cogita primum contemnere, te ab alijs contemni.* Generosi non tantum animi, sed & magnae sapientiae manifestum indicium est, injurias nobis illatas flocci facere, earumque causam de cordis tranquillitate nihil omnino deperdere.

Cato

(a) *Lib. de moribus.*

Catoni viro præstanti, summâque eruditione prædito alapa erat inflicta; ipse verò, qui illam impegerat, ignarus, quem percussisset, mox, ubi id rescivit, supplex Catonem accessit, paratumque se asseruit, quamcunque pro tam enormi illatâ injuriâ subire pœnam; at ille suaviter reposuit; *Non memini percussum me. Melius putavit, non agnoscere, quam ignoscere,* inquit Seneca admirans hoc prudens Catonis responsum (a) ac propterea continuò subjungit. *Magni animi est injurias despicere; ille magnus & nobilis est, qui more magna fera latratus minorum canum securus exaudit.*

Quisquis irascitur, is apertè declarat se fuisse despectum & qui vindictam exigit, amarâ admodum sibi accidisse injuriam, non obscure demonstrat.

Constantinus Magnus, cui non pauci conabantur persuadere, ut gladio feriret cunctos, qui Cæsaream ejus imaginem lapidibus appetivissent, hoc memorabile dedit responsum, *Ego nullum vulnus sentio* (b)

Ludovicus XI L. Galliarum Rex (c) cum ei allatum esset amplum chartæ folium, cui inscripti erant omnes ejus infestissimi inimici, eo consilio, ut de ijs sumeret ultionem,

N. 6

tionem,

(a) *Lib. de irâ. c. 22* (b) *Scriban. Pol. Christ.**l. 2. c. 2. (c) Causin. cont. S.*

tionem, omnium nomina ductâ cruce delevit, hoc facto innuens, se amore CHRISTI injurias ex animo ipsis condonare.

Laudi & gloriæ nobis vertitur, si quando contumelias & vituperationes contemnimus. Multi multos contempserunt, ac inter ceteros *Herodes* CHRISTUM; verum nequaquam hoc illis profuit, sed graviter nocuit. Longè periculosius est timeri, quàm contemni.

Præstat etiam injurias æquo animo ferre, quàm illas alijs inferre; multòque tutius oppugnamus propria vitia, intestinos nostros hostes, quàm alienos.

Quæcunque tibi fecerint, aut dixerint homines, licet in se & per se mala sint, non tamen ideò te malum reddent, nisi ijs malè utaris. Nihil linguæ inaccessum est; quis omnium, qui vivunt, flagellum ejus evasit? ne ipse quidem CHRISTUS.

Cum quis perperam de te loquitur, doceris, quid cavere te oporteat; & cum quis te nocentem ignominiam afficit, ejus causam execrari; cum repulsam speratæ rei & ferè debitæ pateris, ne idcirco turberis, sed dic tibi, ne Reges quidem omnia, quæ cupiunt, assequuntur, & jam pridem sciebam, multa mihi adversa imminere.

Noli

Noli itaque unquam irasci, quod homines nequam & mali, tibi quidpiam mali inferant; agunt quod suum est: tu, si bonus es, age quod tuum est; stude ex malis bonos reddere.

Id nequaquam efficies injurias vindicando; nam quemadmodum vindicta, quam sumis, te malum facit, ita nec malos faciet bonos; tua longanimitas, & patientia illos potius bonos reddet & benevolos; sin minus, te certè reddet longè meliorem & beatiorē.

Vin' validiora tibi arma exhibeam ad patienter tolerandas qualescunque injurias, quæ tibi forsitan adhuc aliquandò inferentur? cave illas respicias ab hac parte, à quâ animum tuum perturbatio haud dubiè invadet.

Si tuus frater, aut soror injuriâ quapiam enormi te affecerit, noli diù nocturne mente revolvere grave detrimentum honori, famæ, opibusque tuis illatum; sic enim perquam difficile tibi foret animum jam exacerbatum placare; at cogita, quis tibi damnum intulerit, cogita tuum esse fratrem, tuamque sororem; cogita novem te mensibus in eodem delituisse utero, eadem te suxisse ubera; cogita à teneris unâ vos esse educatos: atque ita depre-

deprehendes, nequaquam tibi difficile futurum, illatarum injuriarum memoriam deponere.

Itidem si quis malè de te loquatur, falsosque rumores spargat, teque mirum in modum exagitet, vel auctor sit, cur in foro civili causâ cadas, aut tua fama lædatur, aut cur prædivitis officij, opulenti matrimonij, amplæque dignitatis adipiscendæ spe excidas, attentè considera, à qua parte cuncta hæc inspicias. Dux sunt facies, formosa una, deformis altera.

Si fortè dixeris, graviter is mihi nocuit, nihil ei unquam intuli mali, nullam causam præbui, cur tam inurbanè, atque iniquè me tractaret, ac traduceret, contrà varijs eum beneficijs mihi obtrinxit. ô cave sis, injurias tibi illatas ab hæc parte intuearis; aliâ ex parte hæc omnia inspicienda sunt.

Interroga te, quis est qui me injuria affectus? profecit ille ipse est, qui me quondam sincero prosecutus est amore, mihi que multa bona præstitit; ego verò interdum antehac illi nocui, eumque graviter contristavi: æquum est, nos mutare clypeos, meque sorte adversâ nunc etiam premi.

Et ne quid ultrâ requiratur, interroga

te rursus: Cujus ille, qui me offendit, imaginem gerit? sanè videbis illum esse vivam imaginem Dei, qui, quodcumque suæ fit imagini, sibi factum reputat; videbis præterea illum ad eundem tecum conditum esse finem, videlicet, ut cælo potiat, in quo fortè aliquandò te sanctior existet, & longè illustriori decorabitur coronâ.

Cogita etiam dilectionem inimicorum nobilis & generosi animi, deoque acceptissimum, & meritis plenum esse opus, ob summam, quam in eâ invenis, difficultatem, quam ejus amore superas; cogita insuper, eam manifestum prædestinationis, iuxtaque ad gloriam electionis esse signum; atque injuriarum condonationem aptissimam esse preparationem tui, ut & tu peccatorum veniam consequaris, & indies ingenti cum fiducia hæc sacrosancta verba pronunties. *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.*

Ab hac parte, hisce oculis injurias, quæ tibi posthac inferentur, intueri te oportet, si moderatè & patienter illas ferre facileque condonare desideres.

Ad extremum quotiescunque aliquid adversi tibi obveniet, si iusta causa suppetat

petat vehementem tuum prodendi sensum, accede, si minus corpore, certe mente JESUM cruci affixum, & expone ei molestias, ac contumelias, quas pateris; depone amicas coram eo querelas, & cogita eum tibi respondere.

Fili mi, quid quereris? Attende & vide, si est dolor, sicut dolor meus? injurias tibi illatas compone meis, & haud dubie comperies, tuas incredibiliter esse leviores.

Si ergo tam gravem me oportuit ferre crucem, ut in propriam meam intrarem gloriam, quâ fronte tu recusabis ferre exiguam, ut meâ in cælis gloriæ aliquando reddaris particeps? quâ fronte detrectabis gustare unicam dumtaxat guttulam amari calicis, quem ego amore tui funditus exhausti.

An ignoras manere te diuturnas in flammis piacularibus pœnas, ob summum in meo cultu torporem? atque ob vitia, in quæ indies prolaberis? nonne consultum tibi videtur in expiationem tuorum criminum, moderato lætoque animo, omnes jam perferre vexationes, quibus inimicus tuus diu noctuque te exagitat? fili mi, velim altè animo tuo insideat, præstare hîc pati, quam postmodum.

Hæc aut his similia coram CHRISTO
cruci

cruci affixo frequenter animo revolve
& ausim tibi spondere, non mediocri in-
tuis te molestijs recreandum solatio, mag-
numque te acquisituum robur, quo in-
jurias tibi illatas ejus exemplo patienter
feras.

Quin exclamabis cum S. Bonaventura.

*Nolo Domine sine vulnere vivere, quia te vi-
deo vulneratum. Et cum S. Bernardo: devo-
tus miles non sentit sua, quando benigni ducis
intuetur vulnera.*

Vel dices cum Sancta illa anima quæ
(uti memoriæ proditum est) (a) CHRIS-
TUM è cruce pendentem sic affabatur:
*Mi JESU, per tuum, qui te clavis cruci
affixit, amorem, condona inimico meo omnes
ejus noxas, & præsertim hanc, quâ me affecit,
injuriam, & fac, obsecro, ne quis unquam meâ
causâ, sive in hoc seculo, sive in futuro, ullâ
plectatur poenâ. Si tu innocens tam multa
tormenta perpeffus sis, nullâ de inimicis tuis
sumpiâ vindictâ; quin imò si pro ijs oraveris,
quid est, cur ego maximorum scelerum rea
non idem præstem?*

Eleonora S. Francisci de Borgia Ducis
Gandiæ uxor (b) interrogata, cur nullâ ha-
bitâ sui status summæque nobilitatis ra-
tione

(a) Pennekyn, p. 3. c. 32. med. 22.

(b) In vita cap. 12.

tionem tam vilem gestaret vestitum, reposuit, maxime igitur me serico & purpura adornatam incedere, cum non ignorem Dominum meum (sic enim nuncupabat maritum suum) aspero carnem suam cilicio domare?

Ita & te respondere par est, si quis ex te quaerat, cur contumelias tibi iniustas tam moderatè feras. Dic tum igitur; Maxime vindictam sumam? qui hoc attentare, meumque impatientem animum prodere ausim, cum probe sciam Dominum meum JESUM, contumelias & injurias incredibiliter majores, patienter fuisse perpeffum.

Dixeris, quidquid lubet, summæ consolationi nobis esse debet, confugere ad JESUM, cum quid nobis tolerandum occurrit. *S. Carolus Borromæus* jam agoni proximus, Domini nostri in cruce morientis effigiem ad se deferri iussit, ut suam sic mortem servatoris sui morte mitigaret.

Id & te facere velim, dum te ludubrio omnibus esse conspicies, aut aliâ quâpiam afficeris injuriâ. Accipe in manus, aut certè menti obversetur imago servatoris tui albâ veste induti, & amentis instar elusi, nec non per gravem ignominiam

niam conspuit; aspice consistentem illum, ne verbo quidem reposito, contumelias inter & dolores, ejusque membra omnia acerbissimis flagris horrendum in modum concisa; intuerere illum probrosâ è cruce pendulum duos inter latrones medium; audi clamantem, quando jam præ oculis habebat suos inimicos, aures oppletas ludibrijs, caput acutissimis spinis faucium, os oblato felle amarum, manus pedesque trabalibus clavibus confixos; audi inquam flebili, attamen clarâ voce dicentem. *Pater ignosce illis, &, mihi crede, ne levissimam quidem de sumendâ ultione cogitationem admittes.*

Hæc oratio CHRISTI innumerorum hominum exacerbatos pacavit animos, eorumque ultionis appetitum penitus extinxit, illosque permovit, ut maxima in suos inimicos conferrent beneficia.

Hæc oratio permovit. *S. Christophorum*, robusti corporis & generosi animi virum, ut, cum ei jam impacta esset alapa, mansuetè responderit, *repercuisssem, nisi fuisssem Christianus.*

Permovit & Abbatem *Isaacum* multis licet verberibus exceptum, ut percussorem suum à dæmone obsessum tanto malo liberaret.

Hæc

Hæc insuper oratio permovet *S. Sabinum*, ad supplicandum Deo, ut cæco, cujus jussu ambabus manibus erat mutilatus, visum restitueret.

Permovet denique *S. Stephanum*, ut oraret pro ijs, à quibus lapidibus obruebatur, nec non *S. Engelbertum* Coloniz Archiepiscopum, ut orares pro latronibus, à quibus crudeliter trucidabatur.

Hanc, si sapias, eximiam & perfectissimam CHRISTI orationem, *Pater ignosce illis*, frequenter animo pervolve, & auisim tibi polliceri, ne minimam quidem de vindictâ sumendâ cogitationem te admissurum; at contrâ pro certo habe, multa in inimicos te collaturum beneficia, eosque sincero posthâc amore prosecuturum.

EPILOGVS.

Benevole Lector, concludo has *Veritates Christianas*, quæ modum exhibent bene vivendi & bene moriendi, piâ precatione directâ ad spiritum Sanctum omnis veritatis & Sanctitatis fontem.

Veni Sancte Spiritus, effice, quaeso, ut hæc veritates altè in animum meum descendant, eumque tam vehementer inflamment, ut nullam nisi de colenda virtute cogitationem admittam, ut sic moriens gaudio exultem, quòd te solum in terris antè omnia dilexerim.

Veritates
Christianas

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
13.
14.

*****
*****
*****

INDEX CAPITVM.

1. Caput **D**E Tempore. pag. 1.
2. Cap. **D**Amentes sunt, qui pretiosissimo tempore non bene utuntur. 4
3. Cap. Tempus breve est, & cuncta transeunt. 7
4. Cap. Non omnes, qui senes sunt, vivere diu, & quo peccato tanta temporis iactura resarciri valeat. 10
5. Cap. Qualis vita, talis mors. 13
6. Cap. Vtrum expediat cito mori, an diu vivere? 16
7. Cap. De fine, ad quem homo est conditus. 18
8. Cap. Plurimi salutem animae suae negligunt. 20
9. Cap. Nunquam licet in procurandâ salute languescere. 22
10. Cap. Cum tremore operanda est salus. 24
11. Cap. De Praedestinatione. 28
12. Cap. Praedestinatio etiam à nobis pendet. 32
13. Cap. De respectu humano. 34
14. Cap. Non est, quod erubescamus Christum imitari. 36
15. Cap.

INDEX CAPITVM.

15. Cap. De Adversitate. 40
16. Cap. Nostra peccata graviores merentur
Pœnas, quàm quas hîc patimur. 44
17. Cap. Inter adversa & peccandi occasio-
nes perspicuum sit, quantâ unus-
quisque virtute polleat. 46
18. Cap. Nostra voluntas divina conformis
esse debet voluntati in mortis, at-
que in quibuscunque alijs rebus ad-
versis. 49
19. Cap. Quævis adversitas de manu Domini
accipienda cum gratiarum actione. 55
20. Cap. Ut patienter adversa toleremus, in
Jesum Christum oculos conyctia-
mus, oportet. 61
21. Cap. De Avaritia, & Eleëmofynis. 66
22. Cap. Praestat dare Eleëmofynas, quàm
locupletare heredes. 70
23. Cap. Quam temerè agant, qui consanguineos
ditare student. 73
24. Cap. De amore solitudinis & vitijs in
conversacione. 75
25. Cap. De Dilectione proximi. 79
26. Cap. De Superbia. 89
27. Cap. De Humilitate. 92
28. Cap. De Peccato. 94
29. Cap. Quo animi sensu esse nos oporteat,
quando

INDEX CAPITVM

quando per peccatum Deum ami-
simus? 96

30. Cap. Vitanda sunt omnia peccata morti-
fera; quanto Deus illa peasequa-
tur odio, poena declarant. 99

31. Cap. Quam periculosum sit vita sua emen-
dationem de die in diem differre.
101

32. Cap. Deus, qui in tempus morbi emen-
dationem vite differunt. 104

33. Cap. Ne ad horam quidem differenda est
vita emendatio. 107

34. Cap. De peccato reprobationis. 110

35. Cap. De peccato veniali. 113

36. Cap. Meditatio Passionis Christi retrahit
nos à peccato. 115

37. Cap. De Satisfactione. 118

38. Cap. De Sacramento Pœnitentia. 120

39. Cap. Quantum sit malum præ pudore
peccata subicere. 122

40. Cap. Alia rationes, cur in confessione pec-
peccata declarare neminem pudore
debeat. 124

41. Cap. De Conscientia. 126

42. Cap. Mala conscientia ingens tormen-
tum est. 128

43. Cap. Mala conscientia nos pavidos red-
dit. 130

44. Di-

INDIX CAPITVM.

44. Cap. Directio conscientia ex mente Theologorum. 131
45. Cap. Directio conscientia ex mente Theologorum, in solatium scrupulosorum. 134
46. Cap. De Morte. 137
47. Cap. Ars bene moriendi cunctis artibus preferenda. 139
48. Cap. Discendum est bene mori, quia non nisi semel morimur. 141
49. Cap. Semper paratos nos esse oportet ad bene morandum. 143
50. Cap. In morte graviter dolemus, quod non melius vixerimus. 145
51. Cap. Boni instante morte latantur, contristantur mali. 147
52. Cap. In quo sita sit bona mors. 149
53. Cap. Praestat Sacrificia Missae fieri ante, quam post mortem. 152
54. Cap. De extremâ Unctione. 154
55. Cap. Extremâ unctione nos muniri par est, dum sumus rationis compotes. 156
56. Cap. De Supremo iudicio. 159
57. Cap. De confusione & poenâ damnatorum in iudicio. 161

58 Cap.

INDEX CAPITVM.

131	58. Cap. De Inferno.	163
137	59. Cap. De pœnis Inferorum.	164
139	60. Cap. De alijs inferorum panis.	166
141	61. Cap. De aternitate panarum apud inferos.	168
143	62. Cap. De Cælo.	170
145	63. Cap. Opera bona etiam exigua in Cælo remunerantur.	173
147	64. Cap. De anima dignitate.	175
149	65. Cap. Anima sollicitè conservanda est.	176
152	66. Cap. Multi animam suam parvi faciunt.	178
154	67. Cap. De Zelo animarum.	180
156	68. Cap. Quis modus animas lucrandi.	182
159	69. Cap. Bonis exemplis lucratur animas.	185
161	70. Cap. Quo insuper modo animas lucrari possimus.	187
	71. Cap. Orandum est, ut Dei nomen Sanctificetur.	189
	72. Cap. Allaborandum, ut idonei operarii mittantur in vineam Domini.	192
	73. Cap. Eodem opere peccatoribus, & Fidelium Defunctorum animabus opitulari possimus.	195
	74. Cap. De Perfectione.	198
	75. Cap. Studium perfectionis ceteris omnibus anteponendum.	205

O

76. Cap.

INDEX CAPITVM.

76. Cap. *Tepor profectui in virtute obicem
ponit.* 207
77. Cap. *Gratia, quâ perfecti evadere possu-
mus, à plurimis negligitur.* 209
78. Cap. *De Fide.* 211
79. Cap. *De Spe.* 213
80. Cap. *De Caritate.* 219
81. Cap. *Pauci sincerè Deum diligunt.* 224
82. Cap. *Labor, qui Dei causa non suscipi-
tur, perditus est.* 227
83. Cap. *Deus solus querendus est, ut quis
fruat^{ur} in pace.* 231
84. Cap. *Deum amare, eique perfectè servire,
est velle quod Deus vult.* 234
85. Cap. *De Dilectione inimicorum.* 243

S I V E

Efficax ad eam adhortatio, scripta ad
Christianum amicum, utilis etiam
ijs, qui non gerunt inimicitias.

- §. 1. **R**ationi consonum est inimicos dili-
gere. 244
- §. 2. *Vtile est inimicos diligere.* 255
- §. 3. *Facile est inimicos diligere.* 261
- §. 4. *Necesse est diligere inimicos.* 273
- §. 5. *Inimici diligendi propter Deum, ut
amor calum mereri queat.* 278
- §. 6. *Conclusio.* 288

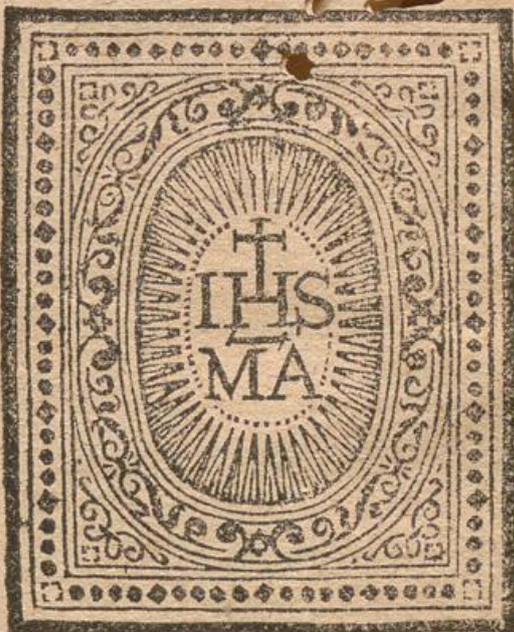
§. 7. Con-

INDEX CAPITVM.

9. 7. Congeries argumentorum, quibus moveri
quis possit, ut qualescunque sibi illatas
injurias a quo animo ferat. 294.

F I N I S.

Ad Majorem Dei Gloriam.

R.

Halde

Verdacht

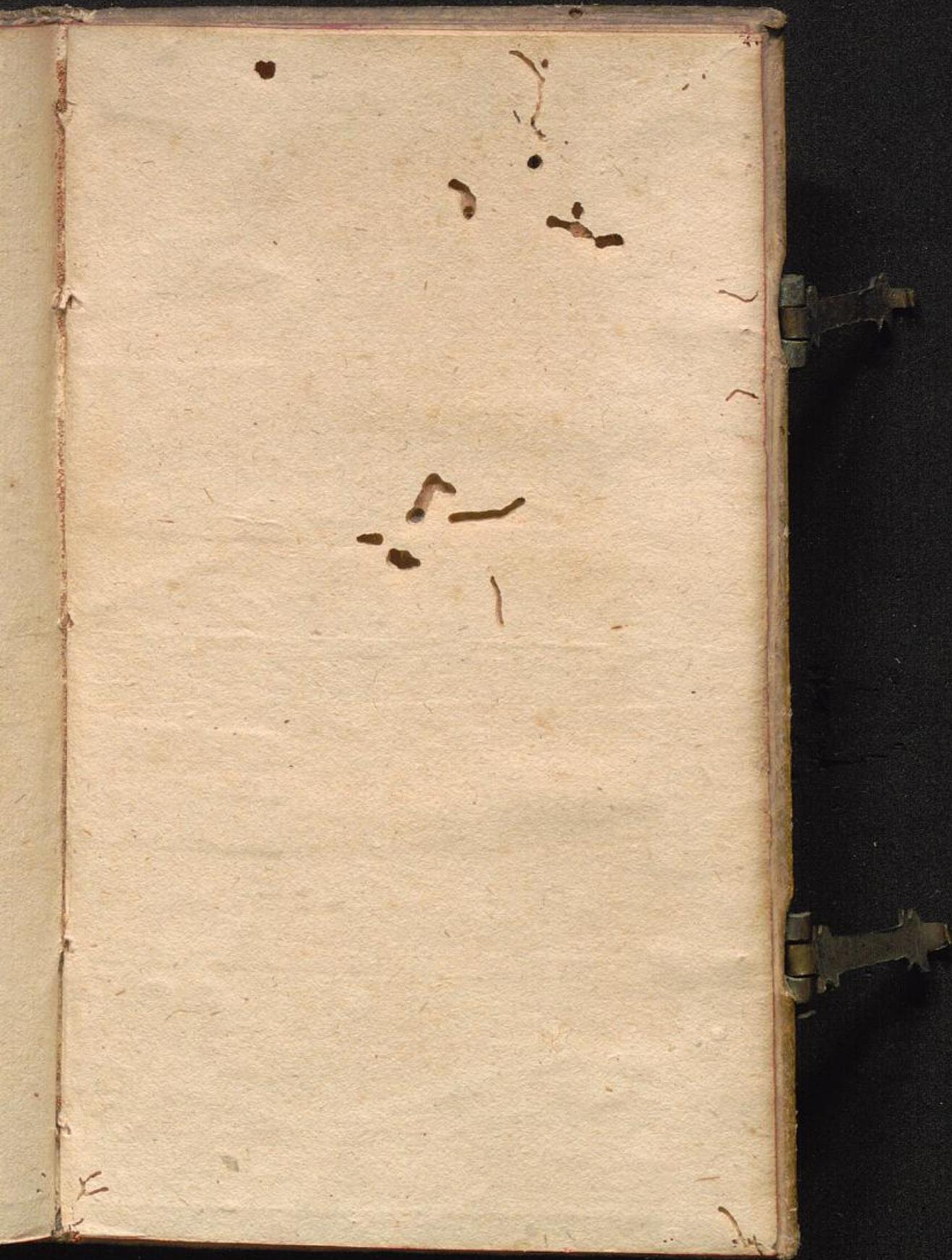
Christi

und

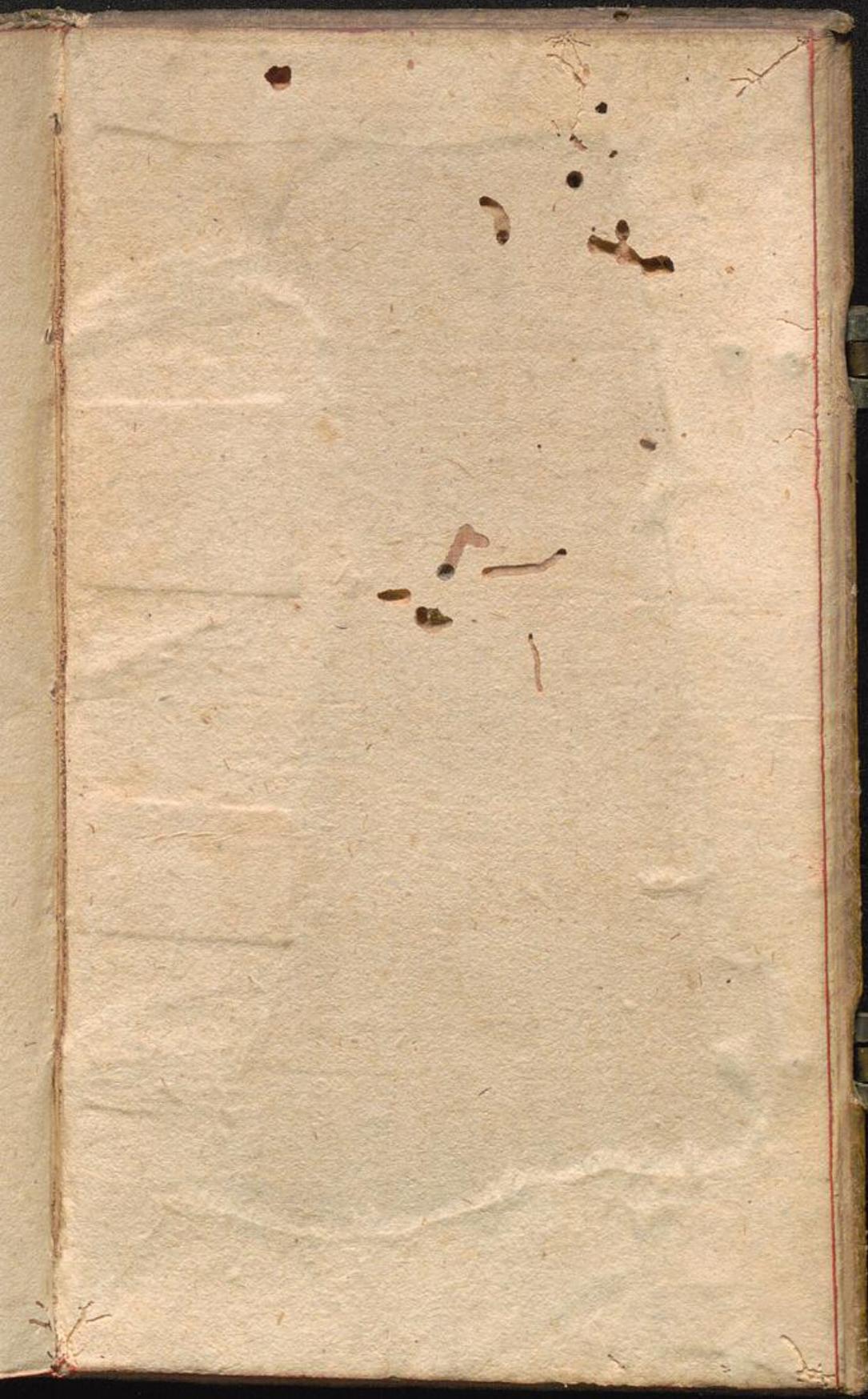
B.
Hilde

Verzante
Christi
ana

B.
Bulda

Verdat
Christi
ana

Th
3437

P.

Bilde

Veritatis
Christi
ana